YU ISSN 0022/9295 MARIBOR, 28. MARCA 1983 ŠT. 1,2 LETNIK XXIII CENA 20 DIN

KATEDRA

JANUAR FEBRUAR

1 2 3 4 5 6 7 1983
9 10 12 13 15 28
31 2
1

FOTO: M. PODLESNIK

N 284/22/1983

Med tistimi, ki si želijo, da bi država umrla in med tistimi, ki trdijo, da se država krepi, imajo, po moje, še najbolj prav tisti, ki pravijo, da se ji od starosti meša.

Bojan Sedmak

UNIVERZITETNA KNJIŽNICA
MARIBOR p. o.
A-1983/2531

Spet samo zunaj!

Opravičujemo se bralcem zaradi „majhne" zamude, ki ni nastala zaradi naše neangažiranosti, ampak težkega finančnega in nenadnih težav z papirjem v tiskarni.

Vseeno nam je uspelo!

Dvojni dokaz dušite v rokah!

Pisne bralce opozarjamo na naslednje prispevke:

Strani:

2 - Lepo je v naši domovini biti univerzitetni profesor.
3 - Popotne skice
4 - Kam pelje ekonomska politika politikov (intervju z dr. Brankom Hrovatom)
6 - Čigav je marxistični center?
8 - Vaustvo potrošnika (inter. z dr. F. Perneškom).
9, 10, 10, 12, - literarna priloga „Obrazi".
14 - Za razčistimo z. pankom
16 - Kaj je z rehabilitacijo narkomanov?
18, 19, 20 - informacije.

Za ostale uporaba po podlagi.

Uredniški

Lepo je v naši domovini biti univerzitetni profesor

Konec januarja je potekel rok za oddajo napovedi davka od skupnega dohodka občanov v letu 1982, tako da imajo občinske uprave družbenih prihodkov zbrane v glavnem že vse podatke. Nekateri so napovedi seveda pozabili ali »pozabili« oddati.

Za leto 1981 je 550 Mariborčanov oddalo prijave, za leto 1982 pa je njihovo število narastlo kar na 800 — vsi ti so imeli v lanskem letu skupni dohodek višji od 407 tisoč din.

Iz podatkov o skupnih dohodkih občanov pa je težko povleči kakršnekoli zaključke o morebitnih mariborskih bogataših ali celo milijonarjih. To bo možno šele po odmeri davka, ko se bodo od skupnih dohodkov odbile vse olajšave. Številni od teh 800 Mariborčanov pa potem najbrž sploh ne bodo plačali davka, ali pa bo ta zelo minimalen.

Največji davčni vir bodo — seveda — obrtniki, ki še naprej » »vodijo« po dohodkih, vendar zaenkrat podatkov o njihovih osebnih dohodkih še ne moremo objaviti. Obrtniki namreč od svojega skupnega dohodka plačajo še toliko družbenih obveznosti, da se jim »kuverte« kar za nekajkrat zmanjšajo in bi sedaji podatki o oddanih prijavah dali varljivo sliko »zaslužkarstva« mariborskih obrtnikov.

Znani pa so že podatki o skupnih dohodkih občanov v združenem delu, kjer so na najvišjih mestih v glavnem univerzitetni profesorji, nekaj je svobodnih umetnikov in zdravnikov, zelo malo pa je odvetnikov. Največ je v preteklem letu zaslužil elektro inženir, ki je prijavil več kot dva milijona din skupnega dohodka, vendar je v tem znesku tudi nagrada za patent ki je oproščena plačila davka.

Lestvica prvih desetih po poklicih:

		din
1.	elektro inženir	2.268.629,95
2.	univerzitetni profesor	1.153.130,65
3.	svobodni umetnik	1.103.826,10
4.	univerzitetni profesor	971.371,15
5.	gradbeni tehnik	907.275,60
6.	svobodni umetnik	902.730,40
7.	fotoreporter	879.067,35
8.	univerzitetni profesor	840.223,80
9.	zdravnik	826.854,97
10.	univerzitetni profesor	823.748,20

-um

Občina Ptuj: več kot leto poprej

V upravi z družbene prihodke občine Ptuj so povedali, da je prijavilo nad 407 tisoč dinarjev skupnega dohodka, doseženega v lanskem letu, 64 občanov ptujske občine. Z 833 tisoč dinarji je na prvem mestu univerzitetni profesor, z manjšim skupnim dohodkom sledita trgovski potnik in komercialist, nato pa sledi z večjim presledkom oziroma z majšim zneskom več zdravnikov in drugih poklicev.

Zanimiv je podatek, da se je v primerjavi z letom 1981 število občanov, ki so presegli mejni znesek skupnega dohodka, zvečalo v ptujski občini za 15 oseb.

J. S.

Velenje: obrtnik na čelu

V združenem d
(predvsem z dežurst
zaslužilo šest delavce
naslednja dva sta zdr
magistra agronomije
odkupovalne postaje
se nismo mogli dobi
zaslužili več kot je n
čistem dohodku tudi

Tisti, ki so prese
zelo malo — samo
katerega pa še niso
dohodek presegel n
lavcev v združenem
pri Interevropi 423.9

V Lenartu ugo
zaslužili več kot je n
drugih občinah, zato

V Celju je prijav
in več obrtnikov. Ven
najprej dohodena obr
Med 220 napov
osebnih dohodkov, a
napoved vložil zdrav
Med tako imeno
kvalificirani delavec
Razen zdravnik
vodilni delavci v ozd
dohodkov zdravniko

Slovenske Konjice
Tudi v konjiško

Zadovoljstvo z družbenim statusom

	VTŠ	VEKŠ	PA	VŠOD	VAŠ	VPŠ	SKUPAJ
1. IZBOLJŠAL SE JE	-	8	3	-	-	1	12
2. OSTAL JE ENAK	15	14	15	6	-	2	52
3. POSLABŠAL SE JE	30	19	12	11	9	2	83
4. NE MOREM OCENITI	6	8	15	1	1	-	31

	VTŠ	VEKŠ	PA	VŠOD	VAŠ	VPŠ	SKUPAJ
1. SEM ZELO ZADOV.	3	8	8	-	1	2	22
2. SEM ŠE KAR ZADOV.	28	27	26	10	2	3	96
3. NISEM POPOL. ZADOV.	17	14	8	6	7	-	52
4. NISEM ZADOVOLJEN	3	2		2	-	-	10

Ugotovitve: Splošna slika zadovoljstva z gmotnim položajem kaže na relativno kritično situacijo, ki pa se od šole do šole spreminja. Po ocenah iz ankete bi bilo mogoče sklepati, da se je drastično poslabšal materialni položaj učiteljev na VAŠ, VTŠ in VŠOD. Podatki SDK o osebnih dohodkih česa takega, razen v primeru VAŠ, ne potrjujejo. Seveda pa je jasno, da gre za subjektivno oceno, ki ji ni mogoče oporekati, ker temelji pač na določenem občutku. Na ta način bi tudi pogrešili, če bi sklenili da morajo biti osebni dohodki na PA in VEKŠ znatno višji od povprečka, ker tako kaže izražena stopnja zadovoljstva z gmotnim položajem. Izhodišča za ocenjevanje so pač v teh primerih precej različna.

Druga tabela je nekakšen korektiv in kontrola navedb v prvi tabeli. Prikazuje še višjo stopnjo zadovoljstva z delom v visokem šolstvu, kot bi se sicer dalo sklepati iz ocen o primernosti gmotnega položaja. Na tej osnovi lahko sklepamo, ali da na počutje vpliva poleg dohodka še vrsta drugih faktorjev, ali pa da dohodek vendarle ni tako kritičen, kot se na prvi pogled zdi. Pričakovali bi sicer, da bodo tisti, ki se jim je gmotni položaj poslabšal, izrazili ob drugem vprašanju svoje nezadovoljstvo s položajem. To pa se je zgodilo le v zanemarljivi meri.

Občutne razlike v tem pogledu obstajajo tudi med Ljubljano in Mariborom.

	Ljubljana	Maribor
Gmotni položaj se je izboljšal	3	7
Ostal je enak	16	29
Poslabšal se je	66	46
Ne morem oceniti	15	18
Z delom na univerzi sem zelo zadovoljen	8	13
Sem še kar zadovoljen	46	53
Nisem popolnoma zadovoljen	38	28
Nisem zadovoljen	8	6

Ljubljanski podatki kažejo mnogo višjo stopnjo kritičnosti, ki je lahko posledica dejansko slabših razmer, ali pa so po sredi spet le subjektivne ocene, ki bi jih bilo treba dopolniti z objektivnejšimi pokazatelji.

Zaključek

Pri celotni anketi in njeni interpretaciji se gibljemo na nivoju mnenj visokošolskih učiteljev. To nas navaja k ustrezni previdnosti, da nebi ocen zamenjevali s stvarnim stanjem. Vsekakor pa tudi vpogled v mnenjsko strukturo predstavlja določeno realnost, s katero je treba še posebej računati, ko oblikujemo ocene političnih razmer in pojavov na univerzi.

Pričujoča analiza je tudi vzpodbuda, v nekaterih primerih pa že kar izhodišče za nadaljne raziskave in študije o družbeno-politični fiziognomiji skupnosti visokošolskih delavcev.

Podatke smo vzeli iz dnevnika Večer (17. 2. 1983) in iz študije NEKATERE UGOTOVITVE IZ ANKETE O POLOŽAJU IN VLOGI VISOKOŠOLSKIH UČITELJEV NA UNIVERZI V MARIBORU, ki jo je pripravil Marksistični center univerze v Mariboru junija 1981.

UREDNIŠTVO

Zgradba stare univerze v Marburgu

Marburg na Lahni. Prvi vtis in podoba, ki te kasneje ves čas spremlja, je pogled na očarljivo srednjeveško zgornje mesto, ki se privija k pobočjem griča, na vrhu katerega stoji grad in z obrisom dveh vitkih zvonikov gotske katedrale v ozadju, kot bi ga vzel iz kakšne Grimmove pravljice. Ta vtis pravljičnosti se še poveča ponoči, ko mesto zaspi, ko le še tu in tam zamežika luč iz kakšne „Kneipe", v kateri vrli študenti pridno praznijo vrčke piva in sta z reflektorji razsvetljena le grad z okolico in katedrala. In res se je mesto razvilo iz srednjeveškega trga, ki se je stiskal k pobočju hribčka, na katerem je stal in mu nudil zaščito, grad mejnih grofov Thüringških. Oba, grad in trg, sta nastala ob koncu 11. stol. Toda že leta 1140 so v mestu kovali lasten bakren denar „Marburger Pfennig"; leta 1222 pa so bile trgu podeljene mestne pravice. Mesto je v tem času postalo eden izmed pomembnih sedežev nemškega viteškega reda, v katerega vrste je pristopilo tudi okoliško plemstvo. Še danes si lahko ogledaš iz tega obdobja ohranjene grbovne ščite, ki so napravljeni iz stisnjenega usnja in lesa in razstavljeni skupno z njihovim orožjem v univerzitetnem muzeju ter za Elizabetinsko katedralo njihov kapitel z bolnico, v katerem so sedaj univerzitetni geološki inštitut ter po tradiciji del univerzitetne klinike. Mestu pa so razvoj prinesli šele romarji, ki so z vseh koncev Evrope romali na grob deželne grofice Elizabete Thüringške, ko je bila proglašena za svetnico. V svojem vdovstvu je zgradila v Marburgu bolnico za pohabljene in gobavce, se v celoti posvetila njihovemu negovanju in pri tem tudi umrla. Na njenem grobu je nato zgradil nemški viteški red okoli 1235 eno prvih nemških gotskih katedral, v kateri leži danes nemški predsednik Hindenburg, katerega truplo so tja prenesli ob koncu vojne iz Tannenberga oz. Berlina, da bi ga rešili pred bombami in Rusi. Pred dvemi leti je mesto svečano proslavilo 750. letnico Elizabetine smrti in ob tem je bil na gradu odprt njej posvečen oddelek zgodovinskega muzeja. Vse to pa v sklopu prizadevanj mesta, da poveča svojo turistično ponudbo, ki je poleg trgovine eden najpomembnejših dohodkov mesta, ki razen pivovarne in nekaj farmacevtske industrije (Behringwerke) ter nekaj manjših obratov kovinske in prehrambene industrije v okolici ni industrijsko razvito. V ta prizadevanja se vključuje tudi univerza, ki je uredila vrsto različnih muzejev, galerij, botanični vrt, pripravlja vrsto razstav, kongresov, znanstvenih in kulturnih prireditev ter se vključuje v urbano ureditev mesta. Mesto in grad sta bila od 1248 do 1604 rezidenca mejnih oz. deželnih grofov Hessenskih, ki sta ju podedovali po izumrtju Thüringških. Deželni grof „Phillip Dobrodušni" je bil eden prvih nemških knezov, ki so prevzeli luteranstvo in bili na čelu reformacije. Phillip Dobrodušni, ki je ustanovitelj univerze v Marburgu (zato ime Phillipsova Univerza), pa se pri tem ni izkazal prav nič dobrodušnega, kajti kar brž je zaplenil cerkvena in samostanska posestva ter drugo cerkveno premoženje v svoji deželi, razmetal skupno s Švedi kosti in relikvije sv. Elizabete, uničil njen kult, njen diadem pa prepustil Karlu X. za spominek in je še danes v kraljevi švedski zakladnici. Del zaplenjenih cerkvenih posestev in dohodkov je poklonil univerzi, ki jo je ustanovil, se na ta način rešil njenega vzdrževanja, predstavljajo pa še danes gospodarsko osnovo in pomemben vir dohodkov v proračunu univerze, ki jih še danes upravlja. V tem obdobju se je sedanje Gornje mesto razvilo nekako v sedanji obliki. In na srečo so se Marburžani v obdobju „gospodarskega čudeža" po vojni, ko je veljalo geslo: porušiti vse staro in na njegovem mestu zgraditi sodobne škatle, vendarle odločili ohraniti staro mesto in ga začeti obnavljati in restavrirati (ne tako kot mi Lent, ki smo se ga spomnili šele v zadnjem času!). Da bi vanj vnesli življenje, so v njem zgradili vrsto manjših lokalov, bistrojev, ki so kmalu postali zbirališče različnih skupin študentov (pravniki se zbirajo v Hirschbergu), umetniki in kulturniki (Caffe Wetter), med njimi so nekateri postali že pojem dobre kuhinje (zu Sonne), kave in kolačev (Caffe am Markt) in tudi Mariborčani imamo svoj lokal „Maribor-Bierbrunnen". Najpomembnejšo ulico gornjega mesta pa so spremenili v ulico trgovinic, knjigarn, antikvariatov. Tako so vnesli življenje v stari mestni del, kar daje Marburgu prav posebno vzdušje. Nove gradnje iz obdobja pred vojno se stiskajo v podnožju Zgornjega starega mesta, povojno gradnjo pa so potisnili v zeleno gozdnato obrobje, v satelitska naselja. Tako harmonično panoramo mesta, ki jo najlepše vidimo z gričev nasproti starega mesta iz vrtne restavracije Hansenhaus Links, od Spiegelslusta v bližini Wilhelmovega stolpa in nove univerzitetne klinike moti le trasa avtoceste, ki se je kot globoka rana zarezala po sredini mesta.

Marburg je s ponosom kot še mnoga druga nemška mesta, dodal svojemu imenu še pristavek univerzitetno mesto. Toda za Marburg bi veljalo bolj drugi naziv mesto-univerza, kajti od okrog 75000 prebivalcev, je kar 14000 študentov in 5000 delavcev univerze. Torej predstavlja kar tretjina prebivalcev univerzo, kar se najbolje spozna v poletnih mesecih, ko po univerzitetnem prazniku v juniju odidejo študenti domov in mesto kar vidno izumre. Univerza je bila ustanovljena 1527. leta in je prva protestantska univerza na svetu. Prve fakultete so bile protestantska teološka, pravna in medicinska, ki so jim kmalu sledile druge, pedagogika, filozofija in naravoslovne. Univerza se ponaša z vrsto slavnih imen učiteljev, ki so na njej učili ali še učijo: Carlom Friedrichom von Savignyjem, najpomembnejšim teoretikom zgodovinske šole prava, Franzom von Lisztom, naravno pravnim filozofom, pravnim teoretikom R. Stammlerjem, zadnjim klasičnim pravnim filozofom Gustavom Radbruchom, pa Denisom Papinom, izumiteljem parnega stroja, kemikom Robertom Bunsenom, nosilcem prve nobelove nagrade za medicino Emilom von Behringom, politologi Abendrothom, F. Deppejem, pa filozofsko „marburško šolo" novokantovstva, z H. Cohenom in P. Natorpom, eksistencialističnim filozofom M. Heideggerjem, da omenim samo nekatere, pa tudi slavnimi študenti: pisatelji brati Grimm, Angležem T. S. Elliotom, Rusom Borisom Pasternakom, fizikom Ottom Hahnom, filozofom kulture Špancem Ortego y Gassetom, kasnejšim ustanoviteljem moskovske univerze Mihailom Lomonosovom, predsednikom Nemške zvezne republike G. Heinemannom in drugimi. S študenti, ki so prihajali na študij z vseh koncev Evrope, gostujočimi profesorji, vplivom dosežkov svojih učiteljev, je ves čas obstoja in še danes ohranila svoj mednarodni pomen, ki ga poglablja še s svojim sodelovanjem z drugimi univerzami s tokijsko, Cambridgom, v Poitiersu, Puškinovim institutom, v Pecsi, z vrsto afriških in ameriških in ne nazadnje tudi z našo — mariborsko. Študij in raziskovalno delo pa je oprto poleg institutov na nemško zvezno knjižnico z 2 milijona enotami in univerzitetno knjižnico s 700.000 knjigami. Univerza je sedaj organizirana centralno, tako, da se vse administrativne, kadrovske, finančne in druge zadeve vodijo skupno, deli se le pedagoški in raziskovalni proces in to na posamezna strokovna področja, ki jih je skupno 21 (mi bi to imenovali fakultete). Med temi manjka le tehnika (strojništvo, elektrotehnika, gradbeništvo, itd.). Na teh 21 strokovnih področjih si v sedanjem obdobju vedno večje specializacije študija lahko študentje pridobijo kar 71 vrst diplom, od prava, preko različnih lingvističnih študijev, filozofije, sociologije, ekonomije, matematike, fizike, različnih vrst medicin itn. Vendar pa lahko zasledimo v zadnjem času v vrsti strokovnih pa tudi poljudnih člankov v raznih revijah in časopisih, da prevelika specializacija študija že povzroča probleme v zaposlovanju mladih diplomantov ter da bo dosedanje načine študija potrebno spremeniti tako, da bodo visoke šole dajale bolj široko temeljno izobrazbo, specializacija pa naj bi sledila šele po diplomi glede na potrebo delovnih mest, na katerih se bodo diplomanti zaposlovali zato, da se omogoča večja prehodnost poklicev, zlasti v sedanjem obdobju, ko je v Nemčiji že preko 2,4 milijona nezaposlenih. V tem številu je precejšen odstotek mladih diplomantov, ki ne dobijo zaposlitve in to predvsem iz naravoslovnih in tehničnih poklicev: gradbenikov, kemikov, razne vrste drugih inženirskih poklicev — podobno kot pri nas.

Taka struktura prebivalcev tudi pogojuje, da je mesto politično precej živahno in tudi bolj levo usmerjeno. Najmočnejša stranka v mestu je SPD, katere predstavnik je nadžupan. Zanimivo je, da je v mestni skupščini zastopana tudi komunistična stranka s petimi poslanci, kar je za Nemčijo precejšnja redkost. Komunistično in marksistično gibanje je močno razvito zlasti med študenti, pa tudi delavci, kolikor ga je, vendar pa je precej razcepljeno v razne skupine od dogmatično usmerjenih pod vplivom vzhoda, pa do terorističnih skupin, RFA, katere skrivališče orožja so našli konec leta tudi v neposredni bližini Marburga v gozdu pri Cappelu. Sedanja kriza, ki se močno kaže tudi v Nemčiji s propadom cele vrste manjših podjetij, zlasti v gradbeništvu, trgovini, pa tudi velikih tovarn in odlivom kapitala iz Nemčije, vpliva seveda tudi na politično situacijo. Tako delavci prehajajo skupno s SPD, še bolj pa v sindikatih, na vse bolj leve pozicije, na drugi strani pa se zlasti drobni lastniki vse bolj ogrevajo za desne reakcionarne pozicije in se nagibajo k Straussu. Izredno močno pa postaja gibanje „zalenih", ki je močno pridobilo z razpadom FDP in še zlasti med mladinimi intelektualnimi krogi. To je opaziti tudi med študenti, še posebej na t. i. duhovnih vedah, medtem ko so študentje na pravu bolj tradicionalistično usmerjeni. Študij na pravni fakulteti je v Marburgu tradicionalno usmerjen, vendar pa se v sedanjem času močno spreminja pedagoška in raziskovalna podoba te fakultete, posebej še s prihodom vrste mladih profesorjev in asistentov, ki razbijajo stari „konservativizem" te fakultete. Študij na fakulteti je enoten in se ne zaključuje z diplomo, temveč z državnim izpitom (kar je posebnost nemškega študija), ki je hkrati že osnova za opravljanje samostojnega sodniškega poklica na nižjih sodiščih. Tako se študij močno povezuje s prakso, kar je razvidno tudi iz načina izvajanja pouka, kjer študenti na obveznih vajah predvsem obravnavajo reševanje posameznih primerov, s povezovanjem teorije in prakse ter z zelo pogostimi daljšimi obveznimi praksami na sodiščih, državnih organih in v drugih javnih službah. Tako se že med študijem pripravljajo za opravljanje bodočega poklica. Seveda pa ima ta praktična usmerjenost študija tudi negativne posledice, ki se kažejo zlasti v tem, da se študenti koncentrirajo predvsem na predmete, ki jih bodo rabili pozneje v poklicu, to je kazenske, civilistiko in upravne in še to v prakticistično reševanje primerov, s čemer zgublja študij skoraj vse teoretične vidike, ki se sicer študentom v programu nudijo, pa tudi smisel za sintezo spoznanja in znanja.

Na tej fakulteti sem tudi opravljal svoje raziskovalno delo in to v okviru instituta za kriminologijo in pravno filozofijo pod vodstvom prof. dr. D. Meurerja in na Institutu za javno pravo pod vodstvom prof. dr. H. E. Folza. Vse drugo pa sem urejal s kancelerjem dr. K. Ewaldom, ki je velik pobornik prijateljstva in sodelovanja mariborske in marburške univerze.

Profesorju Francu Friškovcu, ki je obiskal Univerzo Marburg na Lahni se opravičujemo, ker smo zaradi prostorske stiske njegov prispevek skrajšali.

UREDNIŠTVO

Marburg na Lahni

NEPRETRGANA REVOLUCIJA

Ob stoletnici lastne fizične smrti je tovariš Marx (skupaj z Engelsom) obiskal Slovenijo. Tovariš Marx se je kratek čas pomudil v Ljubljani in dal interwiev za Mladino. Ker je Maribor glede marksizma tranzitno mesto se po pričakovanju Marx in Engels nista ustavila v mestu ob Dravi. Kljub temu je uredništvu Katedre uspelo organizirati ta kratek pogovor, ki je potekal v avtobusu št. 84.

Katedra: V zadnjem desetletju so se v naši družbi zgodile nekatere pomembne spremembe, s katerimi danes nismo zadovoljni. Predvsem mislimo na tozdiranje, zapiranje ekonomije v nacionalne meje, uvajanje posrednikov med proizvajalce in uporabnike, ki so zagospodarili nad enimi in drugimi (tem ustanovam rečemo sis) itd. itd. Danes želimo uvesti nove spremembe in prosimo, da nam odgovorite, kje in kako začeti pri odpravljanju pomanjkljivosti?

Tovariš Engels: Materialističnemu pojmovanju zgodovine je izhodišče teza, da sta produkcija in poleg produkcije menjava njenih produktov temelj vsega družbenega reda; da se v vsaki družbi, ki se pojavlja v zgodovini, delitev produktov in z njo socialna razčlenjenost v razrede ali ustanove ravnata po tem, kaj in kako se producira in kako se to, kar je producirano, menjava.

Potemtakem ne smemo iskati zadnjih vzrokov vseh družbenih sprememb v glavah ljudi, v njihovem čedalje večjem spoznavanju večne resnice in pravičnosti, marveč v spremembah v načinu produkcije in menjave. Prebujajoče se spoznanje, da so obstoječe družbene ustanove nespametne in nepravične, da je pamet postala nespamet, dobrota sirota, so le znamenja tega, da so se v metodah produkcije in oblikah menjave čisto na tihem dogodile spremembe, s katerimi ni več v skladu družbeni red. S tem je hkrati povedano, da morajo obstajati v spremenjenih produkcijskih odnosih samih tudi sredstva — v bolj ali manj razvitih oblikah s katerimi je mogoče odpraviti odkrite pomanjkljivosti. Teh sredstev si ne smemo morda **izmisliti** v glavi, temveč jih moramo z glavo **odkriti** v materialnih dejstvih produkcije.

Katedra: Življenje posameznika v družbi in razvoj družbe pomenita ustvarjanje zgodovine. Kako ljudje ustvarjajo zgodovino in kako se obnašajo v trenutkih krize?

Tovariš Marx: Ljudje delajo svojo lastno zgodovino, toda ne delajo je kakor bi se njim zljubilo, ne delajo je v okoliščinah, ki so si jih sami izbrali, temveč v okoliščinah, na kakršne so neposredno zadeli, kakršne so bile dane in ustvarjene s tradicijo. Tradicija vseh mrtvih pokolenj leži kakor mora na možganih živih ljudi. In ko se zdi, da si ravno prizadevajo preobrniti sebe in stvari, ter ustvariti česar še ni bilo, ravno v takih obdobjih revolucionarne krize boječe zaklinjajo duhove preteklosti, naj jim služijo, izposojajo si njihova imena, bojna gesla in kostume, da bi v tej stari častljivi preobleki in v tem izposojenem jeziku uprizorili nov prizor svetovne zgodovine.

Katedra: Danes pogosto govorimo o birokratizaciji družbe, in jo navajamo kot enega najnevarnejših kontrarevolucionarnih pojavov. Prosimo, da nam na kratko pojasnite kaj je vsebina birokracije, kakšni so interesi birokratov in kako ukiniti birokratizem.

Tovariš Marx: Birokracija je »državna zavest«, »državna volja«, »državna moč«, kot neka korporacija (»obči interes« se lahko nasproti posebnemu obdrži samo kot neko »posebno«, dokler nastopa posebno nasproti občemu kot neko »obče«).

»Državni formalizem«, ki je birokracija je »država kot formalizem«. Ker se ta »državni formalizem« konstituira kot dejanska moč in postane samemu sebi neka lastna materialna vsebina, se tedaj razume samo po sebi, da je birokracija splet praktičnih iluzij ali »iluzija države«. Ker je birokracija »država kot formalizem« po svojem bistvu, je tudi po svojem smotru. Dejanski državni smoter se torej birokraciji kaže kot smoter zoper državo. Birokracija velja sama sebi za poslednji končni smoter. Ker birokracija naredi svoje »formalne« smotre za svoje vsebino, pride vsepovsod v konflikt z »realnimi« smotri. Spričo tega je primorana prikazovati formalno kot vsebinsko in vsebinsko kot formalno. Vrh hierarhije zaupa spodnjim krogom vpogled v posamezno, spodnji krogi pa zaupajo vrhu vpogled v obče, in tako se vzajemno varajo.

Ukinitev birokracije je lahko samo to, da postane obči interes poseben interes **dejansko** in ne samo v mislih, v abstrakciji, kar je možno le tako, da posebni interes dejansko postane obči interes.

Katedra: Kljub temu, da birokracija nima vseh lastnosti razreda, bi jo lahko pogojno opredelili kot družbeni razred, ki razpolaga s sredstvi za proizvodnjo ni pa formalni lastnik teh sredstev. Kakšna je situacija glede pluralizma misli in idej?

Tovariš Engels: Razred, ki razpolaga s sredstvi za proizvodnjo, razpolaga s tem hkrati s sredstvi za duhovno produkcijo, tako da so mu v poprečju podrejene misli tistih, ki nimajo sredstev za duhovno produkcijo. Vladajoče misli niso nič drugega kot idejni izraz vladajočih materialnih razmer, v misli zajeta vladajoča materialna razmerja; torej odnosi, ki ravno en razred dvignejo v vladajoči razred, torej misli njegovega gospostva. Individui, ki sestavljajo vladajoči razred, imajo poleg drugega tudi zavest in zato mislijo; kolikor torej kot razred vladajo in odločajo celotni obseg neke zgodovinske epohe, delajo to, kar je samo po sebi razumljivo, v vsej razsežnosti, vladajo poleg drugega torej tudi kot misleči, kot producenti misli, urejajo produkcijo in distribucijo misli svojega časa.

Katedra: Kakšna je potem vloga znanosti, predvsem filozofije?

Tovariš Marx: Filozofija je postala posvetna, in najbolj neizpodbiten dokaz za to je, da je muka boja zgrabila filozofsko zavest ne le vnanje, ampak tudi notranje. Če konstrukcija prihodnosti in gotovost za vse čase ni naša stvar, je tem bolj gotovo, kaj moramo storiti zdajle, mislim brezobzirno kritiko vsega obstoječega, brezobzirno v tem smislu, da se kritika ne boji svojih rezultatov in prav tako ne konflikta z obstoječimi silami. Potem svetu ne stopimo nasproti doktrinarno z nekim novim principom: tu je resnica, tu poklekni! Svetu razvijamo iz principov sveta nove principe. Ne govorimo mu: pusti svoje boje, to je neumno početje; zaklicali ti bomo resnično bojno geslo. Pokažemo mu le, zakaj se pravzaprav bojuje, in zavest je stvar, ki so jo mora prilastiti, tudi če si jo noče. Reforma zavesti je samo v tem, da prikličemo svetu njegovo zavest, da ga zbudimo iz sanj o njem samem, da mu razložimo njegove lastne akcije.

Katedra: Večkrat opažamo tendence, da z novimi imeni poskušamo prikriti staro vsebino. Kaj menite o tem?

Tovariš Engels: Ti ljudje mislijo, da stvar lahko spremenijo, če ji dajo drugo ime. Takole se ti globoki misleci norčujejo iz ljudi.

Katedra: Kaj po vašem mišljenju morajo storiti delavci danes, da bi končno zagospodarili nad celotno družbeno produkcijo?

Tovariš Marx: Za svojo končno zmago lahko sami največ storijo tako, da si pridejo na jasno glede svojih razrednih interesov. Njihov bojni klic mora biti: Nepretrgana revolucija!

Katedra: Vendar pri tem lahko nastane resna ovira, ker se je potrebno boriti proti velikim!

Tovariš Marx: Že Loustalotov častnik iz leta 1789 navaja moto:
»Veliki se nam zde veliki
samo zato, ker smo na kolenih.
Vstanimo!«

Katedra: V tej nepretrgani revoluciji je izrednega pomena razredni angažma zveze komunistov. Kakšni so interesi komunistov in kaj je njihova osnovna naloga?

Tovariš Engels: Komunisti nimajo nobenih interesov, ločenih od interesov vsega proletariata. Komunisti so torej praktično najodločnejši del, ki žene vedno dalje; njihova teoretska prednost pred ostalo množico proletariata je vpogled v pogoje, tok in splošne rezultate proletarskega gibanja.

Katedra: Na sestanku izdajateljskega sveta so se spet pojavile ideje o razvedrilnih rubrikah v našem časopisu, o tem, da se naj ne bi ukvarjali z znanostjo, teorijo ipd. Kako ocenjujete vlogo Katedre, kot časopisa univerzitetne sodobnosti?

Tovariš Marx: Tendenco vašega lista lahko strnem v eno besedo: samospoznanje (kritična filozofija) časa o svojih bojih in željah. To je delo za svet in za vas. Lahko je samo delo združenih moči. Gre za spoved, za nič drugega. Da bi si človeštvo dalo odpustiti svoje grehe, jih mora samo razglasiti, za to, kar so.

Katedra: V situaciji o kateri smo prej govorili bo to najbrž težko uresničljivo, ker še vedno obstaja pravica na resnico, ki ni postala občа.

Tovariš Marx: Cenzura katerekoli vrste ne zahteva, da vsaka vrtnica diši kakor vijolica, ampak najbogatejši duh bi lahko obstajal le na en način. Vsaka kapljica rose na soncu blešči v neizčrpni igri barv, sonce duha vseh individuumov lahko proizvaja le eno — oficalno barvo. Vsebina duha je zmeraj le resnica.

Katedra: Na koncu, želita kaj sporočiti delavskemu razredu Jugoslavije?

Tovariš Marx in tovariš Engels (istočasno v en glas): Proletarci vseh republik in pokrajin, združite se!

Pogovor z Marxom in Engelsom

ZARES, kako načeti Univerzo?!

V prejšnji številki Katedre je Marjan Pungartnik izpolnil obljubo uredništvu in ocenil brošuro »Za samoupravno Univerzo«, prispevek k razredni kritiki vzgoje in izobraževanja pod naslovom Kako načeti Univerzo. Najlažje bi bilo strinjati se s Pungartnikom, ko o brošuri piše: »Menim, da je bilo namenjena njim (študentom — op. av.) in predvsem njim, tako, da je moje mnenje o njej, moja analiza ali moja kritika nepomembna in še zdaleč ne prispevek k obravnavanju teh vprašanj.«

Vendar mnenje pedagoškega delavca mariborske Univerze, ki je »skozi ves svoj študij« na to temo napisal »celo goro člankov« ni nepomembno, ter kljub koketiranju z nepomembnostjo lastnega mnenja Pungartnik v nadaljevanju napiše nekoliko pomembnih misli, ki so same po sebi prispevek k obravnavanju teh vprašanj. Naj poskusim pretehtati in strniti nekatere Pungartnikove misli.

Najprej Pungartnik razglasi brošuro za mojo individualno zadevo, v kateri sem iskal lastno identiteto izobraženca in lastno mesto v družbi. To iskanje pa bi utegnilo zanimati le posameznega študenta in? nobenega več. Vrednost brošure ni nič večja, kot vrednost kateregakoli posamičnega samoosveščanja, pravilno meni Pungartnik.

Res, v uvodu sem zapisal, da so vprašanja, ki jih obravnavam »rezultat in izraz mojega bivanja na Univerzi in spopada z njo«, vendar to nikakor ne pomeni, da so ta vprašanja le moja, in da odgovori, do katerih sem se dokopal, utegnejo zanimati samo mene. Da je veliko neosveščanih na Univerzi tudi izven vrste študentov ni potrebno dokazovati nikomur, ki je na Univerzi prebil vsaj eno leto.

Pungartnik mi dalje očita, da nisem zbral in kritično obdelal podatkov o mariborski Univerzi, o šolah, programih, številu in vlogi diplomantov, socialni sestavi študirajočih, načinu rekrutiranja študentov in učiteljev, o študijskem sistemu na vsaki šoli, o izpitih, o družbeni, kulturni, politični in sicer̂šnji dejavnosti študentov in profesorjev, o ravni študija, vrednosti Univerze glede na druge univerze, o vključenosti v ožje in širše okolje in še vrsto drugih stvari. Takoj po tem Pongartnik dodaja, da niti zbiranje, niti kritična obdelava ne bi pomagala pri spreminjanju Univerze, ker je narava spreminjanja univerze taka, da »vsaka sprememba izhaja iz socialnih gibanj na njej in v njeni okolici.

Zahtevati, da bi naj jaz opravil tisto, kar niso zmogle vse inštštitucije na šolah in Univerzi, vse družbeno politične organizacije, vse strokovne službe, vsi številni doktorji, magistri, raziskovalci in ostali pedagoški in drugi delavci v vseh letih obstoja visokega šolstva v Mariboru, je blago rečeno — neresno. Sicer pa je predsedstvo UK ZSMS sprejelo ravno takšen koncept brošure, ki temelji na razlaganju in splošnosti, in je nesmiselno nekomu očitati pesnikovanje zato, ker ne piše romane.

Bolj bistveno od Pungartnikovega prispevka k brošuri je njegovo razmišljanje o procesu spreminjanja Univerze. Če poskusim strniti Pungartnikove misli iz celotnega teksta, potem njegovo gledanje na spreminjanje Univerze izgleda približno takole: Vsaka sprememba Univerze izhaja iz socialnih gibanj na Univerzi in v njeni okolici. Od gostote socialnih spopadov je odvisno, koliko študentov se bo skozi angažiranje prebilo do družbene vloge izobraženca. Za postavitev linije razrednih spopadov niso zadostni akterji, kot so družbeno politične organizacije, samoupravni organi ipd., ker so le formalni momenti ter zato spremembe Univerze niso možne skozi obstoječo organizacijsko-politično strukturo. Za spreminjanje Univerze je potrebna precejšnja družbena sila, ki ni neki vserazrešujoči in vseumni delavski razred, ampak dolgotrajen proces formiranja socialnega jedra Univerze, katerega usoda je tesno povezana z usodo Univerze.

Na Univerzi dejansko obstaja socialno jedro, saj je tudi inteligenca lahko socialno jedro in je njena usoda tesno povezana z usodo Univerze. To socialno jedro so študentje in učitelji, koliko je to jedro »zdravo« pa je odvisno od družbenega angažmaja teh izobražencev. Trenutni interes tega jedra je obstoj takšne Univerze kot je sedaj, kar pomeni, da notranja protislovja na Univerzi niso v taki meri zaostrena, da bi lahko povzročila socialne spopade. Nasploh so socialni spopadi na Univerzi posledica socialnih gibanj izven Univerze, kar seveda ne izključuje vpliv in udeležbo socialnega jedra Univerze na socialna gibanja izven Univerze. Ampak to še vedno ne pomeni, da spremembe na Univerzi niso možne brez socialnih spopadov. Sicer majhne, po korakih, vendar tudi take spremembe lahko doprinesejo k samoosveščanju in razreševanju protislovij znotraj Univerze.

Pungartnik trdi, da je potrebno formirati neko novo socialno jedro Univerze. Gre mogoče za podobno formiranje, ki je v 70-letih potekalo pod parolami »hočemo rdečo univerzo« ali »hočemo delavce na univerzo«? Govorimo o tistih, ki bodo prihajali na Univerzo po družbeni status, ki se na določen način ustvarja tudi brez začasne zaposlitve, ali pa o tistih, ki bodo hoteli spremeniti Univerzo, zato, ker jim je dala neuporaben kos papirja, nakaterem piše »diploma«?

Govorimo o novem socialnem jedru, za katerega bi še vedno veljala ocena iz leta 1972, da se ni treba bati njihove velike sedanje revolucionarnosti ampak kasnejše prilagodljivosti?

Čakanje, da se oblikuje neko novo socialno jedro Univerze, da zasedemo barikade z vseh strani razrednih spopadov in da se v gostoti teh spopadov vsak prebija do družbene vloge izobraženca, je lahko zelo dolgo. Zato utegnejo biti nevarne teze, da do sprememb ne more priti na drugi način, ker lahko hitro zapeljejo na stranski tir, na katerem se samo čaka.

Trdno sem prepričan, da je družbena vloga izobraženca ravno v njegovem zdajšnjem in tukajšnjem družbenem angažmaju. Eden od pogojev za aktivnost, ki bo »carstvo nujnosti« spreminjala v »carstvo svobode«, je samoosveščanje.

Ivan Soče

K programu dela UK ZSMS v Mariboru

Osnutek programa dela Univerzitetne konference ZSMS v Mariboru za mandatno obdobje 1983, ki je bil sprejet na eni od zadnjih sej UK ZSMS, obsega trinajst delov: vzgojno izobraževalni proces, družbenopolitični položaj študentov, materialni položaj študentov, idejnopolitično delo, interesne dejavnosti, informiranje, mednarodni odnosi, splošna ljudska obramba in družbena samozaščita, študentski servis, sodelovanja UK ZSMS z drugimi organizacijami ZSMS, kadrovske zadeve, pokrajinski klubi in univerza — združeno delo. Na koncu programa je še dodan priročni slovarček. Prvi vtis, ki ga dobimo ob branju programa je ta, da je program dela zastavljen zelo utopistično, verjetno bi ga bilo težko uresničiti celo v dvajsetih letih, na prvi strani pa piše, da je to program dela za mandatno obdobje 1983. Ob tem je zanimivo, da je le kratek čas po izdaji osnutka programa dela (o katerem govorimo) izšel predlog istega programa dela z dvema spremembama in sicer na prvi in zadnji strani. Kaže da so avtorji osnutka zelo hitro spoznali nesmisel tako širokega programa za eno leto in tako so na prvo stran predloga napisali, da je to program dela za obdobje 1983—85, razen tega pa so še iz dodanega priročnega slovarčka izpustili besede habilitacija, balast, dislocirani in populacija. Ostala je le še beseda nacionalizem, ki so jo, ne vem za koga, skušali razložiti na zelo »inovativen« način. Avtorji tega priročnega slovarčka namreč trdijo, da je nacionalizem — pretirana ljubezen do svojega naroda, kar vodi v narodno sebičnost in podžiganje narodnostnega sovraštva. Očitno bi kakšen priročni slovarček najbolj potrebovali avtorji sami. Sicer pa poskušajmo dokazati trditev, zakaj je ta program utopističen . . . Dovolj zgovoren dokaz so že nekatere točke iz prvega poglavja. Recimo:

— Ker menimo, da sedanji način preverjanja znanja ne daje najboljših rešitev, se bomo zavzeli za izdelavo novega, ki bo čimbolj realen in ki bo dosegel, da bo študent znal in ne imel samo oceno.

— Uveljavili bomo drugačne odnose med študenti in pedagoškimi delavci, ki bodo resnično temeljili na konkretnem delu, ne pa na lažnem povprečju znanja.

— Poskrbeli bomo, da se učbeniki otresejo odvečnega balasta in da bodo enotni za celo univerzo.

To so le tri izmed devetinšestdesetih po zahtevnosti uresničitve podobnih točk. Prav je, da na Univerzitetni konferenci razmišljajo o glavnih problemih in jih tudi uvrščajo v svoj program dela. Še bolj prav pa bi bilo, če bi navedli KAKO bodo posamezne akcije uresničili. Tega verjetno še sami ne vedo, žal pa še tako »bleščeč« program dela brez navedbe konkretnih akcij ostane le kup papirja, brez kakšnekoli koristi. Tako se znova in znova ponavljajo besede: zavzeli se bomo, uveljavili bomo, poskrbeli bomo, ugotovili bomo, doseči moramo, itd. Povsod pa manjka tisti KAKO.

Tako lahko tudi program dela Univerzitetne konference ZSMS v Mariboru uvrstimo med goro tistih programov, ki se delajo zaradi programov in ne zaradi konkretnega dela. Takšnih programov, katerih uresničitev tako ali tako nihče ne preverja, ali pa je zaradi prevelike splošnosti preverjanje tako ali tako nemogoče, imamo v naši družbi že tako preveč, žal se tako delajo programi tudi v mladinski organizaciji. Recept za izdelavo takšnega programa pa je zelo preprost: vzamemo statut, star program dela, nekaj resolucij, vse skupaj malo premešamo in damo na papir. Čim več strani ima program dela, čim več sklepov iz raznoraznih dokumentov, tem bolj bodo nekateri nad njim navdušeni. Slišimo lahko celo smešne pripombe, kako ambiciozni in sposobni so ti, ki so si zastavili takšen program dela.

Kje je torej rešitev: vsekakor ne v takšnih programih dela, kot je program dela UK ZSMS. Rešitev je v akcijskem programu, kjer je točno opredeljeno, KAKO in DO KDAJ bodo posamezne naloge izvršili. Na ta osnovna vprašanja pa program dela UK ZSMS ne da odgovorov. Pa bi jih moral!

srp

UNIVERZITETNA KONFERENCA ZVEZE SOCIALISTIČNE MLADINE SLOVENIJE V MARIBORU

OSNUTEK

PROGRAM DELA
za mandatno obdobje 1983,
ki je bil sprejet na seji
UK ZSMS Maribor,dne.....

Maribor,december 1982

-1-

I.VZGOJNO IZOBRAŽEVALNI PROCES:

1.Študenti moramo biti in bomo sooblikovalci in aktivni udeleženci vzgojno izobraževalnega procesa.
2.Ob izdelavi novih vzgojno izobraževalnih programov se bomo delavno in organizirano vključili v delo.
3.V razpravi o novih vzgojno izobraževalnih programih bomo posvetili več pozornosti vzgojnemu delu procesa v vseh VTO in VDO.
4.Zavzeli se bomo za nove metode dela,za zmanjšanje števila študentov v skupinah ter za druge pogoje,ki bodo omogočali preraščanje staromodnega predavalnega in izpitnega sistema.
5.Ker menimo,da sedanji način preverjanja znanja ne daje najboljših rešitev,se bomo zavzeli za izdelavo novega,ki bo čimbolj realen,in ki bo dosegel,da bo študent znal in ne imel samo oceno.
6.Zavzemali se bomo za bolj učinkovit študij in poskušali najti načine za preseganje stanja med številom vpisanih in številom diplomiranih študentov.
7.Uveljavili bomo drugačne odnose med študenti in pedagoškimi delavci,ki bodo resnično temeljili na konkretnem delu,ne pa na lažnem povprečju znanja
8.Izvedli bomo anketo in izdelali oceno o uspešnem,oziroma neuspešnem delu pedagoških delavcev,skupaj z OO ZSS. Izoblikovano oceno bomo dali v razpravo tistim,ki so ocenjevali.Tako potrjena ocena se nato doda k materialom za habilitacijo.
9.Poskrbeli bomo,da se učbeniki otresejo odvečnega balasta in da bodo enotni,za celo univerzo.

-4-

V. INTERESNE DEJAVNOSTI:

1. Zavzeli se bomo za ustanovitev centra interesnih dejavnosti mladine na Univerzi.
2. Potrudili se bomo,da bomo celovito rešili prostorske težave interesnih dejavnosti.
3. Samoupravni sporazum o združevanju sredstev za sofinanciranje interesnih dejavnosti se mora uresničiti v tekočem letu.
4. Približali in razširili bomo kulturno dejavnost študentov v celotnem univerzitetnem prostoru.
5. Na področju športa moramo nadaljevati z izvajanjem tekmovanj med fakultetami in Univerzami.
6. Organizirali bomo javno razpravo o pomenu,vlogi in vsebini aprilsko majskih prireditev in jih na osnovi teh zaključkov organizirali.
7. Razvijali bomo nove oblike mladinskega prostovoljnega dela.

VI. INFORMIRANJE:

1. Prizadevali si bomo,da steče povezava med uredniškimi odbori internih glasil OO ZSMS in KATEDRO.
2. Zavzeli se bomo,da vsa javna mnenja študentov prenesemo v širši družbeni prostor.
3. Zavzeli se bomo za razširitev oddaje Študij in Glasba na radiu Maribor.
4. Izvedli bomo javno razpravo o ustanovitvi Radia študent za mariborsko območje in na osnovi zaključkov te razprave šli v akcijo.
5. Menimo,da se mora problem informiranja rešiti za celotno Univerzo Maribor.

-6-

3. Prizadevali si bomo,da bo študent,ki dela preko ŠS zavarovan za primer nesreče pri delu in obolenja za poklicne bolezni.

X. SODELOVANJE UK ZSMS Z DRUGIMI ORGANIZACIJAMI ZSMS:

1. Po sprejetem programu dela UK ZSMS,bomo vzpostavili delovni dogovor med OK ZSMS Maribor-Rotovž in MK ZSMS Maribor.Cilj dogovora je uresničitev programov dela vseh teh organizacij.
2. Program dela bomo uskladili tudi z UK ZSMS Ljubljana in se dogovorili za delovno sodelovanje.
3. Razvijali bomo potrebne oblike sodelovanja s pobratenimi univerzami.

XI.KADROVSKE ZADEVE:

1. Kadrovanje bomo izvajali še bolj demokratično in omogočali najširšim množicam študentov vključevanje v vodstva ZSM in družbenih organizacij.
2. Evidentirali bomo samo kandidate,ki bodo ustrezali osnovnim kadrovskim merilom.
3. Kadrovanje bomo morali zaradi posebnosti Univerze izvajati že v srednjih šolah in kandidate usposabljati.

XII. POKRAJINSKI KLUBI:

1. Čeprav se prioritetno povezujejo v matično OK ZSMS, bomo pokrajinske klube z eno obliko organiziranosti povezali za izvedbo skupnih akcij.

-7-

XIII. UNIVERZA-ZDRUŽENO DELO:

1. Pri izdelavi diplomskih nalog,se bomo zavzemali za obravnavo konkretnih problemov iz gospodarstva.
2. Zavzemali se bomo za to,da se opredeli odgovornost VTO in VDO za zaposlovanje diplomantov.
3. Težili bomo k takšni proizvodni praksi,da bo vsebinsko pripravljena,organizirana in vodena.Izvedla bi se naj med študijskim procesom.
4. Pripravništvo mora postati resnična oblika usposabljanja za delovno mesto in mora biti čim krajša.
5. VTO in VDO morajo izobraževati kadre,ki so v skladu s kadrovskimi plani potreb OZD.
6. Zagotoviti moramo,da bo kadrovsko štipendijsko razmerje zagotavljalo tudi delovno mesto.
7. VTO in VDO mora zagotoviti diplomantu z ustreznimi oblikami organiziranja možnost nadaljnega strokovnega izpopolnjevanja.

Priročni slovarček:

habilitacija usposobitev za predavatelja na visokih šolah
balast-nepotrebna snov
dislocirani-razmeščeni,porazdeljeni
populacija prebivalstvo
nacionalizem-pretirana ljubezen do svojega naroda,kar vodi v narodno sebičnost in podžiganje narodnostnega sovraštva.

sodelavca, funkcija predstojnika je neprofesionalna: Predstojnik: tov. MARJAN ŽNIDARIČ, izvršni sekretar za kulturo in znanost na mestnem komiteju Zveze komunistov v Mariboru.

Strokovna sodelavca: tov. IGOR KRAMBERGER (sin Rajka Krambergerja), prevajalec, publicist, član številnih uredniških odborov. Končal študij primerjalne književnosti na filozofski fakulteti v Ljubljani. Po končanem študiju se je maja leta 1981 zaposlil kot strokovni sodelavec na Marksističnem centru. Je član Zveze komunistov od decembra 1981. Tov. ANDREJ FIŠTRAVEC (sin Alojza Fištravca), končal študij sociologije na FSPN v Ljubljani. Po končanem študiju se je zaposlil na Večeru v Mariboru. Leta 1983 se je zaposlil kot strokovni sodelavec na Marksističnem centru. Bil član Zveze komunistov do leta 1981.

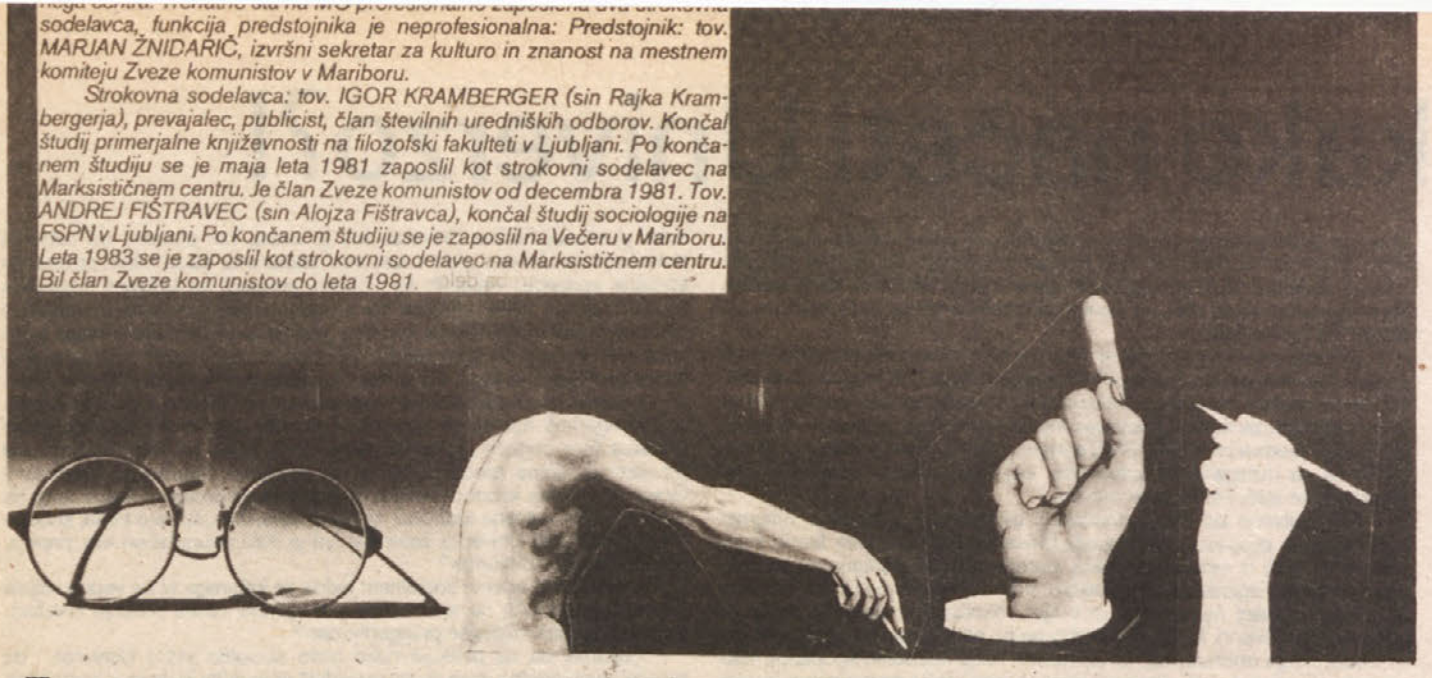

Čigav je marksistični center

Uredništvo Katedre se je odločilo organizirati okroglo mizo na temo „Delovanje in vloga marksističnega centra Univerze v Mariboru" iz več razlogov;

— V preteklem letu Katedra skorajda ni posvečala pozornosti institucijam, ki se samostojno (profesionalno) ali pa v okviru drugih organizacij (n. pr. komisije, centri ipd pri OO ZKS) ukvarjajo s problematiko marksizma. Kot prvi korak k obravnavanju teh vprašanj smo organizirali okroglo mizo.

— Marksistični center te dni proslavlja 10. obletnico obstoja in od ustanovitve ni uspel prodreti v prostor, ki je širši od univerzitetnega, kljub temu, da je edina tovrstna inštitucija v regiji. Dejavnost MC je v glavnem temeljila na organiziranju marksističnega izobraževanja v najširšem pomenu besede. Ta dejavnost je v zadnjem času intenzivirana, s čemer se MC sicer krepkeje, vendar še vedno pasivno vključuje v probleme sedanjega družbeno političnega trenutka.

— Številne ideje o drugačni zasnovi in organiziranosti MC niso realizirane, kar daje slutiti, da Univerza sama ni zmožna reševati teh vprašanj, ter, da zainteresiranost okolja (predvsem soustanovitelja VIK ZKS Maribor) ni tako močna, da bi pripeljala do vsebinskih in formalnih sprememb.

Ta in druga aktualna vprašanja so bila tema pogovora, katerega so se udeležili Andrej Fištravec in Igor Kramberger, strokovna delavca MC; Marjan Pungartnik, pedagoški delavec na VEKŠ; prof. dr. Vlado Sruk, pedagoški delavec na VEKŠ; mg. Marija Švajncer, pedagoški delavec na PA; mag. Marjan Žnidarič, predstojnik MC; Marko Strban, pedagoški delavec na VTŠ; ter člani uradništva Katedre. Zaradi časovne stiske smo se odločili, da objasnimo neavtorizirane povzetke diskusij. Istočasno vabimo udeležence okrogle mize in druge, da se s pisnimi prispevki vključijo v obravnavo teh vprašanj.

ŽNIDARIČ Je na začetku poudaril, da mariborski MC deluje v specifičnem okolju, zlasti, če ga primerjamo npr. z ljubljanskim. Na eni strani imamo Univerzo, ki je naravoslovno usmerjena, na drugi pa ozek krog ljudi, ki se s to problematiko ukvarjajo. Ta deficitarnost ljudi z družboslovnega področja je v Mariboru zelo prisotna. Zanimiv bi bil odgovor v prašanje: zakaj kadrovski potencial, s katerim na Univerzi, oziroma v Mariboru razpolagamo v večji meri, bolj vsebinsko ne sodeluje v delovanju MC?

Ustanovitelja MC sta Univerza in Mestna konferenca ZK in bi del aktivnosti, ki so organizacijsko-tehničnega značaja, lahko prevzela ta dva subjekta in zatotovila materialno osnovo, da bi MC resnično lahko predstavljal inštitucijo, ki se ukvarja s področjem družboslovja, in ki bi postopoma lahko prerasla v raziskovalno inštitucijo. To je tudi predpogoj, da center kadrovsko okrepimo, ker v tem trenutku sta na MC zaposlena le dva strokovna sodelavca, kar vsekakor ne more biti porok, da bo center odigral vlogo, kakršno marsikdo pričakuje in želi.

Center večino svojih akcij izvaja preko sekcij, ki delajo v okviru MC. Ravno v delu sekcij so veliki problemi, ker so odzivi na akcije, ki jih sprožamo v okviru posameznih sekcij skoraj minimalni. Težišče dela MC mora biti na sekcijah, vendar ne sekcijah, ki bodo imele zadostno število strokovnih sodelavcev.

MC je ves čas deloval na obrobju družbenih dogajanj. Večkrat je slišati očitke, da je preveč predstavitev publikacij, predavanj, okroglih miz in podobno. Z vidika osnovnega poslanstva, ki naj bi ga imel MC so ti očitki upravičeni.

PUNGARTNIK je dejal, da bi morali iskati odgovor na vprašanje, kakšen marksizem Maribor potrebuje. Maribor dejansko potrebuje amaterski in pedagoški marksizem, drugi marksizem pa nima cene. MC ima osnovno nalogo, da združuje strokovno delo ljudi, ki delajo na Univerzi. Za dobro delo mora biti dobra osnova, te osnove na Univerzi ni in družbeno politične organizacije zelo slabo delajo. Včasih je bilo politično življenje v zvezi komunistov tako, da se je vsaka osnovna organizacija izrekala o vseh aktualnih dogodkih in svoja stališča javno predstavila. Če tega ni, ne more biti dobre osnove za delo MC.

SRUK je menil, da bi bilo potrebno razpravljati o problematiki marksističnih centrov nasploh in ne samo o mariborskem MC. Strinja se s Pungartnikovo diskusijo in pravi, da v Mariboru obstaja neka idejno politična gluhonemmst. V dvanajstih letih obstoja, z MC nismo uspeli napraviti odločilnega koraka naprej. Pred približno tremi leti in pol, je MC prenehal opravljati funkcijo koordinatorja pedagoških prizadevanj, kar je na Univerzi glavna naloga MC. Vse druge naloge so sekundarne. MC organizira manifestacije, katere ne ustrezajo temu okolju.

V marksističnih centrih v glavnem delajo ljudje, ki ne pišejo knjig, ali bistveno sodelujejo v slovenski publicistiki ali pa so v pedagoškem procesu.

Po dolgem premišljevanju in ukvarjanju z MC je Sruk dojel, da najbrž v Mariboru MC, takega kot je in takega kot se formira, sploh ne potrebujemo. Meni, da je problem mrksističnega, filozofskega in drugega družboslovnega izobraževanja potrebno reševati drugače. To pomeni iz srednješolske in univerzitetne pedagoške kadrovske osnove, iz politične strukture in iz drugih struktur in ustanov.

Danes smo priča razvrednotenja pedagoškega dela na Univerzi in smo sedaj prisiljeni pedagoško delati dosti več. S tem je bistveno upadla možnost, da sodelujemo na drugih mestih. Če bi pedagoške delavce normalno obremenjevali, potem ne bi bilo nobenih težav za njihovo znanstveno-raziskovalno, ustvarjalno delo. Meni, da teoretiki morajo praktično delovati (pedagoško, publicistično, raziskovalno ipd.). Na marksističnih centrih se iz profesionalcev ustvarja svojevrstna ideologistična, birokratska kasta, ki center potem privatizirajo. Ni potrebno podrobno gledati, da bi videli, da je to res. Ne potrebujemo profesionalcev, da organizirajo nekaj predavanj, ker to lahko delajo posamezniki v okviru drugih ustanov poleg svojega rednega dela.

Če pogledamo udeležbo na različnih okroglih mizah, simpozijih, seminarjih in podobnih prireditvah, ki se organizirajo širom po Jugoslaviji, potem je jasno, da tistih, ki delajo na šolah, že zdavnaj ne vabijo, niti kličejo jih ne. Na te prireditve hodijo še samo profesionalci z marksističnih centrov.

Posebej aktualno vprašanje je, kaj je z zvezo komunistov na mariborski Univerzi in ne samo na mariborski Univerzi, kar zadeva idejno politično usposabljanje, teoretično delo itd. Ni treba biti dober politični analitik, da bi človek ugotovil, da je zveza komunistov v idejni defenzivi, na splošnem družbenem planu, v različnih okoljih pa idejno pasivna, v nekaterih okoljih, oz. organizcijah je idejno v razsulu. Kljub temu, da imamo živahno idejno aktivnost v organih zveze komunistov na zvezni in republiški ravni, in da se govori zelo odprto, kvalitetno in pogumno, se te iniciative nikakor ne morejo uresničiti na nižji ravni.

Švajncerjeva je prebrala teoretični prispevek o vlogi MC. V njem je zapisano:

Marksistični center pomeni idejno izobraževalno središče mariborske Univerze. Potrebe sodobnega časa narekujejo, da bi se v večji meri preoblikoval tudi v raziskovalno središče. Obe dejavnosti naj bi se prepletali in bili dialektično povezani. Kdor hoče porabnikom ponuditi svežih informacij in novih spoznanj, mora rehoditi tudi ustrezno raziskovalno pot in seveda imeti na voljo sredstva, pripomočke in primerne vire.

Z vsebinskega vidika je potrebno postaviti na prvo mesto zastrtost v sedanjost in anticipiranje prihodnjega. Še vedno je sicer ohranjena marksistična zahteva, da je treba vzeti zgodovino za izhodišče sleherne obravnave, toda pot v zgodovino naj bo problemsko osmišljena s sedanjostjo. Odločilna so torej tista pretekla iskanja, ki spodbujajo nova vprašanja in omogočajo ustrezne odgovore na dileme našega navzkrižnega časa. Aktualnost, problemskost in kritičnost so temeljna vsebinska določila in naravnanost sleherne dejavnosti Marksističnega centra. Le tako je mogoče presegati obstoječe in uresničevati nove kvalitete.

Razmerje med univerzitetnim Marksističnim centrom in centri na posameznih višjih in visokih šolah mariborske Univerze, je odnos splošnega do posameznega. Zveza je nujna, hkrati pa so centri samostojni dejavniki posameznih institucij, v katerih naj uveljavljajo specifičnosti študijskih programov oziroma temeljnih usmeritev. Na pedagoški akademiji v Mariboru, Center za marksistične študije na primer izvaja „projekt kultura", torej dolgoročno načrtovano dejavnost, ki pomeni tako izobraževanje, kritično izmenjavo mnenj, kot tudi pripravljenost spopadati se z žgočimi problemi sodobnega časa.

Iz programa dela MC

Program skuša zadostiti naslednjim potrebam družboslovcev v Mariboru: omogočiti predstavitev njihovih delovnih rezultatov, ponuditi možnost, da se seznanijo z dosežki drugih ter poskrbeti za stik z javnostjo.

Naša druga skrb je, da pritegnemo k sodelovanju različne sodelavce in privabimo obiskovalce iz različnih družbenih slojev oziroma krogov. Gre za nekakšno mentorsko vlogo centra pri razvijanju družbeno-kritičnega potenciala ljudi znotraj Univerze in tudi v Mariboru.

Znotraj Univerze mora center posvetiti ustrezno skrb pripravi in izvajanju programa za družboslovne predmete. Ob tem pa koordinirati idejne analize vseh študijskih programov, ki jih opravljajo marksistični centri po posameznih šolah.

Sekcija za teorijo in zgodovino šolanja mora ob preverjanju obstoječega, spodbujati raziskovalno delo v zvezi z občimi vprašanji šolanja in oblikovanji novih in drugačnih oblik šolanja.

V Mariboru je družbeno raziskovanje in delovanje v nekaterih strokah komaj razvito, zato je težko na vseh področjih zagotoviti enako kontinuirano sodelovanje družboslovcev v Mariboru s centrom.

V tem položaju poskušamo povezati mariborske družboslovce z gosti. V dogovoru z različnimi strokovnimi društvi organiziramo hkratne predstavitve raziskovalnih rezultatov družboslovcev od drugod in mariborskih raziskovalcev.

Povezujemo sorodne oziroma podobne teme. Pri tem ne gre za nekakšno soočanje, temveč za vsebinsko dopolnjevanje; tako bomo npr. predstavili ob ljubljanskem delavskem naselju Galjovica še mariborsko železničarsko naselje.

Kadar pripravljamo prireditve za javnost, nas najbolj pesti odsotnost občinstva. Prepričani smo, da v Mariboru nimamo prevelike ponudbe kakovostnih teoretskih predavanj, temveč, da gre za nasproten pojav: manjka pravo vzdušje. Prav zato ne zadostuje, da se povezujemo s strokovnimi društvi.

Naše sodelovanje smo še razširili na druge oblike organiziranja javnega in kulturnega življenja. Za področje umetnosti smo se povezali z Borštnikovim srečanjem. V okviru te prireditve pripravljamo seminar, razstavo in skupaj z Radiom Maribor enourno oddajo. Z uredništvom revije DIALOGI smo dogovorjeni, da izidejo v njihovi reviji prispevki s seminarjev in teksti predavanj. Tako smo razvili še eno pot, po kateri lahko pride uredništvo do zanimivih in kakovostnih prispevkov. Hkrati ostanejo seminarji in predavanja ohranjeni in dostopni tudi za tiste, ki se jih niso udeležili.

Nekatere prireditve smo vključili v program mariborske knjižnice. Tam se je izoblikovalo določeno občinstvo, ki je navajeno na kraj in uro prireditve. V tem okviru bo tekel ciklus predavanj o delavskem gibanju na Slovenskem.

Opažamo, da se prireditev udeležuje zelo malo mladih obiskovalcev. Poleg starejših obiskovalcev si prizadevamo tudi med mladimi oblikovati primerno vzdušje, znotraj katerega bi našlo svoje mesto tudi zanimanje za naše prireditve.

Ker predvidevamo, da se mladi obiskovalci oblikujejo — ali pa tudi ne — na srednjih šolah, bomo skušali razviti tesnejše sodelovanje med marksističnimi krožki na šolah in centrom. Pri tem bi radi kot izhodišče uporabili predvsem knjige iz zbirke KRT. Gre za knjižno zbirko, ki jo izdaja ZSMS, zbirko, ki je izšla iz Časopisa za kritiko znanosti, katerega soustanoviteljica je tudi mariborska Univerza. Gre za zbirko teoretsko kakovostnih knjig, ki imajo še izjemno dostopno ceno.

Prepričani smo, da Marksistični center pri takšni zasnovi svojega dela nujno presega meščansko akademsko specializacijo. Obenem smo prepričani, da je ena od bistvenih značilnosti marksistične misli, da povezuje teorijo z zgodovino. Zato smo posamezne točke programa razvrstili po sekcijah, kjer smo že z njihovimi imeni pokazali na težišče programa in na našo teoretsko pozicijo. Posamezno temo lahko raziskujemo, predstavljamo, spremljamo, ipd., zato najdemo znotraj vsake sekcije zelo različne oblike dela. Ker je za vsako sekcijo značilno tematsko težišče, smo s tem nakazali, kako si zamišljamo preseganje akademske specializiranosti.

Program, ki ga v nadaljevanju razgrinjamo, zajema samo tiste dejavnosti, za katere smo v določeni meri že dogovorjeni.

Ta program zajema tiste oblike dejavnosti, za katere sodimo, da so zanimive za celotno Univerzo. Sodimo, da morajo MC po posameznih šolah pripravljati programe, ki ustrezajo specifičnim potrebam teh šol; medtem, ko mora univerzitetni MC s svojim programom preseči raven posamezne šole.

(S)poročilo o delu MC

— 24. januarja smo pripravili v sodelovanju z oživljajočim se Klubom mladih javno tribuno-pogovor o punku. Udeležilo se ga je cca 120 poslušalcev, ki so svojo prisotnost dokazali tudi s vprašanji. . . Igorju Vidmarju in Marjanu Ogrincu kot „ideologoma" slov. punk gibanja ter Petru Barboriču, glasbenemu sodelavcu Radia Študent (vsi iz Ljubljane) . . .

— 25. januarja se ni pričel ciklus predavanj o delavskem gibanju na Slovenskem, ker sta na predavanje Franceta Rozmana iz Ljubljane, ki je želel govoriti o delavskem gibanju na Slovenskem do 1914 leta, prišla le dva poslušalca. Največji slovenski poldnevnik VEČER je ta ne-začetek komentiral z ugotovitvijo, da udeležbe na predavanju že ni bilo zato, ker je v Mariboru očitno vsem že jasno o tem. . .

— 30. januarja smo na klošarskem sejmu v Klubu mladih prodajali Krtove knjige (to so knjižice revolucionarne teorije) ter nekatere centrove publikacije, nakar smo se na sejmu dogovorili z mladinci iz Kluba mladih, da bodo oni nadalje redno prodajali te knjige, oz. publikacije.

— 1. februarja smo na VEKS pripravili predavanje Marjana Horvata, gosta iz Zagreba, ki je v okviru ciklusa predavanj o vladajočih ekonomskih modelih v Jugoslaviji, predaval o naših reformah. Izbira predavatelja in teme je bila očitno aktualna, saj je predavanje s pogovorom trajalo tri in pol ure. . .

— 3. februarja smo, ponovno v sodelovanju s Klubom mladih, pripravili javno tribuno-pogovor o študentskem gibanju pri nas med leti 1968 in 1972. Sodelovali so Pavle Zgaga, Marjan Pungartnik in Vladimir Gajšek. Pogovor o študentskem gibanju tam izpred desetih, petnajstih letih je nekako „obvisel", tako zaradi nepoznavanj temeljnih informacij o tistem času med poslušalci-kot tudi zato, ker se je razmišljanje o študentskem gibanju vse preveč gibalo na ravni (samo) „študentskega", kakor da je „študentsko" nekaj izven ali posebej v družbenem, s čimer seveda tudi ni bilo mogoče najti kakšnih posebnih povezav z današnjim časom. . .

— 10. februarja je končno stekel ciklus predavanj o delavskem gibanju na Slovenskem. Prvo predavanje v čitalnici Mariborske knjižnice na Rotovškem trgu je imel France Filipič, ki je osvetljeval prispevke Edvarda Kardelja v delavskem gibanju v Sloveniji do 1941. Leta. Nadaljne predavanje iz tega ciklusa, ki je posvečen spominu pokojnega revolucionarja, bo predavanje Mirka Stiplovška iz Ljubljane ko bo (prav tako v čitalnici Mariborske knjižnice, ob 19. uri) 22. februarja govoril o boju za enotnost delavskega gibanja pred II. svetovno vojno pri nas.

Franci Pivec

Ob neki obletnici

Seminar »100 let po Marxu« 14. marca v Mariboru, ki ga je CK ZKS sprejel kot eno osrednjih obeležitev pomembne obletnice za mednarodno delavsko gibanje, je za glavnega organizatorja Marksistični center univerze v Mariboru tudi delovna proslava njegove desete obletnice obstoja. Dr. Boris MAJER, ki je pred desetletjem botroval ustanovitvi (takrat še) Centra za marksistične študije pri Združenju visokošolskih zavodov, je tudi tokrat glavni govornik na prireditvi.

Neposreden povod za formiranje centra je bilo Titovo opozorilo na 21. seji CK, da se vse bolj »pogrezamo v idejno krizo«, in da mora zveza komunistov ta negativni proces zaustaviti. Na mariborskih visokošolskih zavodih smo si dali s to oceno še posebej opraviti, saj smo se prav tedaj pričeli intenzivneje ukvarjati z mislijo na univerzo, pri čemer smo vedeli, da cele vrste temeljnih družboslovnih in humanističnih strok na tej univerzi ne bo in jih bo treba nekako nadomestiti.

Povedati je treba, da je bilo že pred tem precej govora o formiranju nekakšnega družboslovnega centra, tako da smo nasledili marsikatero koristno zamisel, res pa je, da praktičnih izkušenj ni bilo nobenih. V študijskem letu 72/73 smo startali z ničle, ob dobrih željah komiteja ZKS na ZVZ (takrat sta ga predstavljala dr. Bračič in Slavko Gerič), vendar brez dinarja finančnih sredstev. V občinskem komiteju ZKS Maribor se je za center zainteresiral pokojni Ivan Krajnčič, ki je sam oskrbel prve formalne papirje, po katerih je center posloval. Ob predstojniku ZVZ dr. Volavšku in glavnem tajniku Kustru, ki sta iz nenamenskih sredstev omogočala vegetiranje centra, je bila občinska skupščina Maribor prva, ki je leta 1973. namenila pomembnih 20 starih milijonov za naše delo. (Če se prav spomnim, se je za to posebej zavzela tokratna podpredsednica občine Kuharjeva). Šele leta 1974. smo se potem dokopali do rednih sredstev Izobraževalne skupnosti Slovenije.

V začetnem obdobju (predstojnik centra je bila takrat Ostoj Durjava, njegov sekretar pa po Krajnčičevem odhodu Kračun) je center zasledoval dva glavna cilja: zagotoviti ustreznejšo prisotnost marksizmu v visokošolskem vzgojnoizobraževalnem procesu in prispevati k višji kvaliteti idejnopolitičnega usposabljanja v Mariboru. Pri prvi nalogi se je najtesneje povezal z komitejem ZK na ZVZ (sekretar Zvone Cajnko), pri drugi pa z občinskim komitejem, z delavsko univerzo in s centrom marksističnih krožkov (Bojan Gruber). Stanje pri marksističnih predmetih na šolah je bilo prav malo veselo in uspeh je bila vsaka nova nastavitev učitelja za to področje (zapovrstjo na VPŠ, na VTŠ in na VEKŠ). Izjema je bila razumljivo PA, katere učitelji so nosili glavno težo dejavnosti centra. Uspeh je bil tudi prvi učbenik marksizma (prevod Vranickega), ki ga je center oskrbel v sodelovanju z založbo Obzorja. Ko je predstojništvo za Durjavo prevzel Cajnko, si je dal Center še več opraviti s predmetom »Osnove marksizma« na visokošolskih zavodih. (V tem času smo Centru zagotovili pri izobraževalni skupnosti že do te mere urejen finančni status, da si je lahko privoščil prvega profesionalnega sodelavca — Francija Požgana v funkciji sekretarja centra).

Z nekaj odmevnimi posvetovanji se je Center razmeroma hitro zasidral tudi v slovenskem prostoru: jugoslovanske zgodovinarje delavskega gibanja je zbral na posvetovanju o Titovi poti skozi robijo, filozofe na simpoziju ob 100-letnici izida Anti-Dühringa, slovenske šolnike na republiških posvetovanjih o družbenomoralni vzgoji. Po tej poti je center (pod Cajnkovim predstojništvom se je preimenoval iz Cenntra za marksistične študije v Marksistični center) pridobil ugled, ki mu je zagotovil naklonjenost (z značilnimi izjemami) vseh, na katere se je obračal za sodelovanje. To se je potrdilo tudi v kasnejših letih (ko sta predstojništvo prevzela Pivec in za njim Žnidarič), ko se je center lotil nekaterih zahtevnejših projektov in posvetovanj (150 let Heglove smrti, Brechtov seminar, Ekonomski aspekti mednacionalnih odnosov v Jugoslaviji, Razstava o življenju in delu Edvarda Kardelja s ciklusom predavanj, Razstava Tito — 90 let itd . . .) Izrecna zasluga Marksističnega centra je, da lahko danes na univerzi prisluhnemo najimenitnejšim jugoslovanskim marksističnim teoretikom in družbenopolitičnim delavcem, ki jim obisk v Mariboru ni protokolarna obveznost, ampak možnost za koristno izmenjavo stališč (Pečuljić, Kraigher, Franković, Filipović, Damjanović, Mojsov, Grličkov, Pozderac, Šuvar, Vranicki, Vratuša, Majer, Debenjak, Rus, Bilandžić, Dolanc, Apih, Tomšičeva, Pribičević, Šentjurčeva, Vukasović, Šetinc, Ribičič, Štih, Zupančič, Bibič, Mrmak, Kurtović in na desetine drugih, ki so bili v vseh teh letih gostje Centra in so razpravljali z mariborsko in univerzitetno javnostjo).

Vendar naštevanje ni glavni namen tega zapisa ob pozabljeni obletnici. Zamolčali bi nekaj zelo značilnega, če ne bi omenili potokov žolča, ki je bil v desetih letih prelit na centrov račun. Pri tem niti ne mislim na tiste, ki kuhajo jezo takorekoč iz prepričanja: najprej, ker ni centra, potem, ker center je; najprej, ker deluje samo na univerzi, potem, ker ne deluje samo na univerzi; najprej, ker je Janez predstojnik, potem, ker Janez ni predstojnik; najprej, ker center noče raziskovati,

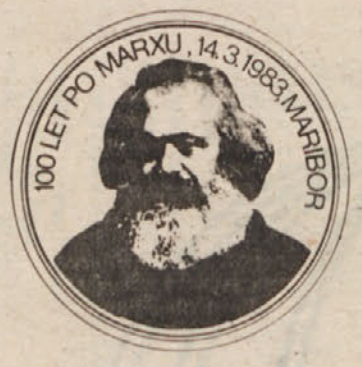

potem, ker center hoče raziskovati; najprej, ker se center vtika v predmet na šoli, potem, ker se center ne vtika v predmet na šoli itd . . . Omeniti je treba razhajanja tistih, ki so imeli s centrom vedno resne namene in so za svoj prav tudi žrtvovali stotine (nič ne pretiravam, če rečem tudi tisoče) ur.

Ker te posebnosti nisem omenil na začetku, naj opozorim sedaj, da je bil mariborski center prvi slovenski marksistični center. Ni bilo prilike za zgledovanje in to je že razlog, da so prvi sodelavci prišli v center z zelo različnimi predstavami o njegovi vlogi in izgledu. Tudi kasneje, ko so zrastli ljubljanski marksistični centri, si Maribor z njihovimi izkušnjami ni mogel kaj dosti pomagati, saj je bila tukaj situacija v temelju drugačna. Maloštevilni kadri bi se morali raztrgati na stotine koncev. Sprejeti ta izziv je pomenilo zatreti mnogo osebne ambicije.

Ostra polemika o univerzitetnem ali regionalnem karakterju centra je bila s tega stališča več kot utemeljena. Toda zelo potencirana pričakovanja družbenopolitičnega okolja so na center delovala kot objektivni pritisk, ki bi mu bilo mogoče ubežati le ob popolni ignoranci, nespodobni za vsakega marksista oz. komunista. Nervoza je narastla vedno, ko so ta pričakovanja dobesedno pokopala pod seboj peščico aktivnih sodelavcev v centru. Na nek način bi še bilo mogoče izplavati, če bi si vsi poklicani porazdelili bremena. Gotovo so mnogi razlogi, da temu ni bilo tako, za enega pa zanesljivo vem, da je lažen — češ, da ni bilo prilike za sodelovanje.

Po desetih letih bi bilo že prav, da od marksističnega centra nehamo terjati tisto, kar bi mu morali sami dati. Njegova kritična prodornost je lahko le naša kritična prodornost, njegov teoretični domet je lahko le naš teoretični domet, njegova vpetost v družbeno dogajanje je lahko le naša vpetost v družbeno dogajanje, njegova slovenska in jugoslovanska reputacija je lahko le naša slovenska in jugoslovanska reputacija. Sédaj pa se stehtajmo kar nas je in razkrilo se bo, da tehtnica kaže manj kot je v desetih letih pokazal naš marksistični center. Dobra desetina jih je, ki vedo, kako je bilo to mogoče in njim bi bilo treba ob desetletnici delovanja centra stisniti roko v zahvalo.

Knjižnica revolucionarne teorije

Tretja knjiga letošnjega Krta prinaša prevod Marksove in Engelsove teorije razredov, izpod peresa Michaela Maukeja, pokojnega teoretika povojnega nemškega študentskega socialističnega gibanja, ki je rekonstrukcijo teorije razredov pri klasikih marksizma načrtoval le kot prvi del disertacije o problemu nameščencev pri Marksu in Engelsu. Žal pa načrtovanega ni mogel izpeljati zaradi prezgodnje smrti.

Prevod (prevajalca Igorja Krambergerja ob sodelovanju Snežane Štabi) na Slovensko ne prihaja slučajno, kot se izdajatelji knjige ne zatekajo slučajno k Cankarjevemu spoznanju o nauku željnih, katekizmu in plotovih, ki so jih postavili človeku duhovni in posvetni jerobi.

Približno sto strani teksta obvladujejo štiri poglavja, v katerih nas Mauke popelje od uvodnih razmišljanj o pojmu razredne družbe, nastanka razredov kapitalistične družbe do analize strukture, oziroma nastanka razreda kapitalistov in razreda delavcev.

Sporočila knjige so večplastna in večplasto aktualna, vendar ni samo vprašanje odločitve, katera plast se nas dotika. Še posebej, če sledimo razmišljanjem obeh piscev spremne besede oziroma predgovora.

Proizvajalni odnosi v naši družbi so, kakor pravimo, socialistični samoupravni družbenoekonomski odnosi, s čimer takšno opredelitev uporabljamo kot dokaz, da delavski razred in vsi delovni ljudje pri nas tudi obvladujejo in vodijo proizvajalni proces.

Ker pa je to le pravno-formalna opredelitev našega sistema, se zgolj z njo ne moremo zadovoljiti, saj sama opredelitev še ne more biti dokaz, da delavski razred in vsi delovni ljudje pri nas tudi v resnici obvladujejo in vodijo proizvajalni proces v celoti, da so, torej, tudi resnični lastniki proizvajalnih sredstev in s tem tudi samo-zavedajoči se subjekti, torej lastniki in ustvarjalci pogojev svojega življenja.

Kajtí v resnici gre predvsem za to, kdo vodi, organizira, kontrolira in razpolaga z ustvarjeno presežno vrednostjo v proizvodnji. Torej gre za družbeni in ne za pravno-formalni odnos in ne moremo pristati pri prepoznavanju resničnosti na pravno-formalno raven življenja, ker je le-ta samo zunanja podoba živega dogajanja, ki se prav lahko sprevrže v fikcijo in manipulacijo.

Kot je ločitev lastninske in upravljavske funkcije v sodobnem kapitalizmu povzročila izgubo videza, za kaj v kapitalizmu pravzaprav gre, lahko pri razvoju naše družbe naletimo na podoben problem, ko precenimo pomen pravno-formalne opredelitve našega življenja. In potem smo res ,,nedosledni'', nas tepejo ,,ostanki starega'' in trpimo za posledicami razkoraka med ,,teorijo in prakso'', ker je ,,vse dobro zamišljeno, le izvaja se ne''.

Slovenski mladinci so kmalu po zadnjem — desetem — kongresu svoje organizacije zapisali, da s 70 odstotki novoustvarjene vrednosti razpolaga pri nas nekdo drug, in ne delavci v organizacijah združenega dela. Takrat so jih napadli, češ da nimajo prav. In na letošnjem enajstem mladinskem kongresu se je pokazalo, da so ,,napadalci'' imeli prav. Delavci v organizacijah združenega dela so namreč razpolagali z mnogo manj proste akumulacije. V 1977. letu se je celo zgodilo, da so morali delavci svoje obveznosti pokrivati iz akumulacije!

O tem, kakšna je lastnina proizvajalnih sredstev in kdo je lastnik proizvajalnih sredstev ,,de facto'', potemtakem ni pretiranega dvoma. To je — kako smo neorginalni! — birokracija, ki sedi tudi v družbenih organih in družbenopolitičnih organizacijah ter ustvarja iluzijo, da ni tako kot je, da so neuki delavci ali preveč pojedli ali pa da so oni s svojimi odločitvami stvar zavozili.

Kreditni sistem in zadolževanje v tujini je te birokratske možnosti in načine vodenja družbe samo podaljševal in sedaj, ko možnosti za tak način niso več najbolj rožnate, se je izkoriščanje delavcev modificiralo v obliko sprejemanja kratkoročnih in restriktivnih ukrepov, kar pa krize, v kateri smo, kvalitativno ne presega, ker se ne loteva njenih korenin. In tako je tudi (v kontekstu birokratskega vodenja družbe) pojasnljiva teza nekaterih, da sedaj ni čas za ugotavljanje krivcev, na primer, za pretirano zadolževanje v tujini, ker bi eventualno ugotavljanje krivcev lahko pomenilo tudi krizo našega sistema!?

Kot da že nismo v krizi in kot da do ,,krize sistema'' ne more priti, če krivce za neustrezne gospodarske in politične odločitve ugotavljamo sproti. . .? Ali pa. . . Ali pa je vprašanje o krizi ,,našega'' sistema napačno postavljeno. . . Ker je demagoško, saj v Jugoslaviji namreč ne gre za krizo našega sistema — torej sistema socialističnega samoupravljanja — ampak za krizo karikature le-tega, torej za krizo sformaliziranega birokratskega administrativnega sistema vodenja in odločanja.

A. Fištravec

Kako usmerjati izbor študija?

Drugi vidik »krize visokošolskega izobraževanja« se kaže v neusklajenosti med izobraževalno ponudbo določenih poklicev in zahtevami gospodarstva. Ta pojav suficitarnih in deficitarnih poklicev je pereč in resno ogroža ekonomsko in socialno stabilnost. V čem je problem? Suficitarni so praviloma »neproizvodni« poklici, a deficitarni »proizvodni«. Prizadevanja naj gredo v smeri, da se ta **trend** razvoja vsaj zaustavi, če ne preusmeri. Tako stanje ima za posledico pojav, da za nekatera opravila ni moč dobiti delavcev in zaposlovati je treba delovno silo iz manj razvitih področij. Za rešitev te problematike je nujno osvetliti in raziskati prave vzroke za usmerjenost učencev in študentov, da bi lahko na ta način prišli do ustreznih ukrepov, s katerimi bi lahko učinkoviteje delovali, saj vse preveč ugotavljamo slabosti in pomanjkljivosti in razpravljamo o neželjenih posledicah, a vse premalo, nesistemsko in nedosledno sprejete sklepe v praksi uresničujemo, čeprav je usmerjeni študij že dal nekaj rezultatov.

Pri analizi tega pojava moramo izhajati iz tega, da se posameznik poklicno in delovno opredeli na osnovi predstave o tem, v kolikšni meri določen poklic omogoča dosego ciljev, h katerim teži. Pri tem lahko to posamezniku prepreči pomanjkanje sposobnosti, šibka motivacija ali ekonomske možnosti ali vpisni ali omejitveni pogoji. Pri tem je treba po možnosti izvajati čim manj administrativnih ukrepov. Za izvajanje izobraževalne politike je pomembno tudi ugotoviti, kateri so glavni dejavniki »atraktivnosti« poklica in v kolikšni meri se lahko z družbeno akcijo na to vpliva v prid deficitarnih.

Raziskave so pokazale, da se glavni dejavniki privlačnosti nekega poklica dele na dve skupini — v »intrinsične« in »ekstrinsične«[1] delovne vrednote. Intrinsične so tiste, ki se uresničujejo in izhajajo iz samega dela oz. narave dela, ki je določena s psihološko privlačnostjo nekega poklica, ki je odvisna od zanimivosti dela, od možnosti, da se pri delu lahko realizirajo in izrazijo sposobnosti posameznika, z opaznimi delovnimi učinki, ustvarjalnostjo idr. »Ekstrinsične« delovne vrednote pa so vezane na zunanje učinke dela in delovne pogoje. Najvažnejši vidiki teh vrednot so: materialna kompenzacija za opravljeno delo, možnosti formalnega napredovanja, socialna varnost, delovni pogoji in delovne okoliščine, socialni status poklica in avtoriteta oz. družbena moč, ki jo prinaša delo v določenem poklicu.

Raziskave kažejo, da so mladim več intrinsične vrednote dela, a odraslim zaposlenim ekstrinsične, kar pa ni pravilo. Te razlike pa nimajo velikega pomena pri izboru prvega poklica ali pri poklicni preorientaciji, ker oboji namreč izbirajo pretežno »neproizvodne« poklice, ki po njihovi presoji bolje zagotavljajo pot k dosegu željenih ciljev. Mnogi mladi menijo, da lahko »neproizvodni« poklici omogočijo, da lahko bolj izrazijo svoje sposobnosti, da lahko dosežejo večji družbeni ugled in večjo možnost napredovanja, boljši zaslužek in delovne pogoje.

1 Šverko B., i suradnici, Psihosocijalni aspekti izbora zanimanja i obrazovanja, Centar za društvene djelatnosti mladine SSO SRH, 1981

Ta problem bi lahko rešili (t. j. usklajevanje produkcije izobraževalnih kapacitet s potrebami gospodarstva) z omejitvijo vpisa za suficitarne smeri in stimuliranjem vpisa v izobraževalne programe za deficitarne smeri ter s postopnim prehajanjem k izobraževanju ob delu in iz dela, tako da bi lahko tudi gospodarstvo uravnavalo in obvladovalo svojo izobraževalno in kadrovsko reprodukcijo in predvsem z ustreznejšim vrednotenjem dela v neposredni proizvodnji.

Z omejevanjem vpisa smo dosegli pozitiven učinek v tem, ker je zaustavljen trend pritiska na študij družboslovnih znanosti. Negativni učinek pa se kaže v tem, da so nezadovoljni tisti, ki niso mogli sami izbirati in bodo kasneje poskušali realizirati svoje izobraževalne motive. Z družbenega vidika je bolj zaskrbljujoč zlasti pojav »negativne selekcije« potencialnih ustvarjalnih kandidatov za tehnične in ostale »proizvodne« izobraževalne programe. **V čem je nevarnost?** Glede na veliko zanimanje kandidatov za vpis v »neproizvodne« programe je možno vršiti selekcijo s šolskimi ocenami ali izpiti, ki so v korelaciji s sposobnostmi za učenje. Zaradi premajhnega odziva za vpis v proizvodne programe pa se pozitivna selekcija ne more vršiti in se vrši v bistvu le negativna selekcija, ker se sem vpisujejo tisti, ki so bili odklonjeni pri vpisu v »neproizvodne« programe. To pomeni, da je ta populacija manj sposobna, ima manjše predznanje in je slabše motivirana za študij na splošno, in še zlasti za študij zahtevnejših tehničnih in drugih proizvodnih programov. Tako to usmerjanje vodi k situaciji, da del študentske populacije na tehničnih fakultetah, ki je manj sposobna, slabše motivirana in mora še prevzeti težji študij. To kaže na to, da administrativni ukrepi ne zadoščajo za globalne rešitve te problematike, zagotavljajo le število študentov za proizvodne stroke, kar pa ni v prid kvaliteti diplomantov te usmeritve, zato naj bodo tovrstni ukrepi usmerjeni na stimulativni značaj, ker samo tako bo moč doseči bolj spontano izbiro in zanimanju in sposobnostih za družbeno potrebne usmeritve.

Večjo perspektivo v tej smeri nudi ustrezen in dodelan sistem izobraževanja ob delu in zlasti iz dela, ki bi lahko predstavljal učinkovit instument za usklajevanje osebnih in družbenih interesov v okviru interesov za višje stopnje izobraževanja. S podružbljanjem izobraževalnih funkcij s strani združenega dela, bi morali zagotoviti večji vpliv združenega dela in to ne samo na vpisno politiko in preko PIS, ampak tudi večji vpliv na izobraževalne vsebine in način izvajanja vzgojno-izobraževalnega procesa, ki je bil vse preveč usmerjen na »produkcijo« diplom.

Za nadaljevanje izobraževanja ob delu ni več glavni kriterij socialno-ekonomski položaj udeleženca oz. njegovih staršev in njihovih izobrazbenih želja, ampak so tu primarne potrebe delovne organizacije, v kateri je ta kandidat zaposlen, prav tako so enako pomembne njegove sposobnosti in motivacija za nadaljnje izobraževanje. Za uresničitev takega koncepta, ki je v dani krizni situaciji alternativna rešitev, je potrebno zagotoviti nekatere osnovne pogoje:

— ustrezno in točno izdelati dolgoročne kadrovske in izobraževalne potrebe delovne organizacije;

— nadaljnje izobraževanje omogočiti predvsem najsposobnejšim in tistim, ki so resnično motivirani za učenje;

— delavcem, ki se izobražujejo, je treba zagotoviti takšne ugodnosti, pri delu kot za izobraževanje, ki so najučinkovitejše za uspešen študij.

Praksa kaže, da kar zadeva planiranje kadrovskih in izobraževalnih potreb, še zdaleč ni vse urejeno in ponekod životarijo na robu rentabilnosti tudi vsled teh in drugih slabosti. »Podatki kažejo, da ima kadrovski letni plan dobro polovica delovnih organizacij (57,7 %), srednjeročni plan (do l. 1985) tretjina (32,7 %), dolgoročni plan manjšina (1,9 %) in brez kadrovskega načrta je skoraj desetina (7,7 %), kar ni ravno spodbudno.«[2] Še slabši je položaj pri načrtovanju izobraževanja v delovnih organizacijah, saj ima le tretjina delovnih organizacij izdelane srednjeročne kadrovske načrte, kar je resna ovira za izvajanje osmišljene izobraževalne politike. Iz tega lahko zaključimo, da pereče stanje funkcije planiranja izobraževanja odseva stanje v gospodarstvu in v družbi nasploh, ker je nemogoče načrtovati neki vidik skupne družbene reprodukcije, če ni dovolj dosledno izdelan integralni načrt družbenega in gospodarskega razvoja. Kolikor bi analizirali še kvaliteto teh načrtov, bi bilo stanje še bolj resno, če ne celo kritično.

Kar pa zadeva globlji pogled v študij ob delu, bi bilo potrebno znanstveno raziskovati zlasti stvarno motivacijo za nadaljnje izobraževanje, usposobljenost za učenje in druge probleme in težave, ki se posredno ali neposredno pojavljajo pri študiju ob delu ali iz dela in učinkujejo na kvaliteto vzgojno-izobraževalnih rezultatov.

2 Pastuović N., Obrazovanje uz rad — Izlaz iz krize visokog obrazovanja, Dubrovnik, 1981

F. POŽGAN

Varstvo potrošnika z vidika marketinga in prava

Pogovarjali smo se z doc. dr. Pernek Francem, za predmeta družbene finance s finančnim pravom in ekonomiko in ekonomsko politiko SFRJ na VPŠ, ki je pred kratkim uspešno opravil doktorsko delo s področja varstva potrošnikov, z vidika marketinga in prava.

doc. dr. Franc Pernek je eden izmed treh diplomantov VPŠ (ostala dva sta dr. Toplak in dr. Ivanjko na VPŠ je zaposlenih sedem dr. znanosti.)

Celoten visokošolski študij je opravil ob delu (VPŠ in pravna fakulteta v Ljubljani), magistriral in doktoriral pa na VEKŠ v Mariboru.

Uredništvo Katedre vam zastavlja nekaj vprašanj, s področja varstva potrošnika, z vidika marketinga in prava, glede na uspešno opravljeno doktorsko delo s tega področja:

Katedra: V naši družbi se človek pojavlja v dveh vlogah
— kot proizvajalec
— kot potrošnik

V praksi vidimo, da sta si obé vlogi v nasprotju. Zakaj tako in kako preseči to protislovje?

Dr. Pernek: Ti dve vlogi sta si na žalost še vedno v nasprotju zaradi nerazumevanja dohodkovnih odnosov.

Dohodek bi naj bil takšen, ki omogoči reprodukcijo organizaciji združenega dela, istočasno pa tudi njeno rast in razvoj. Jasno, da ob optimalnem zadovoljevanju potreb potrošnikov na trgu. Mnogokrat delavci v OZD, ko samoupravno odločajo o cenah svojih izdelkov, oziroma storitev, pozabljajo, da so hkrati tudi potrošniki. Zato neopravičeno dvigujejo cene oziroma na druge načine škodujejo tržišču. Takšne ne samoupravne odločitve so rezultat nasprotnih interesov med delavcem kot proizvajalcem v združenem delu in delavcem kot potrošnikom na trgu. Delavec kot proizvajalec teži k ustvarjanju čim večjega dohodka za OZD, ker je od tega dohodka odvisen tudi njegov osebni dohodek, s katerim se bo delavec pojavil kot potrošnik na trgu. Zato naj bi delavec zaradi lastnega varstva kot potrošnik izhajal iz proizvodne sfere.

V ta namen je treba opredeliti njegovo obnašanje v proizvodni sferi, kako neposredno, oziroma posredno zaščititi potrošnika na tržišču. Neposredno prav gotovo s primernim določanjem prodajne cene, posredno pa s svojim obnašanjem v proizvodnji, tako, da poveča svojo produktivnost, da se disciplinirano obnaša, ker to vse gre v smeri zniževanja stroškov in seveda s tem zniževanje prodajne cene. Torej to ne velja samo za cene, velja tudi za druge vidike izdelka, recimo kakovosti izdelka i. td.

Brez dvoma so potrošniki temeljni faktor, ki vpliva na poslovne rezultate OZD. Nakup ali ne, kupovanje enih in ne drugih izdelkov in storitev bistveno vpliva na dinamiko splošnega gospodarstva in k ustvarjanju ciljev posameznih OZD posebej. Delovni človek kot potrošnik se pojavlja kot potrošnik družbenih dobrin, ki jih je prav zaprav sam v združenem delu z ostalimi delavci ustvaril v času svojega rednega dela-proizvajanja. V primeru, da je cena za družbene dobrine previsoka v primerjavi z vloženim živim in minulim delom ter potrošnimi sredstvi, prihaja pri potrošniku na trgu do odpora oziroma protislovja. Pri tem pa potrošnik ne razmišlja dovolj, da je vzrok temu (nerealni ceni) pravzaprav njegova odločitev, ki jo je mogoče celo sam sprejel dopoldne kot proizvajalec. Iz zgornjega prikaza lahko nedvomno ugotovimo, da se uvodoma navedena misel o prepletanju osebnosti delovnega človeka kot proizvajalca in delavnega človeka potrošnika nenehno ponavlja.

Trdim lahko, da je težko uskladiti interese delavcev proizvajalcev v združenem delu z interesi delavci potrošniki. Ta interes je težko združiti zaradi „slepila" dohodka in osebnega dohodka. Delavni človek kot proizvajalec v združenem delu bi naj imel skupen interes t. j. interes proizvajalca in interes potrošnika (ker nastopa v isti vlogi).

Od potrošnika kupca pa ne more pričakovati obojestranskega interesa. Potrošnik ne posveča tolikšne skrbi proizvodnim interesom, kar je popolnoma razumljivo, ampak ima pravico, da se vmešava v te probleme, saj so ti vendar posredno odvisni od kvalitete zadovoljitve njegovih potreb (v optimalni meri).

Protislovnost med proizvajalcem-samoupravljalcem in potrošnikom bomo lahko postopoma (ker je to trajni proces) odpravljali oziroma zmanjševali. Trajnejše rešitve bomo lahko dosegli z normativno ureditvijo (s tem, da se kot pravna merila vrednotenja sankcionirajo določeni standardi) v tesni povezavi z izgradnjo takih ekonomskih okvirov, ki bodo sami povezovali interese delavca kot proizvajalca in kot potrošnika.

Gre torej za oblikovanje take ekonomsko pravne ureditve, ki bo sama po sebi vzpodbujala proizvajalca, da bo hkrati izražal tudi svoje interese kot potrošnik.

Katedra: Kakšen naj bi bil način poslovanja trgovine v socialističnem sistemu, da bi to protislovje bilo preseženo in kakšna naj bi bila njena vloga v socialističnem samoupravnem sistemu produkcije?

Dr. Pernek: Uvodoma moram povedati, da je v ustavni preobrazbi (iz leta 1974 trgovina podaljšana roka proizvodnega procesa. S tem smo uresničili Marxovo misel o fazah gospodarskega procesa. Marx je povdaril, da ni porabe brez proizvodnje, vendar proizvodnja bi bila brez pomena, če ne bi bilo porabe. Zato bomo lahko prej omenjeno protislovje med delavcem in potrošnikom čimprej razrešili (ali vsaj omilili) s povezovanjem proizvodnje, trgovine in potrošniki na načelih združenega dela in sredstev na dohodkovni podlagi. Iz razpoložljivih virov in analiz lahko ugotovimo, da je povezovanje tržnih subjektov, to je proizvodnih in blagovnih organizacij združenega dela, kakor tudi teh s samoupravno organiziranimi potrošniki, prepočasno tudi zaradi zakonodaje, ki je z zamudo pristopala k reševanju teh vprašanj. Na podlagi kritične ocene lahko povdarim, da moramo v bodoče posvetiti posebno pozornost organizacijskim vprašanjem materialno-blagovne povezanosti in cenovno-dohodkovni povezanosti.

Za izboljšanje materialno-blagovne povezanosti med trgovino in potrošniki obstajajo v predpisih številne naloge, h katerim bomo morali čimprej pristopiti. Tudi na cenovno-dohodkovni povezavi trgovine s potrošniki imamo še precej odprtih vprašanj. Tako med ostalim v praksi še vedno ni uveljavljenega ustavnega določila, po katerem o politiki cen soodločajo tudi samoupravno organizirani potrošniki.

Le z uresničitvijo teh nalog bomo pripomogli k zmanjšanju protislovja med delavci v združenem delu in potrošniki.

Katedra: Danes smo priča nasprotja med porabo in distribucijo dobrin kot enega temeljnih vzrokov sedanjega gospodarskega položaja? Kako prihaja do tega, kaj storiti za razrešitev tega stanja? Ali lahko tu pomaga marketing in kakšen naj bo?

Dr. Pernek: Brez dvoma disertacija kot znanstveno delo ne obravnava v aplikativnem delu trenutnega gospodarskega položaja. Vendar to ne pomeni, da v njej niso nakazani vzroki težav in možnosti njihovih razrešitev. Ekonomski vidiki negativnih pojavov pri varstvu potrošnikov na proizvodnem in tržnem področju so pri nas trenutno prisotni, ker nismo v celoti v stanju zagotoviti temeljnega ekonomskega cilja varstva.

Ekonomski temelj ali cilj varstva potrošnikov je vzdrževanje ekvivalentnega razmerja blago—denar—blago. To pomeni, da bi bili potrošniki zavarovani, prav tako tudi družba, če bi bili blagovni in skupni skladi uravnovešeni. Zlorabe potrošnikov so torej odvisne od razmerja med ponudbo in povpraševanjem po dobrinah. Kadar je povpraševanje večje in ponudba manjša so ugodnejša tla za zlorabe potrošnikov.

Trdimo lahko, da je ekonomski vidik varstva potrošnika na proizvodnem področju zagotovljen s kakovostjo izdelka in z odgovarajočo ceno. Ekonomski vidik zlorabe potrošnikov pride do izraza na tržnem področju v naslednjih oblikah: slaba kakovost, neresnično označevanje in zaznamovanje blaga, zavajanje in goljufija potrošnikov glede cen, pojavi lokalne zaprtosti trga, špekulacije z blagom široke porabe, vezana in verižna trgovina ter podobno.

Iz tega lahko sklenemo, da bo ekonomski vidik varstva potrošnika na tržnem področju zagotovljen s primernim asortimanom blaga in storitev in z odgovarajočo prodajno ceno. Rešitve torej vidim samo z boljšim gospodarjenjem, na podlagi doslednega uresničevanja začrtanih samoupravnih odnosov.

Marketing (nekateri ga imenujejo tudi trženje), kot poslovna filozofija terja od proizvodnje, da izdeluje to, kar potrošniki potrebujejo, pod pogojem, da organizacije združenega dela ustvarjajo družbeno priznan dohodek, jugoslovanski marketing mora biti usklajen z našimi družbenimi, političnimi in gospodarskimi značilnostmi in interesi. Marketing je kot funkcija samoupravnega združenega dela za nas koristen, ker se z njo obvladajo zakonitosti trga.

Zasnovo marketinga utemeljujem s treh vidikov, in to v: marksistično-ideološkem, družbeno-ekonomskem in izvozno-uvoznem vidiku.

Marksistično ideološki vidik marketinga za varstvo potrošnikov se kaže v tem, da dosegamo povečano proizvodnjo s pomočjo razširitve proizvodnega programa. Povečana proizvodnja pomeni večjo izbiro za potrošnika, hkrati pa pomeni povečana količina proizvodnje tudi znižanje stroškov in s tem tudi znižanje prodajne cene.

Družbeno ekonomski vidik marketinga varuje potrošnika s tem, da skrbi prvenstvo za zadovoljitve potreb potrošnika. Marketing je namreč tista filozofija, ki mora spoznavati obstoječe in bodoče potrebe, in ki skrbi, da se proizvaja po teh potrebah.

Omenim tudi lahko, da pomembnost družbeno-ekonomskega vidika marketinga v OZD poudarja tudi zakon o združenem delu v 45,46 in 47 členu.

Vloga marketinga z **vidika mednarodne blagovne menjave** je v tem, da pospeši vključevanje v mednarodno blagovno menjavo oziroma v mednarodno delitev dela. Tako vključevanje je nujno in zelo pozitivno, ker vpliva na razvoj produkcijskih sil. Namreč vsako zoževanje svetovnega prostora pomeni zavoro napredku.

Katedra: Zakaj je sploh potrebna zaščita potrošnika v socializmu? Po našem mnenju to sploh ne bi smelo biti vprašanje v samoupravnih socialističnih odnosih.

Dr. Pernek: Žal za enkrat še ni tako. Tudi mi smo razredna družba in nismo imuni na slabosti, ki se pojavljajo v vsaki družbi zaradi objektivnih in subjektivnih razlogov. Kakor sem že omenil, varstvo je toliko bolj potrebno, kolikor niso usklajeni blagovni in kupni skladi, ki pogojujejo ekonomske vidike negativnih pojavov, ki so specifični za blagovno proizvodnjo. Seveda pa ne smemo našega varstva potrošnikov istovetiti z gibanjem, ki se v visoko razvitih kapitalističnih deželah imenuje konzumerizem.

Brez dvoma konzumerizem pri nas ni potreben, ker primarne rešitve izhajajo iz našega družbeno-ekonomskega samoupravnega sistema. Naše varstvo potrošnika vključuje vse aktivnosti, ki so nujne za blaginjo državljanov kot potrošnikov, ne glede na to, kdo te aktivnosti organizira in izvaja.

Katedra: Kako dolgo se že ukvarjate s to problematiko, saj smo vaše prve članke opazili že v letu 1975.

Dr. Pernek: Prav imate. Prvi članek sem objavil v reviji Naše gospodarstvo, že leta 1975, z naslovom Zaščita potrošnika drugod in pri nas. Zahvala za moj začetek dela na ekonomskem področju varstva potrošnika gre prof. dr. Bogomiru Deželaku iz VEKŠ-a, ki mi je pomagal, da sem se udeležil Mednarodnega seminarja o varstvu potrošnikov, ki ga je organizirala OECD, v starem univerzitetnem središču, v Alcali de Henares blizu Madrida leta 1975. Za pravne vidike proučevanja varstva potrošnikov pa me je navdušil in vzpodbujal prof. dr. Bojan Zabel, iz Pravne fakultete v Ljubljani. Oba cenjena profesorja sta mi bila tudi mentorja pri izdelavi disertacije. Od leta 1975 do danes sem napisal iz področja varstva potrošnikov preko 20 znanstvenih in strokovnih sestavkov v različnih jugoslovanskih strokovnih revijah in publikacijah ter okrog 40 poljudno strokovnih sestavkov v dnevnem tisku.

Interdisciplinarnost pravnega in ekonomskega dela je tudi terjala, da sem na disertaciji delal skoraj 7 let, z vmesnimi daljšimi presledki.

Katedra: Kakšna je vloga prava pri varstvu potrošnikov, kateri so problemi pri izvajanju sankcij zoper kršitelje pravic potrošnikov in zakaj potrošniki težko uveljavljajo nastalo škodo?

Dr. Pernek:

a) Naloga zakonodaje, kot najširšega izraza družbenih interesov na področju trga je predvsem v tem, da zagotavlja „ugodno klimo" za svobodno nastopanje in odločanje tržnih subjektov na enotnem jugoslovanskem trgu.

S tem, ko ureja zakonodaja razmerja na trgu, ureja tudi položaj potrošnika kot tržnega subjekta. Ugotovitve, ki veljajo glede urejenosti predpisov za posamezna področja, veljajo tudi za položaj potrošnika.

Bodoče naloge prava se bodo kazale v nujnosti neprestanega prilagajanja pravnega sistema naši družbeno-ekonomski ureditvi. Zastavlja se tudi vprašanje, kakšno pravo bo v bodoče dominantno. Brez dvoma bo to **samoupravno pravo,** ki bo dobivalo na pomenu, v primerjavi s klasičnim pravom.

Zanemarjati tudi ne bomo smeli vprašanj: **izvajanja predpisov,** odgovornosti, kaznovalne politike kršiteljev predpisov, itd.

b) Najpomembnejši problemi pri izvajanju sankcij zoper kršiteljev pravic potrošnikov bi bili:

— odgovornost ne prizadene vedno kršiteljev zaradi nevednosti ali neuspešnosti pristojnih organov in potrošnikov
— zanemarjanje obravnave kazenske odgovornosti posameznikov za delo v samoupravnih organih,
— premajhna pozornost pristojnih dejavnikov za kršitve predpisov, ki gredo v škodo kupcev-končnih potrošnikov;
— kot predlagatelj kršiteljev v postopek se morajo razen SDK pojavljati tudi druge institucije kot samoupravna delavska kontrola, samoupravno organizirani potrošniki, inšpekcijske službe, posamezniki, itd.

c) Najpomembnejši razlogi, da potrošniki težko uveljavljajo nastalo škodo so:

— potrošniki vedno niti ne ugotovijo, da jim je nastala škoda
— nadalje ne vedo, kdo jim jo je povzročil
— ne vedo vedno niti višine škode;
— niti ne vedo, kje in kako naj škodo uveljavljajo,
— nimajo dokazov o nastali škodi,
— pristojni organi nimajo vedno niti časa niti volje, da bi se ukvarjali s takšnimi majhnimi škodami z vidika družbe vendar za posameznika pomembnimi škodami,
— razmeroma drag in dolgotrajen postopek pred rednimi sodišči odvrača potrošnike od uveljavljanja sodnega varstva v primerih majhnih zahtevkov;
— potrošnik je še vedno pri uveljavljanju nastale škode v podrejenem položaju, ker jo na sodišču zelo težko dokazuje, tudi, če se za to pot izjemoma odloči.

BOJAN SEDMAK

že nekaj let imam dve osebni
ali bi to utegnilo imeti kakšno zvezo
z vojskami ki prihajajo?

ZGODBA O O.

sosedu G. Strniši
Je deklica imela
skrinjice tri
oj skrinjice tri
oj skrinjice tri

V ta prvi bogastvo
v ta drugi telo
v ta tretji ljubezen
ljubezen samó

Je črn fant prišel
iz ravne daljine
je v deklici vnel
bele skomine

Sta k reki znosila
skrinjice tri
oj skrinjice tri
v mladi temi

V ta prvi bogastvo
v ta drugi telo
v ta tretji ljubezen
ljubezen samó

Je blaga razprla
medenične kosti
oj deklica lepa
skrinjice tri

Sta vso noč se ljubila
sta do jutra razbila
skrinjice tri
na dvoje na troje

V ta prvi bogastvo
v ta drugi telo
v ta tretji ljubezen
ljubezen samó

Je kukav'ca pela
ko smrt je zavela
iz skrinjice tretje
ljubezen je vzela

PRIZNAM

Le ene strune se oklepam
Edina še trepeče
Ko puntam rise
jih vibracii

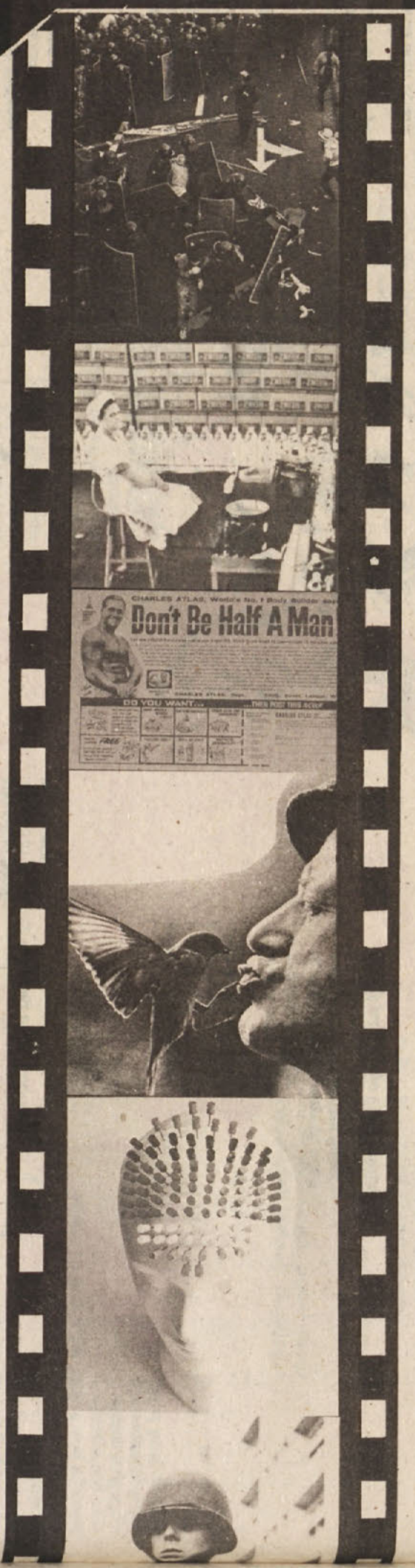

(1)* ZA! ZA! ZA! ZA!

(melodramske parafraze)

Za šizofrenike so norišnice
Za morilce pa jetnišnice
Za praznino je obup
za obupom novi up
In odkar ta svet stoji
Počitka ni za ljudi

Počitek naš ni stari hrast
Naš čas je vroča past
Počitka ni za ljudi
Odkar ta svet stoji

Tudi brez boga nam je lepo
Stisnimo se skupaj heja ho
Če pa kdaj bo hudo šlo
Si zapeli bomo pesmico

Za šizofrenike so norišnice
Za morilce pa jetnišnice
Za praznino je obup
Za obupom novi up
In odkar ta svet stoji
Počitka ni za ljudi

TONE SVETINA: UKANA

Nekoč
Sem trčil ob Prihodnost
In obležal na hrbtu
Kot bramor
Ki načenja korenine

Ne naprej
Ne nazaj
Nikamor
Nisem mogel

Skozi listje razsvetljenja
Je brizgnila vame
Krvava zrcala
Svojih kavalirjev
In hotela
Naj mi zemlja zadiši
Po temperi

Dotaknila se je
Strahu v mojih prsih
Že godnega
Za poganjanje turbin
In me
Z elegantno kretnjo olupila
Ptička
Tam
Ob reki mladosti

Ne naprej
Ne nazaj
Nikamor
Nisem mogel

Samo dolgo sva se gledala
Pod očmi je imela stare bajke
Samo dolgo sva se gledala
No in potem sem jo ukanil

D. H. LAWRENCE: LJUBIMEC LADY CHATTERLY.

Pod kamni sna,
pod tenčico brlečega joka

konji prestopajo odseve

2* BUDNEŽI, PAZITE NA RASTLINE! (I.)

Poslušaj sin
uči se
nič ne pride samo od sebe

Pa samomor
pasja kriza
ata

To je lakota
sin
to je sitost

In zdaj
zemlja
kdo je v ilegali

Die Bibel sagt
Auge um Auge
Zahn um Zahn

Besede so zavese
zadaj so funkcije
zadaj so lektorji

Igre so umite
vrtci pobeljeni
gledališča pometena

Luči privite
listje pograbljeno
zvezde spolirane

Pojdimo spat
lahko
noč

BALADA O ŠPILCU FERENCU

Vsak večer, takoj ko zaspi,
v snu ga obišče Socialna kontrola.
»Hop!« ga v blazino zabije »Ferenc
si si danes zapomnil kakšno ime?«

Ferenc zardi v lici obe.
»Sem,« odgovori »in to dve!«
Nakar uspeh tako proslavita
da vso noč skupaj spita.

Državna parola
je socialna kontrola
in sreča za vse.
Daj, Ferenc, natoči si vina,
da sila spomina čezté ne zavre.
Kar bilo je, so blaženi časi,
a zdaj gre za to, da se ne umre,
ker državna parola
je socialna kontrola
in sreča za vse.

Med oboki nemi zvoki ur,
ki sanjajo bedé.
Modri avto pred otroki
v mlačni veter gre.

Sive jate drog na drog.
V noč odeta voda in most.
Lepe gole žene bele
v spanju suče topa ost.

V modrem avtu dva fakina.
Pobrali so ju izpred kina.
Hotela sta spreminjat svet,
zato se peljeta sedet.

Za oboki so pregrade.

DOLGOHLAČNIKOM

kako ste zdaj
po vseh teh programih varovalkah
in urejenih željah
radio zjutraj in Tv zvečer
hlapci v lastnih hišah
kako ste kaj

ste že preglodali
kosti kosti
svoje bele sanje?
se vam še kaj zgodi
da vas zadene kar ni?
že poznate tisto sled
za nekom ki je že ujet?
ste se že razvrstili
slabi na levi
in močni na desni?

ali vam je po vseh teh letih
karkoli kaj bolj jasno?
je politična ekonomija
jabolčna stiskalnica?
so to stari konti
ki se vam množijo za hrbti
medtem ko mešate spomine
med odgovornost in fundi?
ali vam je po vseh teh letih
karkoli kaj bolj jasno?

kako ste kaj
dragi moji
in ostali
kako ste zdaj
pred neopravičenim izostankom
pred koncem pred vnebovzetjem
kako ste kaj

LUCI

ko je bila majhna
ji je iz nosa viselo
delavsko dvorišče
kjer je v praznem vodnjaku

pod sajasto loputo
jedla oblake
in si milila roke
z divjimi vrtnicami

spala je med opeko
in sanjala da spi
med igračami in sanja
že sanjane sanje

gorečo hišo na hribu
fanta z raztrgano ustno
in ciganko za grmom
ki kaže s prstom nanjo

rasla je z ograjami
med ljudmi in lovila čas
in čas ji je cefral obraz
v medalje časa

glumači so jo vabili
in vlekla jo je radovednost
v sanjah se je izgubljala
in se zbujala v utrujeno večnost

in bedela je med reveži
in mislila da bedi
med bogatimi in misli
neštetokrat mišljene misli

gorečo hišo na hribu
fanta z raztrgano ustno
in ciganko za grmom
ki kaže s prstom nanjo

prasketala je v vetru
svoje samote
v katranastem predmestju

RHAPSODY IN BLUE

Narejen sem z obrazom za utapljanje,
iz ognjenih tokov pognan v govor,
v večere za dedi,
v jutra za teboj;
ljubezniv sem in ustrežljiv,
kadar se ti zahoče
mojih naučenih gumbov,
mojih svežih sanj
ali kadar se ti zahoče
svetlečih griv velikega teatra
ali trepetanja podob,
ki so nalašč prezrte

in ti,
ljubica,
ki se z nežnimi prsti božaš v meni,
s svetlostjo norih občutij
v moje čelo sesuta,
to oseko sprhnelih lir
in razmesarjenih žezel,
kako si lepa,
ko odgovarjaš na moje male hvaležnosti
z gibi noči . . . . . .

TOMAŽU PENGOVU

brisali smo prah
s svojih borš
in odhajali na jug
tako okorno samoljubni

potem so nas zasačili
kako se vse niže k mladosti sklanjamo
iz dneva v noč
kako jo vse manj slutimo pesem

kljubovali smo
njih je kraljestvo na nebu
in na zemlji
pa ne vedo kaj delajo

spominjali smo jih na pramene svetlobe
na tople gibe na kožo
majskih las na knjige
na vodnjakih prebujenja

spominjali smo jih na sonce
kot najčistejšo možnost pijanstva
in na sonce ki mu s čela kaplja
himnični sijaj vladarja

a ko smo se vračali da bi
na dih postavljali prehojene ceste
so nas ure drobile
v rumen prah in zvoke tišine

nikoli nismo znali ljubezni
hraniti s sovraštvom
nikoli nismo znali obupa
preoblačiti v navado

in sam bog ve kdaj in kje
so nas obtkali
s to žgočo abecedo
ki nam vrta luknje v dušah

da skoznje sestopamo v zrelost
in sam bog ve kdo in zakaj
nas venomer kliče
da odhajamo kar naprej

in sam bog ve kako
je široko naše srce
in kako polno je
vročega drobiža z naših poti

KATEDRA DEKETOM IN ŽENAM ZA DAN ŽENA

VESNA REČNIK: PREPLETANJA

pol sonca
pol življenja
neznanost vabečih poti
ko omahujem
na pokopališču križišč
kjer v objemu lotosovega cveta
umira moj oče

trepet neznanega obraza
vabljivost otroškega nasmeha
potovanja skozi bele sobe
kjer smo zaplodili življenje
in tisto tiho hrepenenje
po toploti tvojega azila

ko pronika v prostorsko dimenzijo časa
se te dotika s svojimi brezmadežnimi rokami
in se počuti kot eva ob spočetju novega življenja
tvoji mehki valovi sporazumevanja jo božajo
kot srebrna sanja jesenskih melanholij
in zdi se ji kot da bo vsak hip obstala
v neobstoječem

boji se te
dete
v ogledu lastnih prevar
kako naj te ogoljufa za bele lokvanje
ki se darujejo pomladi
s kakšno pravico se v tvojem imenu odreka
lazurnim oceanom očetovega naročja
kako naj ti prikroji menjavanje letnih časov v jeseni

stopa v toploto vajinega azila
njenih misli
vate prepletenih

jo slišiš kako roti boga lastnega jaza
naj ji podari seme
eno samo seme
rumeno in padajoče v prepad brezizhodnosti
vajine usode

makovo polje pleše
v naročju sivomodrih oblakov
pozabljena je misel
že davno izgubljene ljubezni
mesečevih žarkov

padajte pšenična zrna
v moje naročje trosite
semena nebeških poljan

morda bom potem
močna in hrabra
le prestopila sfere večnosti

med belimi brezami
v senci noči
jočejo sanje
nad tokom življenja

mokre poti
v ogledajih dežja
ugašajo sonca v razprtih očeh
solze poljubljajo telesa šepet
ustnice srkajo poslednje sokove
metulji pa umirajo v soju svetilk

bilo je kot da bi veter pobil vse breze
mojega drevoreda
ko sem hodila polna ljubezni
po starih poteh
trenutki so se mi zdeli kot kratek preblisk
v večnosti moje sedanjosti
in le hrepenenje spomladanskega sonca
je zibalo moje korake
kot da bi vedelo da sem dušo prodala
toplim stvarem
ki plešejo po mojih možganih kot lutke

minilo je leto
ivje je preživelo pajkove mreže

neznatna je njihova pesem človeškim dlanem
in tudi koraki so plašni
kot dete
v prvih tihih temnih nočeh
kot na razpotju

odmevi so polni
mirujem

le žarek
ki diha v mojih očeh

drevored sanj
sence se ljubijo v krošnjah dreves
meseca sij
svetloba ljubkuje hrepeneče dlani
odprte poti
koraki odmevajo narava molči
drevored sanj

ljudje pa še zmeraj beže pred seboj
ljudje pa še zmeraj beže pred nočjo

saj bi vam pripovedovala o potujočih ciganih
željnih ljubezni
a moja hotenja so se ustavila na točki življenja
in tudi cigani so pospravili svojo kočijo
in odcijazili v noč

moje dete je kot bela marjetica sredi makovega polja
in jaz sem semę rojeno za njo srkajoče v njej

tudi najin prijatelj je tukaj in midva sva z njim
in midva sva ljubezen sama
moje dete
prijatelj
in jaz
tečemo skozi makovo polje

v objemu sonca in vetra
misli in sanje

samotni jezdeci zakletih graščin
se ljubijo
ob žuborečih potokih
na križiščih kjer sanjajo ptice
in bilke trepečejo pod težo jutranje rose
kjer sonce drobi svoje nitke
vpletene v pajkovo mrežo
se ljubijo
samotni jezdeci zakletih graščin

sredi pepelnate jeseni čutim
kako pronika vame nežna melodija časa

breze šepečejo v objemu razcvetelih melodij
ko utrinjajoča misel srebrne sledi kozmosa
drsi v naročje materialnih sokov

in zavem se najmanjšega atoma lastne biti

teci po zasneženih poljanah skozi iglaste
melanholije večera
poigravaj se s kodri luninega naročja
ulovi mavrico žuborečih oči
in sanjaj pravljico srebrnolisastega odseva
vesolnih oceanov

minili so časi ko smo upali
med soncem in travnato p
kakor da bi preklete noči nehale biti
tako zelo težke in dolge
kakor da bi se zavedali da o sami mi tisti
z izvirnim grehom

vsak izmed nas in
*vsak po svoje je za*ovan

*vsi smo*ka usode v valovih časa
*kapljice*me v kupolah barv svetlobe
*in hrep*e miru je le umik v sfero lastnih laži

evamo
poezijo dežja jokajočega nad življenjem na zemlji
tiste majhne stvari
so se nam zdele tako lepe pomembne
bomo srebrne zvezde njihovega vesolja
sejali v otroške oči

kajti minili so časi, ko se je po arteriji človeštva
pretakala nam tuja kri
kajti sanje bi umrle brez tistega pravega
nežnega dotika materinih prsi

križnu skale
zrcajajoče sonce
cikrejejo svoje vonjave
v zmosti letnih časov
polna pozvanja
kot pozabila na življenje
svoječetkov cvetenja

skozi prepletajočo mrežo pajkovih sokov
si utiram pot v brezčasnost večnega človeka
poslušam bitje srca v valovanju napetih trebuhov
saj ko si v pretakanju barv se ti zdi
da še nikoli ni
a hkrati vedno znova padal sneg
morda pa je to le tisto nepomembno iskanje
prave poti v gazeh
a tolikokrat čuteče
tolikokrat hrepeneče
da me je strah lepot

med nežnim ihtenjem ujetih večerov
padajo cvetovi molka v otrokovo naročje

srebrne sveče skrivoma ugašajo
da valovi harmonij zvene kot mol napete strune

prelivanje barv se pa zdi odprta slika
v neskončnosti beline

zbudilo me je trepetajoče jutro začetkov
in vedela sem
da so lokvanji molče skonili veke
pred zaslepljuočo lepoto vzhajajočega življenja

kri ki se je pretakala po njihovih žilah je zavrela
in gozdovi so pošiljali svoje sokove odmevom skalovja
v moji duši pa se je premaknilo
rojstvo človeške biti

mati sem

otroške oči so ptice angelskih višav
v čistini raja satan izgori

ko se dotikam nežnega obličja
dete
zazveni v meni ogenj hrepeneč
in prepustim se tvojemu nasmenu

v deželi sanjski kažeš mi vladarje časa

otrok
prihajam v tvoje pripovedke
na belem vrancu
z očmi v samoti
kot otožne strune harfe

jaham po zakletem gozdu
med majhne škrate in pepelke
trnuljčice sneguljčice

božam sanje
vlečem nitke
te srebrne majhne nitke
ki se svetijo v daljavi

spančkaj dete
spančkaj sinek
na belem vrancu mati jaha

sem travnik belih marjetic
polna semen oplajam otroške oči
dobrota miline
žari skozi vesolje

verjamem v vstajanje bodočih rodov
moja prihodnost
v dekor je zavita

če mogla bi dati
v ljubezni spoznano
vate z rojstvom
v želji lepote in hotenj prepleteno
to sanjo noči in miru
potem bom
o dete
v toploti ležala

dotikam se tvojih cvetov
lotosa dih
vsrkujem vase semena
lebdenje biti v nebiti
oplajam meseca meno
sveti odmev
in ko v rojstvu pretakajočem zaslutim šepet
obnemim
zaprtih oči si priznam
da sem človek

moja ljubezen je posejala svoja krila med bisere
in jih podarila nočnim metuljem
da so vzleteli proti življenju
se porazgubili med zvezdami

mesec sledi s svojo milino otroku
ki hrepeni po očetu
on pa prihaja topel a tuj
kot da bi veter bil pajčolanasto misel
ki je
že dolgo tega
bila pokopana med brezami rojstev

sledovi izginjajo v oblakih noči
med smehom in jokom
v prvi besedi
v prvem koraku
v prvem spoznanju življenja tokovi
in ko se velike črne oči
polne miru radosti sreče
zazro v daljavo
se sonce upre z žarki svetlobe
in siplje otroku
iz duše v dušo
metulje

v črni plašč iskanja ogrnjena
stopam
in stepni volkovi tulijo
ko se združujejo semena

padam
krhka
z otrokom v naročju
se plazim
da dosežem
bele lokvanje na robu jezera
in me je strah
trepetajočih globin zelenomodrih resnic

ko bi bila veter
bi rotila breze
naj mi podarijo košček drobečega sonca

mesec teče skozi lazurne oblake
med zvezde ki utrujeno sklanjajo veke

ko kratek utrinek zaplava skozi temine
mati ostaja v toplih sobanah
da dete med nežnim ajatutaja
sanja v bajkah spočetih spomladi
in ziba gozdove vetrnih sanj
med ptice poslane
v misli vsesane
kjer gorske beline v žarkih odmevov šume
ajatutaja
ajatutaja
ajatutaja

S spokojnostjo obiti
Mir večera

Ej prijatelji
Ogrnjeni v samoto
Vsi vi ki se igrate
S špalirjih votlih besed
Morilci časa
Ej vi pesniki

Ta kozarec dvigam za Vas

Za vse Vas
Ki živite
V srcih stvari
Za bele pave
Naseljene v nežnostih noči
Za svet
Brez ene same mine
In za vse tiste širine
Ki jih že zdavnaj več ni

Čuden prstan
Mi ovija dih
Kot strašno znamenje mej
Ki v njih bedimo

Vi prijatelji
Ej pesniki
Ogrnjeni v svobodo

Ker ničesar nimamo
Razen strasti
Ker ničesar nimamo
Namesto navalov krvi
Skoz ta vijugava telesa
Ki drug v drugem
Zanje prižigamo ognje

Ta kozarec dvigam za Vas

Ej prijatelji
Vi pesniki
Ogrnjeni v najpopolnejšo
Iskrenost

PRELOM

drevesa so jasna
ko beli dan. odkrili
so jih kanibali ko so počepali
na premog namesto
v kastrole. odtod tudi čipke
svila prt in plet
godala v ledjih. v neskončnih ravninah
strašila. rožljajoča okostja
sredi žit. klnek klenk.
pa kaj bi to:
ob spremljavi allegretta
z beethovenove sedme
se valim dol po ogromnih kupih koksa
vse globje v črni nič. pijem whisky
in vsake toliko časa kaj rečem
recimo: kdo pa še danes nosi črева na trg?
ali: k farsi se nagibamo.
ali: psi lajajo karavana se pogreza.
ali čisto kaj četrtega.
nakar vstopijo.
kar po domače! rečem.
in potem
mi kar naenkrat začno lest revolucije
iz knjig od znotraj
me nekaj stisne ob sence
in ravno ko se mi hoče iz duše utrgat
en blazen krik
me prelomijo
in se moram potuhnit
nergač.

EGO TRIP

Mi obrtniki

Nam je vseeno
Kje sonce vzhaja
Vemo da grelo nas bo
Ne sprašujemo
Mi smo taki

Pridemo tudi na dom

prek teniških igrišč
in v šolskem stranišču
si je izpiral spol
mlad hišnik)

Pod kamni sna,
pod tenčico brlečega joka

konji hrzajo pomlad

Iz griv jim drsijo
zvezde
in kapljajo na razgreto prst
od koder svetlikajo v têmó
kot tabletke
neštetih drobnih radosti

Pod kamni sna,
pod tenčico brlečega joka

MARX/ENGELS:
KOMUNISTIČNI MANIFEST

čez cesto ima en Kemično čistilnico

če gledam tja
potem so moji desni sosedje Peki
levi pa Albanci

na desni strani glave imam Kuhinjo
kjer jem
na levi strani glave pišem Pesmi
in poslušam punčke
ko se preštevajo

Tu kjer sem zdaj
pa se zna vsak hip zgodit
da bodo Buržuji tako najebali
da je boljše
da ne govorim naprej

NORCI IN OTROCI

Samo norcem in otrokom
se dogajajo
na tem svetu skrivnostne reči

Samo norci in otroci
poznajo čas
ko je vse odveč

Norci in otroci
so večni izzivalci
črne ravnodušnosti

Norci snemajo nebesa
da bi obvarovali
drevo

Otroci plezajo na drevesa
da bi ukradli
nebo

Samo norci in otroci
še verjamejo
v nežne in krhke vezi

Samo norci in otroci
še jokajo
zaradi drobnih laži

Norci otroci so zadnji prebivalci
srca človeškosti

In ogledala vsepovsod.

Državna parola
je socialna kontrola
in sreča za vse.
Daj, Ferenc, natoči si vina,
da sila spomina čezté ne zavre.
Kar bilo je, so blaženi časi,
a zdaj gre za to, da se ne umre,
ker državna parola
je socialna kontrola
in sreča za vse.

Ko Ferenc zjutraj vstane,
si najprej oči pomane
in takoj kar neobrit
plane v mesto pit.

Srečamo se ob kavi,
pozdravimo se po postavi;
gostje smo
na isti zabavi.

V šolah
in bolnišnicah,
v tovarnah
in norišnicah,

v gostilnah in uradih,
bolni ali zdravi;
gostje smo
na isti zabavi.

Državna parola
je socialna kontrola
in sreča za vse.
Daj Ferenc, natoči si vina,
da sila spomina čezté ne zavre.
Kar bilo je, so blaženi časi,
a zdaj gre za to, da se ne umre,
ker državna parola
je socialna kontrola
in sreča za vse.

In spet zvečer,
ko pade mrak,
gre Ferenc spat
kot kak prvak.

In spet zvečer,
ko pade mrak,
tuli modra luč
čez mestni tlak:

državna parola
je socialna kontrola
in sreča za vse.
Državna parola
je socialna kontrola
in sreča za vse.
Državna parola
je socialna kontrola
in sreča za vse . . . . .

z hemirom ozgana
od strašnih spoznanj
je tlela kot premog
v kleti noči

bila je prosojna kot til
kot pričakovanje zasuta
pod rebri razkošnega smeha
ko so jo našli

čudno staro
v družbi ciganke
in fanta z raztrgano ustno
je gorela kot hiša iz sanj

MAJSTER
MOJSTRU
MAGISTRALA

Dragi aaaaaaaaaaaaaaaa
general bbbbbbbbbbbbl
Ta bbbbbbbbbbbbbbbbl
sonet aaaaaaaaaaaaaaaa

je aaaaaaaaaaaaaaaaaaa
brez bbbbbbbbbbbbbbbl
besed bbbbbbbbbbbbbl
zaradi aaaaaaaaaaaaaaaa

varnostnih ccccccccccc
razlogov ddddddddddd
Tvoj cccccccccccccccc

vojak ddddddddddddd
Bojan cccccccccccccc
Sedmak ddddddddddd

BUDNEŽI, PAZITE NA RASTLINE!
(II.)

Senegalec V Zlatih stenah pri Puli črn gliser
Wellington v galopu čez Zgornje Dražgoše do zmage
Beseda je nazadnje le mačica v solati
Kot Medved iz tvida ali Počen groš

V Italiji Rim in fašistične bande
V Ameriki White house in Mississipy
Na bregu za domačijo Izučeni ključavničar
V dolini V dolini pa mêglá

A naša žalost Drage mame
Ni od besed
Mi smo Gagarini
Adijo Zemlja naš planet

Ta pesem ni oda Družbi ni Nostalgija
Sivajo deklice Zvezde za Domovino
Fantje se angažirajo In hrepenenje
Jugoslovanskih vojakov so odaliske za napiknit

Vas mučijo stari časi Vas muči polna rit
Čisto ste že nervozni Ker nič ne morete več skrit
Strahopetnost in Dolgočasje in Miljoni besed
To vaše so parole Jaz pa še nočem umret

Ker naša žalost Drage mame
Ni od besed
Mi smo Gagarini
Adijo Zemlja naš planet

IZ DIMČKOV

Preteči je moralo kar veliko vode pod mostovi Drave preden so se vrata Kluba mladih, nekoč središča kulturno zabavnega življenja, spet odprla za rock, jazz, akustiko, plese, pogovore in predavanja. Treba pa je povedati, da mladi razen prostorov Kluba mladih niso imeli ničesar svojega.

Krik prostorske nemoči in stiske mladih rock glasbenikov se je jasno izrazil lansko pomlad, ko smo se lotili projekta »Koncert za glasbeni klub«. In tu se pravzaprav začne zgodba o tem, kako se je Klub mlaih spet odprl za prireditve, ki so mladim blizu. Že na Glasbeni klub je bilo jasno, da s tistimi nekaj milijoni starih din ne moremo niti misliti o kakšnem renoviranju stare dvorane na Lentu, kot smo to najprej načrtovali. Kakorkoli smo obrnili, ostal je le Klub mladih. Seveda je jasno, da brez podpore nove generacije, ki je dobila mandat v lanskem letu na Mestni konferenci ZSMS in ki je naklonjeno in spodbujalno delovala na razvoj dogodkov v Klubu mladih, ne bi šlo. V prejšnjih letih je bila ravno Mestna konferenca ZSMS tista, ki ne samo da ni vzpodbujala mladinske subkulture imenovane rock, ampak jo je včasih celo zavirala. Taki trendi so seveda lahko zelo nevarni, ne samo za aktivno in vzgojno izrabo prostega časa, ampak tudi za celotno glasbeno produkcijo mladih. Kdor je spremljal dogajanja na glasbeni sceni, je brez težav lahko ugotovil intenzivno rast mladinske glasbene produkcije v zadnjem času, medtem ko je bila prej omejena le na najbolj prodorne in vstrajne skupine.

Dejstvo je, da prosti čas ni in ne more biti nekaj, kar lahko odpravimo mimogrede. Aktivno izrabljen prosti čas mladih predstavlja za našo družbo bogato naložbo. Najprej je tu izpopolnjevanje izobrazbe mladih, širjenje kulturnih nazorov, aktivna izraba prostega časa in sploh nazadnje mnogo manjši obisk mladih v gostilnah in restavracijah. Študije tistih, ki se ukvarjajo z mladinskim kriminalom, ne opozarjajo zaman, da je 80 % prestopnikov mlajših od 30 let. Zato mora postati aktivna izraba prostega časa naloga vse naše družbe in ne samo ZSMS kot predstavnice mladih.

Res pa je tudi še nekaj. ZSMS ni in ne more biti samo predstavnica interesov mladih. ZSMS se mora za interese mladih boriti, kajti kdo se bo če ne ZSMS. Ravno pri rock glasbi se je dogajalo in se še dogaja, da interesi mladih niso indentnični z interesi mladih funkcionarjev ZSMS. Ti se v tem pogledu vse preveč radi postavljajo v pozicijo tistih, ki četovsko sodijo, kaj je za mlade dobro in kaj ne. Taka pozicija seveda jasno pripelje do popoldne odtujenosti od množice mladih in njenih interesov, kar pa je seveda slabo tako za ene kot za druge, kar pa spet nujno vodi v različnost interesov.

Kljub vsemu pa gre ugotoviti, da so se stvari bistveno izboljšale od kulturnega plenuma ZSMS, novembra 81' »o kulturni politiki ZSMS in dejavnosti mladih na področju kulture« pa tudi od lanskega kongresa mladine v Novem Mestu. Rečem lahko, da se je ZSMS in njeno republiško vodstvo postavilo na stran tistih, ki mislijo, da rock glasba mladim ni tuja in škodljiva.

Kulturni plenum in Republiška konferenca ZSMS sta dala jasne iztočnice, kako naj mladi delujejo, da se bo kvalitetna glasbena produkcija (pa ne samo glasbena) še izboljšala in razširila.

V tem konteksu je treba razumeti tudi napore Mestne konference ZSMS in njene komisije za prosti čas, da postavi in ovrednoti prostore Kluba mladih tako kot je treba. Vesele počitnice so bile pravi čas, da se dokaže ekipa, ki je to delala na projektu« Vesele počitnice« 82. Delo te komisije morajo seveda ovrednotiti le mladi sami, kljub temu pa je zgovornih nekaj številk. Klub mladih je v času od 21. januarja do 15. februarja organiziral 33 prireditev v 26 dneh. Na vseh prireditvah je bilo 3540 obiskovalcev.

In kakšna so razmišljanja za naprej? Rečemo lahko, da Mestna konferenca ZSMS podpira zamisel, da Klub mladih postane organizacijsko jedro za pripravo kulturnih prireditev za mlade. Klub mladih se mora razširiti v »Mladinsko kulturno središče« in postati prostor, kjer bodo lahko mladi sodelovali v programih, na koncertih, prireditvah, kjer bodo delovale razne oblike delovanja mladih od glasbenih, plesnih, gledališkorecitatorskih, filmskih in video programov, fotografskih in likovnih razstav in tehničnih projektov. Istočasno pa mora biti to prostor, kjer se bodo mladi lahko zabavali.

Klub mora posvetiti veliko vlogo tudi sodelovanju z Občinskimi konferencami ZSMS, šolami in tovarnami, kjer delajo mladi. Samo tako lahko pride do pestre menjave kulturne produkcije mladih.

To so samo razmišljanja, toda najbrž ni več daleč čas, ko bo Klub začel resnično delati. Seveda bo kvaliteten program za mlade zahteval tudi določena finančna sredstva, kajti oslanjanje na zgolj lastne sile, bi nujno pripeljalo do komercializacije programov, to pa ni tisto kar si v Klubu želimo videti. Klub mladih torej ni samo stvar Mestne konference ZSMS in njene komisije za prosti čas, ampak tudi celotne družbe, če se zavedamo, da se naložba prava v mlade ljudi zmeraj obrestuje.

Lucijan VIHAR

Kalvarija in Count Štajerska

Drugi teden počitniških koncertov v klubu mladih so v torek otvorili Kalvarija in Count Štajerska.

Nepričakovano veliko število obiskovalcev okoli 180 ali več, je presenetilo organizatorje in nastopajoče. Občinstvo je tudi dosti bolj aktivno sodelovalo v »oblikovanju« koncertnega ozračja« — ploskanje v ritmu, medklici in splošno vzdušje je bilo bolj razgibano kot na podobnem koncertu prejšnji teden, ko so igrali Verber, Duo Baterflaj ter Horvat in Šubašič. Verjetno tudi zaradi vrste glasbe, ki je bila pri obeh skupinah manj osebna, vase usmerjena, bolj »razgibana«, deloma tudi bolj usmerjena v veseljačenje (predvsem pri Count Štajerska).

Kot prvi so nastopili člani prve postave Kalvarija in odigrali tri skladbice (Čutim krivega za vse se to, Sem jo ljubil in Neka pesem)—dve kitari, občasno banjo in glas.

Tudi »nova« Kalvarija (štiri kitare) so začeli z Neko pesmijo, nadaljevali pa predvsem s svojimi interpretacijami ameriških folk, tradicionalnih in gospel pesmi (If I Had A Wings, 500 Miles, Go Tell It On The Mountain, If I had A Hammer itd), vmes pa so vpletali svoje lastne skladbe (Slovo, Domovina in Reka vojne). Program je bolj ali manj posrečeno povezoval eden izmed kitaristov, ki je pripovedoval zanimive, manj zanimive in bolj bradate vice in domislice. V celoti so s prijetnim, približno uro trajajočim nastopom navdušili obiskovalce.

Count Štajerska (Grof Štajerska, okrajšava za Country Štajerska, ali oboje?), so se mi tokrat zdeli zanimivejši, kot pa v Hali C decembra lani. Prvi dve skladbici (instrumental in New Orleans in še nekatere pozneje) sta izhajali iz country tradicije, nadaljevali pa so z bolj ali manj zanimivimi pesmicami, med katerimi so mi prepričljiveje zvenele preproste in nepretenciozne Prva ljubezen (z začetniškim tekstom vred), Franca, pa površno zajebantska Romeo in Julija, instrumentalna Mlado jutro, pa tudi Štajerska polka. Ostale skladbice (recimo Nesrečna ljubezen, ekološkoprotestniška Narava itd) so bile manj prepričljive. Za konec so odigrali skupaj s Kalvarijo (premajhen oder za vse) njihov »country hitič« — Na mojem ranču.

Tako. Imam vtis (po vseh teh koncertih), da je vpliv countryja in nasploh ameriške tradicionalne in folk glasbe v Mariboru dokaj močan; ima to kakšno povezavo z mariborskim kmetijskim okoljem? Pa saj ni važno. . .

Električni orgazam so trenutno ena najboljših in najbolj samosvojih skupin v Jugoslaviji. Obstajajo že kaka tri leta. V tem času so se razvili iz tehnično relativno omejene do odlično uigrane skupine, ki je sposobna izvesti tudi kompleksnejšo glasbo. Teme njihovih skladb, ki jih piše predvsem kitarist Srđžan Gojković-Gile, ob pomoči klaviaturista Ljube Đukića in kitarista Ljubomira Jovanoviča, so mrakobne, razbite podobe realnosti, urbane odtujenosti in utesnjenosti, pritiskov in strahov, so čudna razmišljanja ter abstraktne asociacije. Glasba je temu primerna; večkrat natrgana glasbena struktura s pogostimi spremembami ritma, značilnim, skoraj zloveščim zvokom orgel in ostrimi kitarskimi vpadi, kar podčrtuje čvrsta ritem sekcija Gorana Čavajde — bobni in basista Grofa. Mimogrede, tokrat je zaradi zadržanosti Čavajde bobnal stari znanec Mango, ki je igral tudi na prvem albumu.

Električni orgazam so v Sloveniji odigrali dva koncerta — v Ljubljani in Mariboru. V Mariboru sta bila predvidena dva koncerta, vendar je drugi odpadel zaradi premalega števila obiskovalcev. Škoda, tako jih je videlo in slišalo le kakih tristo Mariborčanov. Predskupina so bili Masaker, ki igrajo precej samosvojo postpunkovsko glasbo, za Maribor vsekakor zelo zanimivo. Za tekste je značilen še deloma naivnospoznavni odnos do sveta, kar sicer prekriva relativno kompleksnejša glasba, vendar je ravno ta razkol med izrazno močjo tekstov in glasbe njihov največji problem. Spontan in energičen scenski nastop je povdarjal razgiban pevec, ki je uspel dodobra navdušiti poslušalce. Zelo obetavna skupina.

Električni orgazam so v Sloveniji odigrali dva koncerta — v Ljubljani so s Podimo, in z izkrivljeno verzijo stare skladbe Alabama, nadaljevali pa so s solidno razvrščenimi skladbami z obeh prvih albumov. Skupina nima naštudiranega scenskega nastopa, vsaj v celoti ne, spontano se odzivajo na odigrano glasbo, in ji s tem dodajo močno vizuelno podobo.

V Mariboru smo bili za dobršen del njihovega scenskega obnašanja prikrajšani zaradi premajhnega odra, ki pa je takšen zaradi objektivnih razlogov. Večji, bi bil predrag. Tako nismo videli značilnega poplesavanja klaviaturista Ljube, svoj nastop je omejil le na kretnje in spakovanje, tudi Gile je le nekajkrat poskočil, več pa ni mogel storiti, če ni hotel podreti vseh mikrofonov.

Celoten koncert je bil na visokem izvedbenem nivoju, dinamika ni upadala, kot zanimovost pa povejmo še, da je Gile v skladbo Krokodili dolaze vključil nekaj rock and roll klasik, kot so Be bop A lula ali Susie Q, kar zanje ni značilno. Tega v Ljubljani recimo ni storil. Končali so s klasično skladbico mladostniškega upora in neprilagodljivosti, Nebom, mariborsko občinstvo pa jih na dodatek ni poklicalo. Nasploh se je med celotnim koncertom razgibala le skupina kakih petdesetih obiskovalcev, ki so pa bili zato toliko bolj vneti.

Klub mladih je dobro prestal preizkušnjo prvega velikega koncerta, kar je nastop Električnega orgazma vsekakor bil.

Akustični koncert

Klub mladih se je do zdaj izkazal z dobrim zvokom na vseh koncertih. Akustičnost prostora, velikost ter temu primerno ozvočenje kažejo, da je dobil Maribor (začasno?) idealen prostor za koncerte lokalnih rock skupin, pa tudi »akustičnih«, za katere je intimnost (klubska atmosfera) pomemben dejavnik.

V petek, 28. 1. so se nam predstavili stari znanci iz Kina Union — Borut Veber, Duo Baterflaj ter Darko Horvat in Darko Šubašič.

Veber Borut je »najstniški kantavtor« z osebnoizpovednimi teksti, ki se ukvarjajo z ljubezensko tematiko (Dekle, Nada, Draga), večkrat pa tudi z bolj »angažiranimi« temami, čeprav na banalnomoralizatorski način (Tajnica, Balada o življenju sveta). Najprepričljivejša skladbica se mi je zdela Sandra, kjer sicer na preprost, neposreden način govori o svojih občutjih osamljenosti, zadreg . . . Ima zanimiv, prijeten nastop, s komentarji in razlagami nastanka pesmic pa prispeva k boljši komunikaciji s poslušalci. Zaključil je s pomočjo še enega kitarista, z začetniško izvedbo instrumentalne skladbice, ki bi jo po njegovem naj napisal J. Last, meni se pa zdi, da je ru, nisem pa noben strokovnjak na tem področju.

Okoli sedmih, ko bi se naj koncert začel, je bilo klubu mladih le nekaj obiskovalcev, med Borutovim nastopom pa se je prostor napolnil. Tako sta Bojana in Jožica (Duo Baterflaj) zaigrali že v precej polnem klubu. Izvajali sta predvsem ameriške tradicionalne in novejše, country folk in podobne skladbe (Evangeline, Golden Ring, This Land is Your Land) med katere sta vpletali Jožičine avtorske pesmi (Naša dolina, Vsaj poglej me, Izgnanec, Zakaj te čakam?), ki pa so bile večkrat napisane v »ameriškem« stilu. Čista izvedba dveh lepih glasov in solidnega igranja kitar, čeprav se je recimo ravno v This land . . . in še nekaterih drugih zvrstilo kar precej spodrsljajev (mogoče tudi zaradi malo treme). Nekatere Jožičine pesmice so sicer za korak vstran od Burotovih, druge spet so manj prepričljive od njegovih, še vedno pa so mladostnonaivna opažanja sveta z očmi srednješolske. Zaključili sta seveda z Blowin' in the wind, ki pa sta jo odpeli sami, čeprav je Jožica pozivala poslušalce, naj zapojejo zraven.

V nadaljevanju večera sta zaigrala še Darko Horvat in Darko Šubašič. Horvat je najprej odigral (menda lasten) zanimiv instrumental z naslovom Potok, v naslednjih skladbah pa se mu je pridružil še Šubašič, ki mu je pomagal z blok flavto, ustno harmoniko in tam tamom.

Horvat Darko je bil večinoma avtor ali pa vsaj prevajalec skladb, ki jih je seveda tudi sam odpel, s toplo, občuteno interpretacijo. Dober razpored skladb (A le dežne kaplje padajo, Colours-Donovan, Mineva Jesen — Mlinarec, Dišeča trava, You've got a friend — Carole King itd) in zavzeta Horvatova izvedba, kateri je dodatno razsežnost dajalo Šubašičevo prepričljivo (deloma improvizirano) igranje ustne harmonike, v manjši meri pa tudi flavte, vse to je ustvarilo prijetno vzdušje, ki so ga dopolnjevali tudi obiskovalci s svojim odzivom. Navdahnjeni izvedbi (prevedene) Dust in the wind skupine Kansas (Šubašič s flavto) in Youngove Cowgirl in the sand sta zaključila z »venčkom bretonskih pesmi«, kar pa obiskovalcem ni bilo dovolj, zato so ju priklicali še na dodatek. Tega Horvat očitno sploh ni pričakoval, zato pa je deloval toliko bolj spontano, saj sta parodično skladbo Brez očal mi hoditi ni razvila z nekaj dodatnimi temami.

V nekaj manj kot uro dolgem nastopu sta se lahko dosti bolj razživela, kot pa v časovno omejenem nastopu v kinu Union. Še dodatna razsežnost je dobro ozvočenje in akustičnost prostora, saj smo lahko razumeli vsako zapeto in povedano besedo, s tem pa nismo bili prikraišani za (posebej pri kantavtorjih) pomemben element nastopa. Koncert je izpadel nad pričakovanji, seveda predvsem zaradi nastopa obeh Darkov, ki sta zares ponudila zanimiv, poln nastop, ki se tudi pri verzijah tujih skladb ni omejil zgolj na preigravanje, ampak sta mu vtisnila svoj pečat. Horvatove lastne skladbe pa za zdaj še ne presegajo povprečne mladostne lirike.

Džumbus, Butli in Masaker

Po relativno uspešni okrogli mizi o punku so v ponedeljek, 24. 1. 1983 v Klubu mladih zaigrali stari znanci iz Hale C, Džumbus, Butli in Masaker.

Džumbus so še popolnoma začetniški band. Na tokratnem koncertu so poskušali nadgraditi punk osnove, oz. preiti v bolj zapletene ali vsaj drugačne glasbene okvirje, kar pa niso bili sposobni izpeljati. Raztrgana glasbena slika, polna čisto začetniških napak vseh instrumentalistov, le pevec se je »reševal« s preprostim kričanjem tekstov. To ni minimalizem, niti radikalno razbijanje ustaljene rock (punk) forme, niti avantgarden preobrat, to je preprosto glasbeno neznanje. Učinkovitejši so bili zadnjih nekaj minut nastopa, ko so zaigrali bolj bazično, enodimenzionalno glasbo. Razen želje po razvoju, s tehničnega stališča niso pokazali nobenega napredka glede na nastop v Hali C. Imajo pa relativno zanimiva besedila, glede na začetniško glasbo, seveda. Del poslušalcev jih je (začuda) razumevajoče dobro sprejel.

Butli pa so že kar precej napredovali. Sicer je bilo nekaj manjših spodrsljajev, vendar jim igranje ne dela več preglavic. Glasba se umešča nekje med »rock'n'Roll punk« tipa Ramones (katerim so tudi ukradli riff iz Suzy is a Headbanger) in »novovalovski, postupunk rock«. Sicer zanimivo, vendar zares nič posebnega. Zato pa so nekaj bolj zanimiva besedila, ki pa v glasbi ne najdejo pravega odmeva, podkrepitve. Simpatičen in neposreden nastop pevca daje bandu nekak »zajebantski« izgled.

Masaker so se tokrat predstavili s skoraj izdelanim programom. Pred dvema dnevoma (primerjava je skoraj neizogibna) so zaigrali sicer bolj zanimivo, energično, vendar je bila tokrat zvočna slika še bolj polna, izvedba bolj zavzeta, in tudi glas pevca se je proti koncu koncerta, ko je menjal mikrofon, zelo jasno slišal, kar se na rock koncertih redko primeri. Na tem nastopu, ki je bil deloma mogoče celo predolg (bolj zgoščen nastop bi pustil še boljši vtis), so presenetljivo dosti vpletali standarden rock and roll riff, nasploh se je v igranju ene kitare slišalo veliko »starorockovskih« prijemov, medtem, ko je drugi kitarist igral akorde. Dobro, kaj ta prisotnost rock and roila v njihovi glasbi pomeni, za zdaj še ne morem dokončno reči. Možno je seveda, da se vračajo k staremu rocku, kar bi pomenilo večje zbližanje s tradicijo in načini pub rocka (odlična glasba za zabavo, pogojno rečeno); ali pa je mogoče to bil le poskus (pretiranega?) vpenjanja že obrabljenih (pa kljub temu dovolj svežih, če jih znaš uporabiti) riffov v novejšo glasbeno sliko. Tokrat je izpadlo kot dobra zabava, ni pa bilo dovolj pristnosti, prepričljive izraznosti, ki je bila v večji meri prisotna v sobotnem igranju. Razgibana glasba ni imela dovolj močne podkrepitve v svoji vsebini in tudi ne v tekstih, ki so njihova šibka točka. Tehnično so bili najbolj izdelani, čeprav so še vedno, recimo pri prehodih, nesigurni, pa tudi bobnar je naredil enega ali dva opazna spodrsljaja. Poslušalci so jih dobro sprejeli, kar si zaslužijo. Očitno so dobili tudi prostor za vaje, to jim bo omogočilo bolj nepretrgano delovanje.

Nekaj splošnih faktografskih podatkov; ska glasba se je pojavljala na Jamajki nekje v času njene osvoboditve, oz. vzpostavitve neodvisnosti od Anglije (1962). Jamajka je blizu Floride, zato so na tem majhnem otočku, ki ni imel svoje diskografske industrije, poslušali predvsem ritem in blues in gospel glasbo z ameriških radijskih postaj. Te vplive in vplive drugih glasbenih smeri so sčasoma glasbeniki »predelali« v vedno značilnejšo obliko, ki so jo poimenovali ska. Ska je bil menda popularen le nekaj let, potem se je upočasnil njegov hiter ritem, preko prehoda, imenovanega rock steady, se je glasba razvila v reggae (ime ima po skladbi Toots and the Maytalsov — Do the raggae, in če se ne motim, imajo ravno to skladbo v svojem repetoroatju tudi Skakafci) je dobila nova obeležja: filozofijo in religijo rastafarijanstva (o tem kdaj drugič), revolucionarno nastrojeni teksti, polni kritike in sočustvovanja z zatiranimi črnci ter želja po povratku v obljubljeno deželo, pradomovino Afriko. Že po povedanem se vidi, da je ta vera črpala iz krščanstva in ga po svoje prikrojila. Za zdaj o tem dovolj. Reggae so jamajski glasbeniki (medtem se je razvila tudi diskografska industrija) prinašali v Anglijo, tam so ga poslušali tudi jamajski izseljenci. S pojavom punka je bil reggae relativno že sprejet med belim britanskim poslušalstvom in se odraža v punku kot ena komponenta izraza (Police and Thievec — the Clash, prvi album), v novem valu pa se pojavljajo tud bele skupine reggaeja (UB 40, Members, v zadnjem času pa med drugim tudi Ruts DC). V novem valu pa se konec sedemdesetih let pojavi močan trend oživljanja ska glasbe — setih letih na Jamajki. Večkrat črnobele skupine izražajo marginalnost priseljenih Jamajčanov in mladih, večkrat nezaposlenih belih Britancev (brez očitkov, da jim črnci odžirajo delovna mesta, kar recimo trdijo pripadniki pronacistične National Front) in nezadovoljstvo z obstoječim političnim sistemom. Trend ska obujanja je v Angliji zamrl, se preusmeril v druge načine izražanja teh tem, še vedno pa delujejo Specials AKA, The Beat, Bad Manners in Madness.

Prvi naivni poskusi prenašanja skaja v Maribor, se navezujejo na izdajanje plošč prej omenjenih skupin pri nas, kar je poskušala po svoje artikulirati skupina Maske, ti začetniški poskusi pa so se sčasoma razvili v bolj osmišljeno povzemanje ska forme v skupini Skakafci. Od prvega »zajebantskega« in spontanega nastopa v Rotovžu so se razvili v izdelano, tehnično in izvedbeno močno skupino, ki se je predstavila v Hali C, čeprav mi je mogoče takrat manjkal tisti občutek spontanosti in širokih možnosti s prvega nastopa. Bolj so se mi zdeli že omejeni v svojem izrazu (kar ni mišljeno čisto negativno). Tudi zdaj, po nekaj mesecih, sem imel podoben občutek. Prepričljivo, točno preigravanje ska/reggae standardov in svojih skladb, pa parodično-ironičnih verzij skladb drugih stilov (vse naslove je Markó napovedal) in zanimivo izbran repertoar so sicer pritegnili pozornost, še vedno pa mislim, da Skakafci zmorejo še več, da bodo svoje avtorstvo osmislili še bolj večplastno. S tega stališča torej še vedno obetajo.

Kakih dvesto poslušalcev jih je toplo sprejelo, najbolj vneta četrtina pod odrom pa se je ob drugem, plesnem delu, še posebej razživela. Drugi, neobvezni del so sami Skakafci napovedali kot »Reggae On 45«. Najprej so odigrali svoje Hlapce, potem pa v kake črtrt ure plesno funkcionalen bok ska in rock skladb — A message to YOU Rudy, Poljski britof, Prva ljubav, Jamajka, itd. ob dodatku pa še One step beyond.

Skakafci so nastopili z več kot polurno zmaduo, »zaradi tehničnih problemov«. Nekje v začetku so igrali prej omenjeno DO the Reggae in nekaj meni nepoznanih skladb. Opazen je bil pevčev trud, da bi pel čimbolj na način originalnih izvajalcev, kar mu je v veliki meri uspevalo. Solidna, da ne rečem odlična pihalna sekcija je bogatila zvočno sliko, ki jo je občasno pestrilo še igranje klaviatur, medtem, ko se je ritem sekcija dokaj uspešno trudila povzeti značilen sinkopiran ritem. Izbrane skladbe in tudi originalne skladbe Skakafcev so imele večkrat »angažirano«, kritično nastrojeno vsebino — od Do the regae, preko Gestapo ostane gestapo, pa Der Schach ist wieder da (ki so jo igrali tudi Preporodi), do Measure for Measure in prej omenjene ironično-parodične skladbe Je suis comme je suis (». . . . plešemo in pojemo . . .« itd ». . . tako je življenje v Jugoslaviji« ali nekaj takega). Na koncu pa še optimistična Lepo je živeti, ki odraža še en aspekt vsebine ska glasbe — vedno prisoten optimizem, četudi je malo ironično mišljen.

Uspel koncert, čeprav po vsebini ni odstopal od pričakovanega.

Jam session je bolj neobvezna, čeprav usmerjena (v smislu glasbenorelevantnih vsebin), pa neuokvirjena oblika združevanja več glasbenikov, za katere ni nujno, da se od prej poznajo. Važno je le, da obvladajo nek tehnični nivo. V jazzu se navadno pri Jam sessionu improvizira na kakšno temo (znano skladbo, recimo), v rocku pa je ponavadi manj improvizacije, izvedba se reducira na različne variante, recimo, rock and roll klasik. To je seveda pogojeno z različnim načinom ustvarjanja znotraj forme, saj ima jazz kot (bolj) čista »glasba« višje razvit glasbeni jezik in izraz, v rocku pa je glasba le bolj ali manj velik del združene glasbene in tekstualne celote. . .

Zarota so nastopili kot nekak uvod v poznejše »spontano muziciranje«. Kitarist je še enkrat dokazal, da so fenomeni, imenovani »Hendrix sindrom« in »purplomania« v Mariboru še vedno prisotni. Bobnar je imel največ problemov z obvladovanjem svojega instrumenta, basist je bil sorazmerno najprepričljivejši, medtem ko se je dekle za klaviaturami omejevala na spremljanje z akordi. Glasbo bi lahko umestili v okvir izmaličene oblike t. im. »progresivnega« rocka z začetka sedemdesetih let (s poklonom Velikemu kitaristu).

Za njimi je nastopil prvi »session band«, ki se je deloma glasbeno in vsebinsko navezoval nanje. Odigrali so zmedene verzije Rock Around the Clock in temo, katere način izvedbe je najbolj opravičeval izraz »jam session«.

Druga session skupina je bila po izgledu in prikazanem glasbenem znanju starejša in bolj rutinirana. Razvlečen nastop, sicer poln dobre, a neiznajdljive izvedbe, saj so preigravali nezanimive, obrabljene melodije, vpete v okvirje nekje med jazz rockom in AOR (adult oriented rock—»rock za starejše«), obiskovalci pa so jih dokaj toplo pozdravili.

Tretja skupina s priložnostnim imenom Vesele peči (če sem prav razumel), pa se je s kratkim in energičnim nastopom kar dobro odrezala. Klasičen rock trio je izvedel dve temi, polni zavzetega preigravanja rockovskih oblik. Ritem sekcija (Petek 13) je bila odlična, le kitarist (od Preporodov) bi z malo več samokontrole in manj izživljanja pustil boljši vtis. Po zamenjavi kitarista so odigrali še manj prepričljivo verzijo Ace of Spades-Motorheadov.

Za njimi je še ena priložnostna skupina odigrala razbite verzije J. J. Caleovega Cocaina, Zlate obale skupine Srce (ena najboljših slovenskih skupin iz začetka sedemdesetih let) in Marleyeve I Shot the Sheriff (ob pomoči »dua« Kalvarija). Nezanesljivo Mladenovo petje se je primerno povezovalo s prav tako glasbo, reševala jih je le relativna spontanost in zanimiv izbor skladb.

Za pravo bombo in daleč najprijetnejše presenečenje je poskrbela varianta Skakafcev, imenovana Brazilija. Prava eksplozija latinskoameriških ritmov in melodij (sicer rahlo parodično, vendar odlično izvedeno), veselja in spontane zabave. To pa so tiste komponente, ki sem jih na torkovem koncertu Skakafcev malo pogrešal. Izvedli so odo Jakobs kavi v obliki tristavčne suite. Seveda so jih poslušalci dokaj navdušeno pozdravili, pa še vedno manj, kot so si zaslužili.

Obiskovalci so počasi že odhajali, ko sta zaigrali še zadnji skupini. Saksofonist iz Surfing Jazz Comba s svojim čistim in močnim zvokom, dobra ritem sekcija, na drugi strani sicer zanimiv kitarist, ki pa se je pretirano izživljal v »izrabljanju« wah-vah pedala«, pa tudi brez njega je igral s premalo samodiscipline. Izvedba se je navezovala na standarden jazz (nekaj se ga je čutilo v igranju saksofona), sodobnejša kreativnejša iskanja ter tradicije »psihodelije« in »acid rocka« (zaznavni vplivi pri igranju kitarista).

Kot zadnja je zaigrala še legendarna (kot jih je pretenciozno predstavil Kreže) zasedba Testamenta, zdaj razkropljena po Skakafcih, Preporodih in Petku 13. Odigrali so čvrsto, dokaj prepričljivo verzijo Namesto čage v klubu mladih, pa še neko skladbo, na koncu pa (ob pomoči treh pevcev pod odrom) še solidno verzijo Youngove Helpless.

Več kot trjurna zadeva je bila kar utrudljiva, včasih pa tudi dolgočasna (kar je potrjevalo odhajanje obiskovalcev). Najsvetlejša točka so vsekakor bili Brazilija, omembe vredni pa so še Vesele peči, postava »Testamentov« in jazzovska zasedba.

V klubu se je zbralo kar 245 poslušalcev, oz. toliko je bilo prodanih kart. Ob pol osmih sta s svojim nastopom začela Mirt in Sajko. Najprej v duetu s »komorno« izvedbo neke Bachove skladbe, nato je Mirt odšel z odra, Sajko pa je po krajšem uglaševanju zaigral štiri klasične skladbe za kitaro. Skladbe so večinoma imele zapleteno zgradbo, ki ji Sajko s svojim omejenim tehničnim znanjem (še) ni bil kos. Sicer je igral zavzeto in je na trenutke ustvarjal željeno vzdušje, vendar ga je okornost prstov ovirala in motila izvedbo. Vrstili so se spodrsljaji, pa tudi nasploh ni igral tekoče, ampak večkrat zaletavo. Po desetih minutah ga je zamenjal Mirt s podobnim izborom skladb, čeprav je pri njem bil večji poudarek na španski tradiciji, skladbe pa so se primerno navezovale druga na drugo. Tudi Mirt je v začetku

Po krajšem premoru so zaigrali Surfing Jazz Combo. Prvotni zasedbi se je pridružil trobentač Boris Mlakar, ki je z njimi že igral v Hali C. Tokrat so se predstavili z izbranim programom »klasik« bolj tradicionalno obarvanega novejšega jazza in lastnih, Lazarjevih skladb. Celotna izvedba je bila prepričljivejša, bili so bolj uigrani, kompaktnejši, tudi bobnar se je na trenutke prav izkazal, medtem ko sta trobentač in saksofonist presenečala s posameznimi, večkrat zelo navdahnjenimi solo vložki. Najbolj zadržan je bil basist, ki se je omejeval na čvrsto ritem osnovo, kitarist pa se je (razen tega, da se ga je v prvih skladbah premalo slišalo, pozneje pa včasih mogoče še preveč) v začetku vedel precej raztreseno, z raztrganimi, večkrat le delnimi solo vpadi in tudi »riffi« in ne dovolj prepričljivim nastopom, tokom koncerta pa se je »organiziral«, zbral in nekje proti koncu v skladbi z naslovom Prehod, zaigral svoj najprepričljivejši, dokaj navdahnjen in močan solo.

Na splošno gledano je po mojem njihova največja pomanjkljivost nekakšna »akademskost«, ne ravno sterilnost, ampak bolj (tehnično dobra, če ne odlična), vsebinsko siromašna izvedba. Namreč, skladbe kot so Samba po dežju in Prehod (obe njihovi), bi morale (glede na njihovo vsebino) biti zaigrane bolj veselo, zavzeto, ne pa samo rutinirano, le tehnično neoporečno. Skakafci so bili lep primer, da se to dá izvesti tudi z manj tehničnega znanja. Seveda so nekatere skladbe, katerih vsebina sama zahteva drugačno izvedbo (Jessica ipd) razen tega so včasih uspeli ustvariti določen »feeling« (občutje), recimo v Gozdne jagode, kjer se je izkazal bobnar, Maiden Voyage, Cantaloupe Island ipd.

To govorim za skupino kot celoto, solo vložki vseh treh »klasičnih« solistov (kitara, trobenta, saksofoni) so bili, kot sem že prej rekel, večkrat zelo zavzeti, in prepričljivi.

Koncert so zaključili z lastno Novoletno sambo, kjer bi pripomnil, da se je bobnar igračkal s svojim sinthyjem. Sicer ga je prej, med nastopom, večkrat dobro vključil v koncept glasbe, tokrat pa je z malo nepotrebnega ekshibicionizma (prikazom dela zmožnosti novega pripomočka) pokvaril izvedbo skladbe. Tudi deloma preglasne klaviature so med koncertom včasih dajale vtis »revialnosti«, neresnosti, plehkosti izvedene glasbe, čeprav s tem nočem reči, da bi bile klaviature nepotrebne. Sam Lazar jih je občasno prepričljivo vključil v koncept glasbe.

V celoti gledano so bili izvedbeno prepričljivejši, vsebinsko in izrazno je bilo čutiti manjši napredek, ker se je na koncu koncev videlo tudi po odzivu obiskovalcev, ki jih, deloma tudi zaradi že tako ali tako dolgega nastopa (uro in pol), niso več poklicali na dodatek.

MILKO POŠTRAK

Zbledele legende na delu

Alvin Lee je prišel v Ljubljano bolj kot mit, izmišljotina, kot pa legenda; mit, ki se je za mnoge in tudi zame že sesul, izgubil lažen blišč. Veliko pa jih je še, ki v njem še vedno nekaj najdejo, pa čeprav mogoče le nostalgijo, ali pa dobro zabavo, in ti so dodobra napolnili veliko tivolsko dvorano.

Koncert je otvoril Laza Ristovski s svojim »wakemanovskim« poigravanjem s klaviaturami, priporočila njegove glasbe pa so po eni strani še Walter Carlos, po drugi pa mogoče celo Tangerine Dream. Ristovski se je tokrat že drugič predstavil v vlogi »predvozača« v Tivoliju, prvič pred tedni z Dr. Feelgood. Čeprav bi se mogoče lahko govorilo o določenem premiku glede na prejšnje izvedbe, je njegovo izvajanje še vedno na nivoju igračkanja in popolnega nerazumevanja posebnosti elektronskih instrumentov in te zvrsti glasbe.

Pol ure pozneje so zaigrali navdušeno sprejeti Alvin Lee Band. V nekaj več kot uro dolgem nastopu so preigravali tipičen beli blues bolj neizrazite vrste (Help me baby in podobno), pa rock and roll (Little school girl, Slow down, za dodatek pa še Sweet Little sixteen) in vmes še kakšno Leejevo skladbo. Vrhunec je bila seveda navdušeno sprejeta (tokrat bolj razvlečena) verzija Going home, ki pa tudi dobro odraža Leejeve realne možnosti in njegovo mesto v zgodovini rocka. Bolj ali manj naključno, po Woodstock nastopu in filmu, pridobljen status zvezde tu ni pomemben, Lee je predvsem predstavnik tiste nekreativne struje v rocku, katere glavni namen je zabava brez večjih izraznih zmožnosti. Leeju pa je treba priznati obvladanje instrumenta in virtuoznost, čeprav je le-ta prazna, brez funkcionalne vloge pri oblikovanju glasbenega doživetja, večkrat sama sebi namen, pa tudi dobro orodje za izvedbo prepričljive zabave. Treba mu je tudi čestitati, da je razmeroma prepričljivo desettisočič odigral Going home, s tem in izborom skladb pa je dal vedeti, da se zaveda, kaj je njegova naloga, torej obujanje spominov, in da obiskovalci nočejo poslušati njegovih manj uspelih avtorskih skladb iz sedemdesetih let. S tega stališča je takšen koncert kot je bil, zanj najboljši in edini relevanten.

MILKO POŠTRAK

DA RAZČISTIMO O PUNKU

»Če naj bi imeli kulturno pluralistično družbo, potem moramo razviti socialistično kulturo, ki ohranja progresivne elemente različnih subkultur, ki so se bile razvile, in nasprotuje reakcionarnim tradicionalnim elementom, ki se najjasneje manifestirao v rasizmu in seksizmu.« (Mike Brake, The Sociology of Youth Culture and Youth Subcultures, London 1980, p. viii)

Tudi kak širši zapis na temo subkultur ne bi bil odveč, toda zaenkrat se bom omejil le na nekatere aspekte, povezane s punkom in prej omenjene prihranil za kako drugo priložnost. Posebej se je vprašanje subkultur na analitični ravni aktualiziralo po razvpiti »aferi«, ko je vrsti naših medijev nekako spodletelo, da bi punku naprtili »nacizacijo«. Prav tako pa se je to vprašanje aktualiziralo v dneh, ki so bili potisnjeni med deveti kongres slovenskih komunistov in obletnico Osvobodilne fronte. Na kongresu je namreč Vlado Šestan podal referat na temo »ene kulture, ker je lahko le ta nosilec edinstvenih, univerzalnih človeških vrednot« — seveda je ta kultura pojmovana klasično — kot poustvarjanje in soustvarjanje — »v nasprotju s tem pa se javlja pojem mladinske kulture kot subkulture ali ponekod kontrakulture s čisto določenim idejnim ozadjem«. Tovariš seveda zagovarja najširšo odprtost kulture, subkulturi pa pripiše vlogo omejevanja in krnitve mlade generacije. Če ob tem iz vsega referata veje globoka »navezanost« na Roszaka in avtorje, tipične za kontekst neke subkulture, ki ima značilna kontrakulturna obeležja iz šestdesetih let (doba hipijev, nirvanizma, freakovstva), potem je takoj jasno, da avtor med pojmoma subkultura in kontrakultura NE LOČI pomenske razlike. V tem, sedaj že »zgodovinskem« kontekstu seveda ne more mimo punka, in ker je odkril magično formulo ene in edine univerzalne kulture, je vse, kar vanjo ne spada ali pa predstavlja njeno negacijo, zreducirano na »skupni idejni in psihološki imenovalec« kontra-/sub/-kulture, na skupne značilnosti negativnih vplivov in »tujih ideologij«. Pri tem seveda punku (ki je bil tudi reakcija na pasivizem hipijev, na introspekcijo namesto akcije, na ponotranjanje namesto povnanjanja potreb po aktivnem poseganju — ne glede na način — v ta svet, v vsakodnevno realnost) ne določa njegovega mesta prav v nekaterih točkah, ki predstavljajo praktično negacijo in obenem višek razvoja (»zgodovine«) subkultur. Tudi za laika izzveni naslednja trditev nekako nelogično (citat): »S tem (omenja Roszaka, Fromma, Junga — opomba avtorja) povezana kultura notranjega samoodkrivanja, eksperimentiranja zavesti, kultura, ki je obrnjena k doživljanju namesto k dejanju, se pojavlja v raznih oblikah. Skupaj z njo se pojavlja tudi nova glorifikacija anarhije — parola anarhija je enako svoboda, ki jo vidimo v tistem zaokroženem znaku punka ali panka, ne da bi seveda to pomenilo, da se kot tak vedno tudi zavestno sprejema. Z vsem tem se prepleta inspiracija vzhodnih duhovnih tradicij, meditacija joge, zena itd.«

Citat nedvomno izvrstno ilustrira nam že znano metodologijo Nedeljskega dnevnika, ko neki negativno označeni stvari hitro pridenemo še drugo in to prav tako očmimo — pri tem se seveda raje ne bi lotevali še upravičenosti prvotne trditve, ki meče senco na vse, kar je v zvezi z njo. Vsak tak pristop pa temelji na redukcionizmu in nerazumevanju vsebin in pomena punka, skratka pomanjkanju spečializiranega znanja, ki bi po vse pravilih moralo biti tudi pri nas osnova za kakršnekoli izjave ali referate, posebej še za tiste, ki se pojavijo na kongresu avantgarde našega delavskega razreda (sic!). Povsem logično bi bilo, če bi tovariš na koncu referata posredoval delegatom še naslov kake komune, kjer bi si razne delegacije lahko ogledale punkovce in hipije v družnih meditacijah, medtem ko pavze izrabijo za risanje anarhističnih znakov po stenah.

Vse te kontra-/sub/-kulture (in z njimi povezani pojavi) so prinešene z vzhoda, toda preko sredstev zahoda, s posredovanjem zahoda, torej so vse to negativni in tuji ideološki vplivi — od kod neki, če ne iz zahodne družbe, »ki stalno siromašijo človeka s svojim nebrzdanim potrošništvom, dominacijo odtujene tehnologije in tehnokracije, s pozitivistično usmerjeno znanostjo (vse tipično kontrakulturne preokupacije — opomba avtorja). Kontrakulturni tokovi in anarhistične tendence, transcendentalni humanizem lahko imajo v teh pogojih svojevrsten raison d'être kot odgovor, kot negacijo tehnokratskega, potrošniškega in pozitivističnega odtujevanja človeka«. Takoj zatem pa nastopi mnogo bolj zanimiva miselna preslikava, če o preskokih že težko govorimo (citat): »Seveda pa ne smemo pozabiti, da so odtujena tehnologija, potrošništvo, pozitivistična znanost, pa tudi dogmatično odtegovanje človeka še vedno prisotni tudi pri nas. Če jih uspešno ne presegamo in ne odpravljamo, če ne nudimo ustvarjalne socialistične alternative, puščamo tem več prostora za druge, uvožene ali drugačne«. Teza o uvoženosti in podobnih »donkihotskih« strahovih je doživela svoj fiasko v zdravorazumarskem brambovstvu pred kakima dvema letoma. Iz viharnih razprav v

Poštnem predalu 29 v Sobotni prilogi Dela in ponekod drugod je vel duh poletne zagnanosti v stilu »očistimo našo deželo vsega tujega«, ki niti iniciatorju Borisu Verbiču niti njegovim pristašem ni prinesel nič drugega kot nekajmesečno pogostejše predvajanje šansonov v nočnem programu Radia Ljubljana! Zanimivo pa je tudi to, da se je ta ideja takrat pojavila ravno v krogu Zveze komunistov naše RTV in ni bila brez prikritih referenc na punk. Očitno so določeni recidivi takšnega mišljenja še vedno prisotni in glede na (NE)poznavanje samega predmeta obravnave — kot je razvidno iz referata — analitično nekonsekventni.

Med zadjima navedenima citatoma se namreč pojavlja trditev o veri v našo družbo in nedogmatični marksizem, ki »je v stanju (pasiv! — opomba avtorja) dati svoje izvirne odgovore in alternative; njej niso potrebni odgovori, ki jih daje kontrakultura ali slične smeri. To je nedvomno potencial naše socialistične kulture. Moramo pa se spraševati ali smo ta potencial zadostno razvili«. In če ga nismo, potem lahko uvažamo — kot toliko drugih stvari — bi lahko povsem logično zaključili. Da pri tem ne gre za uvažanje, niti za pojave, ki so nasprotni marksistični misli, ampak predstavljajo svojevrsten način reagiranja na nepravilnosti, je seveda tovarišu tuje, saj s svojim dogmatskim postavljanjem nedogmatskega marksizma kot alternative zapira prav polje njegove odprtosti, in pojave, ki niso v polju njegove magične formule, izvrže in jih kot take že vnaprej razvrednoti. Prav subkulturnih (ne kontrakulturnih, ker so malce manj aktualni) pojavov pa se je potrebno lotiti z marksistično analizo in z vsem posluhom za nianse, razlike in posamične opredelitve; skratka z vsem tistim orodjem analize, ki ga očitno tovariš ni premogel, saj za razumevanje subkulture ni dovolj prebrati Roszaka, Fromma in še nekaj avtorjev, ampak tudi še kakšnega sociologa kulture, sociologa rocka, popularne glasbe in podobno. Predvsem zato, ker se prav subkulture pojavljajo v nezanemarljivi navezavi na specifično obliko masovne kulture, v navezavi na posamezne oblike popularne glasbe.

Na koncu referata je sicer izrečena misel, ki je v samem referatu avtorjev nikoli ni uspelo realizirati. Citat: »idejnega boja konfrontacije s tujimi ideologijami ne smemo poenostavljati. Uspešen boj in konfrontacija nista možna brez priprave, brez skrbne predhodne diferenciacije.« Prav diferenciacije pa primanjkuje, predvsem če v isti sapi omenja punk, anarhizem, Hesseja in Fromma. Nedvomno je diferenciacija potrebna, in če naj ta zapis k temu pripomore, bomo bliže vsaj enemu cilju — bolj pravilnemu vrednotenju subkulturnih pojavov pri nas.

Naj se zahvalim tovarišu referentu, saj je na koncu le priznal, da je bil referat le pogled na nekatere vidike mladinske kulture in ne na celoto. Na žalost je to iz referata več kot evidentno, in zato je bil potreben tudi tak — malce daljši — uvod — upam, da stimulativen.

SUBKULTURA

»Moj argument je,da subkulture nastanejo kot poskusi razreševanja kolektivno izkušenih problemov, ki izvirajo iz kontradikcij v socialni strukturi, in da ti problemi proizvajajo obliko kolektivne identitete, iz katere se lahko doseže individualna identiteta izven tiste, ki je predpisana z razredno pripadnostjo, izobrazbo in poklicem.« (Brake, ibid.p.vii)

Če je urbanizacija in z njo povezan način življenja pogoj za nastanek subkultur, potem lahko pri nas govorimo o njih le v obsegu razvite urbanosti. Povojna prosperiteta, vse več prostega časa in denarja, je mladim omogočala izkušnje, ki jih v taki meri, posebej pa v takih oblikah, ni bila deležna nobena predhodna generacija. V tem kontekstu so se s pojavom jazza in pozneje rocka formirale subkulturne skupine mladih, ki so vzpostavljale svoje vrednote nasproti vrednotam svojih staršev in dominantni, oficielni kulturi. Danes lahko razberemo nekaj zanimivih, na glasbo vezanih grupacij (butnglavci — hard/heavy metal rock, punkovci — punk, novi val, nova glasba, šminkerji — disko in lahko poslušljiva glasba, ponujena za visoko vstopnino diskotek ter ostanki subkultur iz šestdesetih let (dolgolasci) — starejša in manj agresivna glasba), ki so v veliki meri pogojene z razredno pripadnostjo. Ta je navzven opazna predvsem kot socialna razlika, saj so razredne razlike pri nas subtilno zabrisane in je zato subkulture toliko težje analizirati. Pri brisanju razrednih razlik imajo odločilno vlogo institucije, ki skrbe za vzgojo in izobraževanje. V njih ima vsak posameznik z napredovanjem možnost prestopa v drugi socialni razred oziroma statusni položaj. Bolj ko se vzpenjamo po hierarhični lestvici izobraževalnih institucij, bolj v njih prevladujejo otroci iz nedelavskih družin, kajti socialne (razredne) razlike ob večji zahtevnosti izobraževalne institucije prihajajo vse bolj do izraza. Pri tem gre tako za materialno kot kulturno-izobrazbeno osnovo. Pripadnost subkulturnim [illegible] enoznačna, vendar kaže določene jasne značilnosti, ki [illegible] prav razredno-socialna pripadnost. Punk kot subkulturni [illegible] je »vseboval popačeno refleksijo vseh glavnih povojnih subkultur.« (Dick Hebdige: Subculture, the Meaning of Style, London 1979, p. 26) Če upoštevamo, da so subkulture pri nas šele v embrionalni fazi razvoja, ne imamo vseeno opraviti z njihovo zgodovino v dovolj razviti obliki, da gornja teza velja tudi pri nas, saj je punk nastal kot iskanje lastne identitete v reakciji na »hipijevski« pasivizem, konformizem povprečnih mladincev in ceneno popularno glasbo, posebej njene disko verzije. Argumente o tujosti in uvoženosti punka spodbija praksa, saj še toliko modna muha, še tako vsiljevani trend (kot so ga mnogokrat poskušali diskvalificirati in stigmatizirati) ne bi mogel dobiti toliko pristašev in odziva med mladino, če ne bi tudi pri nas obstajali pogoji za njegov nastanek. Ti so povezani z recesijo, ekonomsko krizo, premajhnim pluralizmom anemične ZSM kot edine oblike organiziranja mladih in konec koncev tudi z iskanjem novih vrednot, drugačnih od tistih, ki jih ponujajo prevladujoče subkulture ali kot jih vsiljuje dominantna ideologija. Pri tem je seveda bila razumljiva burna in kritična reakcija. In kolikor je že bila burna, je bila obenem predvsem nezaupljivo kritikantska in diskvalifikatorska, objektivna pa gotovo ne.

Ena izmed značilnosti geneze subkultur je, da nastanejo iz potrebe po drugačni identiteti, kot je tista, ki jo ponujajo starši, izobraževalni sistem in vladajoča ideologija, saj se vse te izkažejo ujete v latno nemoč razkola med deklariranim in z izkušnjami drugače verificirano prakso. Znotraj subkulturnega polja pa punk še vedno obstaja kot upor proti obstoječim razmera, kot kritika vsakodnevne realnosti in kot zoperstavljanje napakam in nepravilnostim na nivoju neposrednega, spontanega reagiranja.

Pri nas je punk nedvomno najbolj angažirana oblika rock glasbe. Prav zato sta bila nezaupanje in določen represivni odnos (zahteve po predložitvi besedil ob prijavljanju konceptov, prepoved fanizma, molk in ignoranca vplivnih medijev, obdavčenje plošč, intenzivno legitimiranje in večkrat maltretiranje tistih, ki z videzom kažejo pripadnost punku, večkratne grožnje in oblike pritiskov organov javnega reda in miru in iz tega izvirajoča večja prisotnost miličnikov ob punk koncertih in končno »fenomen Medex«, kjer so določeni mladi ljudje nezaželeni zaradi svojega — pogosto povsem običajnega — izgleda, pa še bi lahko naštevali) razumljiv s strani tistih, ki jim je v (nezavednem??) interesu, da konformizem, strinjanje z ustaljeno prakso in eskapistična dominantna popularna glasba ohranjajo ljubi red in mir samozadovoljnega status quo. Pri nas je bil to prvi primer, da se je v okviru subkulture pojavila grupacija, ki je jasno pokazala in spregovorila o problemih in svojih deziluzijah nad njihovimi institucionalnimi rešitvami (saj vemo iz zgodovine kongresov ZKJ, da so mnoge kritike in zahteve po odgovornosti in drugačnemu delovanju niso uresničile tako, kot bi se morale). To je bilo prvič, da so si mladi upali na tak način pokazati, kako pri nas le ni vse tako lepo in pravilno urejeno, ko bi mnogi radi to prikazali. Toda ta način reagiranja je bil značilno subkulturno obarvan: »Subkulture se obračajo na strukturne probleme in implicitno vsebujejo kritiko družbe brez prikrivanja — pogostokrat res neartikulirano in tangencialno.« (Brake, ibid.p.27)

Ob tem je bila nedvomno prisotna zavest, da lahko le z aktivnim poseganjem v probleme kažeš na možne spremembe. Seveda so se takoj pojavili očitki nihilizma, anarhizma in še česa hujšega, toda kot simptom deziluzije — vsaj na nivoju zavesti — je to korak k spreminjevalni praksi, kajti revolucija »v glavah« je še vedno predpogoj za kakršnokoli drugo revolucijo. In prav v svojem kritičnem odnosu punk JE revolucionaren in, kot je pravilno ugotovila RK ZSMS, ni proti sistemu, ampak proti ANOMALIJAM sistema, čeprav menim, da gre še bolj odločno za upor, ki ga pogojuje razlika med deklariranim in vsakdanjo prakso. Ta upor pa je tudi zahteva po praktični razrešitvi perečih vprašanj in problemov (predvsem tistih, ki jih mladi najbolj neposredno občutijo), zahteva po praksi teorije.

Prav politiziranost in kritičnost punka je postala za mnoge nesprejemljiva, saj so — v taki obliki in na tak način — prvič srečali subkulturo. Srečali so se s študentskimi nemiri v prejšnjem desetletju, srečali so se z zanikanjem priznane moralnosti na rock koncertih (primer Boom koncertov v Ljubljani), toda vse to je imelo drugačno in spet svojo specifično genezo ter izziv kot punk, čigar kritika je postala bolj eksplicitna, morda manj tangencialna, zato pa morda nič bolj artikulirana. Svoja stališča je izražala v žargonu, nesprejemljivem za frazarjenje, ki pogostokrat z obljubami in sklepi prikriva lastno nemoč spopasti se s specifičnimi in širšimi družbenimi problemi. Prav izzivalnost in provokativnost punka je privedla do njegovih diskvalifikacij in senzacionalističnega obravnavanja, kakor hitro se je za to ponudila priložnost. In polemik o punku je bilo res veliko. Eno, ki smo jih že nakazali, so izhajale iz pozicije »prave« kulture (tov. Rupel, »Šund« komisija), saj punk prvenstveno šokira, razbija meščanski kalup harmonije in mu zoperstavlja vsakdanjo realno disharmonijo družbe v času ekonomske krize. »Subkulture s samo svojo eksistenco sugerirajo, da obstajajo alternativne oblike kulturnega izražanja, ki reflektirajo pluralizem kulture v kulturi, ki v površnem pogledu dozdevno vlada članom družbe«, ter dalje: »Subkultura postavlja pod vprašaj adekvantnost dominantne kulturne ideologije.« (Brake, ibid., p. 8, 22). Na kulturne se seveda vežejo tudi ideološke diskvalifikacije dominantne ideologije, ki ji je tudi kultura (kot njen sestavni del) podrejena.

Drugi, morda manj pomembni aspekt stigmatizacije pa je znotraj dogajanja v popularni glasbi prišel s strani tistih, ki so se ukvarjali s popularno glasbo v času, preden se je pojavil punk ter so izgubili svoje vitalne sokove v boju za afirmacijo rocka. Diskvalifikacije s te plati so razumljive (Glavan, Domicelj, Sušnik), povezane pa so z nerazumevanjem nečesa novega in tako radikalnega, kot je bil punk, ter s površnim, časnikarskim obravnavanjem, ki pogostokrat pomeni tudi nepoznavanje, kar je v mnogih primerih potrdilo tudi pisanje Djuboksa. Zato diskvalifikacije s te plati niso tako nepomembne, kot bi se zdelo na prvi pogled, saj prav taki avtorji in mediji obvladujejo javno mnenje tistih, ki se zanimajo za popularno glasbo. Toda zaradi politiziranja obstaja še povsem ideološko pogojeno diskvalificiranje punka kot nam tujega in v skrajni konsekvenci nevarnega pojava. V svojem nastanku in razvoju se subkulture niso nikoli soočale z močno izrazito represijo, kljub vseskozi prisotnemu nezaupanju, moralni paniki in senzacionalizmu bulvarskih publikacij, ker so nastajale kot rob, margina interesnega področja mladih. V trenutku artikulacije — kakršna pač že je — nekaterih svojih stališč, pa takoj padejo — kot moteči element — pod kontrolo dominantne ideologije. »Subkulture so uporniške in običajno nič več kot to. Toda vsebujejo semena nestrinjanja, ki bi lahko izbruhnila v dejanja, ki ogrožajo družbo. To je tisto, česar se moralni tolmači nekje zavedajo. Kjer pa ima ta upor še moralni rob, ogroža hegemonijo države. Reakcija je klic po redu in zakonu in dokler se ta upor lahko reducira na socialni problem ali najstniško fazo, je lahko uspešno izključen iz družbe odraslih.« (Brake, ibid. p. 27) Ta citat kondenzirano spregovori o reakcijah na punk pri nas, ko so pojav že dlje časa nezaupljivo in sumničavo opazovali, brž ko se je pojavila priložnost, pa se mu je poskušala naprtiti »nacizacija«. Do tega je prišlo predvsem zaradi njegove upornosti in »moralnega roba«, torej elementov, ki se jih sistem druženo pravne ureditve boji kot destruktivnih. Od konkretne družbene situacije pa je odvisno, ali so reakcije upravičene v imenu reda in zakona ali pa pomenijo prehitro reagiranje na neznano, ki je že zaradi nekonformizma v izgledu, stilu, obnašanju in pogledih vnaprej stigmatizirano. In stigmatizacija je seveda imela svoje praktične posledice največkrat v odnosih organov reda in zakona, ker prave moralne panike v zvezi s punkom ni in ni bilo, kljub trudu tiskanih medijev od Nedeljskega dnevnika do Duge.

Ko je neodgovorni odgovorni urednik Nedeljskega dnevnika izvedel prefinjeno enačenje med anarhijo in nacizmom, pri tem pa ni pozabil omeniti desničarstva angleškega punka, kar je čista laž ali pa posledica neznanja, so zaradi nekaj posameznikov, ki so koketirali s simboli, vsi mediji takoj označili punk kot nacističen. Tov. Ertl je v intervjuju za Ilustrovano politiko enkrat omenil dva, drugič pa tri mladeniče, ki so v priporu. Od teh je le eden bil član Četrtega rajha, proti drugemu pa je bil pozneje postopek ustavljen. Vez med »nacistično skupino« in punkom se tu poruši in spet smo pri posameznikih (dveh, treh), ki nastopajo kot posamezniki, državljani in ne kot »člani« kake grupacije, v tem primeru punk subkulture. Če pa je bil kdo izmed osumljenih simpatizer punka ali pa se je zanj opredeljeva, to še ne pomeni, da lahko célo subkulturo označimo kot nevarno naši družbi. Tudi hipijevstva v Ameriki ne moremo soditi le po Mansonovem ekscesu in zločinih!

Namestnik tov. Ertla je za Politiko ekspres izjavil, da nihče nima nič proti punku, kar je potrdila tudi izjava tov. Ertla v intervjuju za Radio študent. V vsakodnevni praksi, kot so jo doživljali punkovci, pa se je s strani miličnikov kazal netoleranten in represiven odnos — od groženj do prekoračitev pooblastil. Takih primerov ni malo in domneva, da gre pri tem za razkorak med stališči odgovornih oseb na vrhu hierarhične strukture milice in praktičnimi dejanji izvrševalcev teh stališč v vsakodnevni praksi, na ulici. Vzroki za to so preveč kompleksni, da bi jih lahko obdelali v takem zapisu. Odnos do določene nekonformistične skupine mladih je bil drugačen, kot bi ga pričakovali od organov, ki so poklicani, da ščitijo legaliteto in bi se pri tem morali zavedati, da so za mladostnike simbol oblasti, simbol družbene ureditve in njenih ravnanj. Prav nepravilno ravnanje pa povzroča nezaupanje do tega sistema pravne ureditve, ki ga organi reda in miru predstavljajo na ulici. Seveda ne smemo pozabiti, da je s strani punkovcev prav tako prisoten odklonilen odnos do organov reda in miru, kar lahko včasih pomeni tudi izziv k nepravilnemu ravnanju, vendar si upam trditi, da so to posamezni primeri.

V tako demokratični družbi, kot je naša, je nedvomno potrebno, da ostro razlikujemo med kritiko, ki jo porajajo same razmere, in nesprejemljivimi oblikami izražanja le-te. To pa še ne pomeni, da vsaka malo bolj radikalna kritika pomeni napad in poskus rušenja te družbe, ampak prej poskus razreševanja problemov na nivoju neposredne reakcije. Vsekakor pa nasprotovanje subkulturi s strani branilcev moralitete vodi v slepo ulico tako dolgo, dokler predsodki in časopisni senzacionalizem slepijo pozitivne kvalitete punka. Toda brez ostanka nedvomno ne more postati le del konformistične mladine, ki je tudi eden izmed vzrokov za njegovo vitalnost.
Poleg tega pa prav — čeprav skromen — razvoj subkultur pri nas kaže in priča o vse odprtosti in demokratičnosti naše družbene ureditve, ki na take pojave praviloma ne reagira dogmatično in represivno, kot je to primer v totalitarističnih sistemih. Prav zato pa je priznavanje subkultur kot določene prakse, načina življenja ljudi, ki iščejo alternative, nujno in vsekakor povezano z mnogo bolj poglobljenim in analitičnim pristopom kot apriorno stigmatizacijo. To pa pomeni praktični pluralizem interesov v kulturi, pluralizem, ki dopušča tudi negacijo v taki obliki, kot jo predstavljajo subkulture nasproti dominantni kulturi.

Subkulturno-glasbeno vrednotenje punka

Rock in znotraj njega punk funkcionirata v okviru popularne glasbe nasploh kot masovna kultura, kot banalni, zabavni antipod »pravi«, vzvišeni in elitni »nemasovni« kulturi in njeni estetiki ter zato nedvomno ne moreta spadati v polja, ki ga sam način funkcioniranja in obstoja masovne kulture negira. Osnovna funkcija masovne kulture, posebej pa popularne glasbe, je zabava, povezana s preživljanjem prostega časa. Kot tašna pa je strogo ločena od dela, je »olajšanje od dela« in obenem nastopa proti delu. Zato je delo od zabave strogo ločeno, da ne bi bil oškodovan delodajalec, katerega glavna zahteva je pripravljenost za delo in delovna sposobnost. Zato je kontrola prostega časa s strani industrije zabave njen imanentni del in poskuša čimprej vključiti vase tiste subkulturno-glasbene oblike, ki so se razvile izven nje, in tako nadzorovati njihovo uporabo.

Po svoji osnovni vsebini je rock glasba namenjena zabavi, veselju, razvedrilu. Večina popularne glasbe je reducirana na kulise (muzak) in le malo je take, ki od poslušalca zahteva aktivno, angažirano reagiranje. Skrivnost rocka pa je v tem, da njegovi pristaši (obenem mnogokrat subkulturno grupirani) v njem: »ne najdemo **samo** zabave, ne **samo** potrjevanja okusa, ne **samo** delček takojšnjega zadovoljstva, ampak tudi obris boljšega življenja v prihodnosti«. (Simon Frith, The Sociology of Rock, London 1978, p. 208)

Isti avtor v analizi dogajanj v svetu popularne glasbe v zadnjem desetletju ugotavlja: »Na eni strani obstaja izzivalna in originalna glasba, ki zahteva od publike aktiven odziv, na drugi strani pa obstaja konzervativna in rutinska glasba, na katero publika reagira s pasivnim zadovoljstvom.« (S. Frith, Youth Culture/Youth Cults: a Decade of Rock Consumption, v Rock File 5, London 1978, p. 17). Teze avtor dalje razvije v tabelah, ki jih razdeli glede na tržišče — to je pogojeno z zvrstjo glasbe — in glede na osredotočenje — fokus. Najstniškemu tržišču pripada pop, mladostniškemu pa rock. Punk spada istočasno v dve kategoriji: v kategoriji kultnih simbolov, ki so značilni za pop glasbo (najstniško tržišče), figurira kot power pop; v kategoriji nosilcev vrednosti (D) pa se pojavlja (poleg undergrounda in reggaeja v sedemdesetih letih) kot politika, ta kategorija pa je vezana na rock (mladostniško tržišče). »Kategorija D je resnično vir progresivne glasbe. Samo konzumenti v kategoriji D pričakujejo več od glasbe, samo oni pričakujejo več od prostega časa, ki ga izkušajo — ne kot olajšanje od dela, ampak kot alternativo le-temu. Izziv progresivne glasbe je izziv celotnemu pojmovanju pasivne konzumpcije prostega časa. Glasba v tej kategoriji je grožnja normalnemu delovanju gramofonske industrije, ki se — tako leta 67 kot 77 — hitro angažira, da jo kontrolira, da jo reducira na lahko poslušljive kategorije drugih oblik rabe rocka.« (Ibid. p. 20)

Prav preživljanje prostega časa, način njegove konzumpcije in vrednote, ki se nanjo navezujejo, so pomembni sestavni elementi subkulturne identitete in prav v teh točkah postane povezava med popularno-glasbenimi oblikami in subkulturo jasna.
Punk je do danes seveda doživel precej transformacij. Šele danes je na glasbeni ravni res realiziral ideološko platformo svojega upora. Če danes primerjamo začetne in novopunkovske bende, vidimo, da so bile različnosti, ki so označevale prelom s preteklostjo, majhne, toda prav način in ekspresivnost sta dajali tej glasbi vlogo novega, prelomnega. S tem pa se je sprožil še en pomemben proces mnogo bolj odprtega pojmovanja glasbe. Danes imamo zelo variiran diapazon različnih glasbenih zvrsti, ki kažejo veliko vitalnosti, odprtosti in tolerance, čeprav nimamo opraviti s takopristnim vznemirjenjem, kot ga je povzročil punk.

Kot strogo glasbeni izraz je izgubil tisto frontno pozicijo, ki jo je imel od začetka, zato pa je pognal v gibanje že kar sterilno kolesje dogajanja v popularni glasbi v takšni meri, kot je ni nihče pričakoval. In dokler bodo obstajali problemi, bo še vedno pomenil način izražanja nezadovoljstva nekega dela mladine z intitucionalnimi rešitvami, ki ne rojevajo rezultatov. Družbene organizacije za take pojave kažejo razumevanje le takrat, ko v njih vidijo agitatorje lastnih ciljev ali pa možnosti za prisvojitev, kjer je namen isti, v vsakem primeru pa je posledica nevtralizacija upornega roba.

IT CAN'T HAPPEN HERE

Francisco Matias
aka Peter Strange

1979

Punk kot subkulturno-glasbeni pojav še ostaja na poziciji upora proti obstoječemu redu, ustvarjanja lastne identitete s pomočjo stila, načina življenja, nekonformizma in potrebe po lastnem kreiranju življenja, po svobodni misli in spreminjanju dominantne meščanske morale na nivoju izziva. Vse to pa je določen način spreminjanja resničnosti, ki res ne pretendira na titulo spreminjanja, namenjenega masi delovnih ljudi in občanov, ampak na nivoju posameznika razrešuje družbeno pogojene probleme.

Punk ni beg od resničnosti, je reakcija nanjo in ne njena reakcionarnost. Je predvsem odnos do resničnosti tega sveta, povezan s potrebo po njegovem spreminjanju, pa čeprav na svojstven način, ki je značilen za subkulturo.

Marjan Ogrinc

(podrobneje za Štajersko področje)

Za začetek poglejmo stanje v Avstriji, kjer so se določeni levi intelektualci konkretno lotili problema rehabilitacije narkomanov.

Ekipa različnih poklicnih profilov je adaptirala veliko vilo v Mödlingu, ki naj bi bila namenjena mladim ljudem, ki so se prostovoljno pripravljeni zdraviti. Kot je bilo iz začetnih načrtov razvidno, je imela že pripravljen načrt in pristop k zdravljenju (kolektivna terapija), zataknilo pa se je pri vselitvi končne opreme in, ko bi stvari morala steči je prišlo do ostrega protesta »prizadetih« staršev Mödlinških srednješolcev. Starši in stari starši, nekateri vzgojeni v duhu — (jugend hofnung für reich) — iz tridesetih in štiridesetih let, so se resno prestrašili vpliva, ki naj bi ga po njihovem širili bodoči zdravljenci. Prestrašili so se za svoje odraščajoče in to jih je združilo v obče nasprotovanje glede na zastavljeno delo rehabilitacijskega centra.

Na srečo pa je le zmagala ekipa terapevtov. Novinarji, sociologi in ostali sodelavci so sklicali problemsko posvetovanje na katerega so bili vabljeni meščani Mödlinga, prišel pa je tudi avstrijski minister za zdravstvo. Prišlo je do nekaterih nacistoidnih izbruhov najtrdovratnejših borcev za »javno moralo«, vendar je zbor dosegel svoj namen. Vila je bila čez nekaj časa svečano predana uporabnikom in na predajo je prišlo tudi nekaj meščanov Mödlinga, ki so se lahko prepričali da zdravljenci niso zločinci, pač pa ljudje potrebni pomoči.

televizijski komentator, ki razlaga ostale podrobnosti v zvezi z zadevo, v drugem planu, za njegovim hrbtom, pa lahko od blizu vidimo fotografijo zasvojenca, ki si injicira »drogo«)

Tragično . . . pa kaj!? Nikjer pa ni nobenega obvestila ali prispevka v zvezi s tem, kaj se dogaja z uporabniki »droge« in ali je sploh kaj storjeňega za njihovo rehabilitacijo. V primeru da se na tem področju kaj dogaja, ne zvemo v kakšni meri se to opravlja in na kakšen način. Seveda smo lahko do sedaj videli nekaj oddaj in prebrali nekaj časopisnih člankov. Vendar so to samo zelo splošne in abstraktne informacije, ki nam ne podajo nobenih konkretnih podatkov ali celo rešitev.

Odnos sodstva do narkomanov-prestopnikov pa ni čisto nič drugačen, kot odnos do ostalih kriminalcev. V našem sodstvu so zasvojenci, ki so na kakšen nedovoljen način hoteli priti do sredstev za zadovoljitev svoje potrebe, najprej kriminalci, obsojenci in šele potem zdravljenci. Torej dobi prednost kaznivo dejanje, se pravi naša agresija na to dejanje iz tega pa potem sledi zapor in ne bolnišnica. Pa čeprav je medicinsko dokazano, da je zasvojenec v krizi in brez izgledov za nabavo mamila, pripravljen na vse kaj drugega, kot samo na vlom v lekarno. Seveda obišče obsojenca tudi psihiater, ki poda svoje mnenje v obvezno priloženem tekstu. Vendar je ta opravljen na hitro in so rezultati večkrat močno relativni.

Kaj je z rehabilitacijo narkomanov!?

Ob gledanju oddaje na avstrijski TV, ki je obravnavala te dogodke, predvsem pa princip kolektivne terapije, sem pomislil na podobno situacijo pri nas. Kako pa pri nas psihiatrija, kot prisilni (socializacijski) aparat države, rešuje problem narkomanije? Najprej moram pojasniti, da bom poskusil opisati način zdravljenja junki-jev (ta termin se najpogosteje uporablja za zasvojence z »trdo drogo«, zato ga bom uporabljal tudi jaz), in ne vseh narkomanov. Prvič zaradi tega, ker uporabniki »mehkih drog praviloma ne iščejo možnosti zdravljenja. Drugič, ker bi rabil temeljite statistične podatke o občasnih uživalcih »mehkih drog«, teh podatkov pa ni ali nam niso dostopni.

Prav tako zahteva obrazložitev tudi izraz; prisilni aparat države. Kakšna je oblika te prisile, če poznamo zdravniško etiko, ki velja tudi za psihiatrijo!? Kot vsi ostali prisilni-socializacijski aparati države (vzgoja, izobraževanje, sodstvo, vojska, policija) ima psihiatrija svoj pristop.

S tem, ko govorim o principu prisile psihiatrije, ne mislim samo na terapevte-delavce v institucijah, ki sprejemajo bolnike na zdravljenje, na tak ali drugačen način. (Ali so pacienti poslani v ustanovo s sklepom sodišča, ali prihajajo sami). S prisilo mislim na institucije-ustanove same, z njihovimi strogimi pravili in zapiranjem navznoter.

Na mariborskem področju opazimo naslednja dejstva: Oba zavoda, tako »Pohorski dvor« kot bolnica Ormož, sta na obrobju regije, se pravi stran od porabnikov njunih uslug, ob tem pa bolnica na Pohorju zelo nerada sprejema to vrsto bolnikov. To stanje se upravičuje na več načinov; n. pr. V Ormožu je bila tovrstna bolnišnica že prej in je materialno gledano veliko lažje dopolniti stare prostore, kot urediti in zgraditi nove, pa čeprav gre za poldvorce. Prav tako se izpostavlja kvantitativno primerjanje med narkomani in alkoholiki (v obdobju 1975—1980 smo »imeli« 40 narkomanov in 5000 alkoholikov). Glede na takšno gledanje mogoče res ni čudno, da nimamo na tem področju nobenega terapevta, ki bi se izključno bavil s tem problemom. Zato je delo cca. petih priučenih terapevtov, ki so se več ali manj samoiniciativno lotili razmer, veliko težje in določenega spoštovanja vredno. Ti pa se na nesrečo zdravljencev večkrat učijo na svojih spodrsljajih, za katere pa niso toliko krivi kot institucija v kateri delujejo. Pri tem moramo upoštevati še negibljivost večjega dela naše psihiatrije in splošne medicine, saj se splošni zdravniki veliko raje otresajo ali na hitro rešujejo omenjene primere. Primer; še pred kratkim je zasvojenec v različnih ambulantah lahko dobival Heptanon in Valoron, za prvo silo, naprej je stvar reševal sam. Ta možnost je pred kratkim ukinjena. In ko je bila ukinjena, so bili zasvojenci pravzaprav bolj oškodovani, kot ne, saj jim je bila vzeta še zadnja, pa čeprav destruktivna možnost blaženja abstinenčnih kriz.

Pridemo do zaključka, da je na mariborskem področju, kljub deset let trajajočim pogovorom, okoli formiranja ustrezne enote, namenjene temu problemu, le malo narejenega. Smrt dveh zasvojencev leta 1978, je vso stvar nekoliko premaknila.

KOORDINACIJSKI ODBOR ZA BOJ PROTI ALKOHOLIZMU IN OSTALIM ODVISNOSTIM je teoretični produkt tega dogodka in dolgoletih dogovarjanj. V omenjeno organizacijo naj bi bil poleg psihiatričnih delavcev, članov rehabilitacijskih klubov, farmacevta, sociologov, pedagogov, vključen tudi predstavnik SZDL.

V sestavi odbora se je formirala **podkomisija**, ki naj bi skrbela prav za področje narkomanije. V tej skupini delujejo: prof. Ivo Suban, psiholog, do nedavnega zaposlen v mariborskih zaporih, Breda Arko, magister farmacije, psihiater dr. J. Predan iz dispanzerja za psihohigieno Maribor. K delu so povabljeni tudi vsi ostali zdravstveni delavci mariborskega področja. Ta skupina dela intenzivneje na tem, da najde obliko zdravljenja narkomanov, ki so se že začeli zdraviti v zaporu skupaj z alkoholiki. To so zdravljenci brez kakšne posebne motivacije za abstinenco.

ODNOS OSTALIH SOCIALIZACIJSKIH APARATOV

Zgrešeno je obsojati le delo psihiatrije in institucij povezanih z zdravstvom. Prisotne so tudi prej omenjene »ustanove« (vzgoja in izobraževanje, sodstvo in uprava za notranjo varnost). Najprej bi omenil vzgojo in izobraževanje. Šolam, kot ustanovam, ki »proizvajajo« različne profile bodočih proizvajalcev, je zgleda pretežko, govoriti o temi narkomanija. To za sedaj ,z redkimi izjemami, velja kot pravilo. Zato so odraščajoči prepuščeni raznim javnim medijem; (TV, film, literatura) ali lastnim ali tujim konkretnim izkušnjam. Ko že omenjam javne medije, bi dodal, da si mlad človek n. pr. preko televizije, v sklopu poročil ustvari pravo »kriminalko«. (na ekranu se praviloma pojavi čisto razstavljeno vozilo, v katerem je storilec hotel pretihotapiti določeno količino »droge«, temu sledi prizor, kjer v ospredju stoji zložen na kupu ulov, okoli pa množica vrlih miličnikov in carinikov, ki se veselo smeje v objektiv kamere. Slika se zamenja, sedaj je v ospredju

Sam postopek izgleda takole:

1. preiskovalni sodnik
2. psihiatrični pregled
3. kazenski postopek
4. zapor

Ne glede na vse skupaj, pa je bil izrečen ukrep zdravljenja le eni obravnavani zasvojenki od 106 primerov, obravnavanih na mariborskem sodišču v obdobju 1975 do 1980.

Pri **pristopu uprave za notranje zadeve** pa večkrat naletimo na zelo negativen odnos. Med pregledom spisov, ki zadevajo procese v zvezi z posli okoli »droge« na mariborskem območju, sem naletel na izjave (podpisane) v katerih priče trdijo, da so bile na postaji milice pod pritiskom groženj in drugih metod, ki naj bi priskrbele priznanje. Podobne izjave sem dobil pri nekaterih ostalih strokovnjakih, ki se ukvarjajo z zdravljenjem zasvojencev z drogo. S tem ne želim trditi, da so prizadevanja delavcev UNZ, pri njihovem lovu na preprodajalce popolnoma zmotne, dodal bi le, da obstaja neka bistvena razlika med preprodajalci in porabniki . . .

Takšen odnos pa je prej v škodo kot v korist zdravljencev, predvsem, kar se tiče vzpostavljanja zaupanja med bolnikom in terapevtom v eventualnem poznejšem zdravljenju. Kajti izjave, takšne ali drugačne, ki so dane v času abstinenčne krize, so povsem popačene in čisto nekaj tretjega. Iz tega torej sledi, da te izjave naj ne bi bile obremenilni material za bodočega obtoženca, kar pa za sedaj so.

DRUŽBA, KI USTVARJA UGODNO ATMOSFERO ZA RAZVOJ NARKOMANIJE

Citat . . .

V dvajsetletnem obdobju po drugi svetovni vojni, ko je bila premagana vojna škoda in šok, naletimo v zahodnem svetu na obdobje proizvajalsko-potrošniške družbe izobilja, ki pa se prav kmalu začne razkrajati, ker mrzličnega razvoja tehnologije duhovni svet več ne more dohitevati. Pojavljajo se gotovi znaki družbene krize v ZDA in nasploh na zahodu kot na primer; nered, korupcija, hinavščina, zapletanje v vojne, hiranje demokracije in svobodnosti, izumetničenost, zlaganost dela in kulture; raspadanje človeške skupnosti, odtujenost osamljenost, praznina.

Ti simptomi se pojavljajo v svetu tam, kjer podivjana tehnologija duši tiste vrednote, ki vzdržujejo pristne človeške vezi v družbi. Temu sledi hiranje družine. Starši strežejo določilom družbe, v katero so nujno vključeni, vse pogosteje pa opuščajo tiste nagone in čustva, ki družino povezujejo v celoto.

Doraščajoči to čutijo, to zlagano življenje svojih roditeljev kot hinavščino in dvoličnost. (N. p. zagnanost za uspehom, denarjem afirmacijo . . .) Mladina v svoji mladostniški fazi to nerada sprejema. Nasproti položaju oblasti, ugledu, časti, postavljajo mladi ljudje vrednote ljubezni in prijateljstva. Pojavlja se vedno močnejša želja živeti v skupini in graditi odnose na pristnosti. Spremljajoči element teh teženj je predvsem glazba, poleg te pa ponekod tudi droge, napogosteje psihodiseptične droge (kanabis in LSD). Te naj bi zdramile polenjeno zavest, pomagale k koncentraciji, k temu kar je neposredno prisotno. Pozitiven pomen drog je v začetnem prodoru v tem, da pretresajo samozadovoljstvo in mitologijo konvencionalnega sveta.

Citat iz knjige L. Milčinskega — Človek, droga družba Komentar glede na citat namerno izpuščam vendar bo mogoče moje nadaljnje pisanje prav tako jasno izrazilo moja stališča.

Torej kakšno je stanje pri nas;

Ni novo, da mlad človek pri nas ne verjame in se ne more vživeti v ideale, ki so bili lastni generaciji roditeljev. Vse večje takoimenovano »preziranje« meščanske ideologije (ki se še vedno sprejema) mladim ljudem ne samo otežuje, ampak celo spretno prikriva možnost alternative. Zato tudi prihaja do razni improvizaciji poceni ideologije »maksimarketov«. V sklopu tega se prevzema tudi zahodnjaško pojmovanje droge, ki večkrat s svojo »mističnostjo« stokrat prežvečeno, zelo bedno izzveni. »Droga« vseeno ostane ne glede na to kako je prišla. Njeni porabniki si potem izgradijo svojo »mini« ideologijo, ki jo jasno spremlja protest in ki naj bi bil antipod kolektivni zlaganosti.

Pa, dobro . . . saj ni samo droga problem, saj še toliko drugih devialnosti, . . . ampak tudi »droga« (psihotropne substance) **je,** in ravno o tem je govora v prispevku!

Dejstvo je, da so, v zadnjih desetih, petnajstih letih določeni problemi, ki na specifičen način pritiskajo na mladega človeka, ko poiskuša najti zase način življenja, s katerim bi se lahko sprijaznil **brez sramu ali celo strahu.** Zelo pogoste oblike konfliktov so n. pr. (odtujenost, osamljenost, želja po samopotrditvi . . .)

To so res problemi, vendar je največji problem ta, da se ti zgoraj omenjeni pogosto podtikajo določenemu družbenemu stanju in tako se s temi prostituiranci (problemi namreč) določeno stanje tudi opravičuje. Vse to, so tako znani pojavi, da njihovo omenjanje sproža občutek splošno priznanega in je sprejeto kot cena razvoja. Človeku se mimogrede vsili darvinističen »pomislek«; preživijo le psihično in fizično najmočnejši. Na kateri točki bi potem naj »iztrebili« ljudi ki segajo po »drogah«!?

PORABNIKI PSIHOTROPNIH SUBSTANC!?

V to skupino ne prištevam občasnih uživalcev »drog«, adolescentov, ki v svojem doživljanju sveta preiskusijo tudi »skrivnost »droge«, niti tistih posameznikov, ki »uživajo« mehke psihotropne substance. (Priložnostno, zaradi odklanjanja alkohola, ali pa občasno »uživajo« Oboje.) Govorim, o že prej omenjenih »junki-jih«, ki so preko mehkih »drog« ali brez njih začeli z »uživanjem« »trdih drog« in to več ali manj redno in, ki jim abstiniranje predstavlja težjo krizo. Velikokrat so to ljudje pri katerih so prej omenjeni konflikti skoncentrirani, zato so neprilagodljivi določenim življenjskim situacijam. Vsi dejavniki skupaj pa vodijo k lažji ali težji nevrozi. Od posameznika je potemodvisno koliko časa bo vzdržal!?

Več o teh ljudeh bom poiskusil povedati ob prikazu terapije same. Posamezni primeri seveda ne morejo ustvariti pravila, lahko pa v obrisih prikažejo osnovne poteze, lastne večini zasvojencev.

Ob prikazu družbe, ki omogoča razvoj narkomanije in ljudi, ki se s tem problemom srečujejo, bi rad povedal nekaj o drogah oziroma o psihotropnih substancah na sploh, seveda v obliki najosnovnejše informacije.

FARMACEVTSKI VPOGLED V PROBLEM

A. Osnovni pojmi o psihotropnih substancah:

Termin psihotropne substance zajema vse preparate, ki modificirajo aktivnost centralnega živčnega sistema na sledeče načine:

1. Depremirajo normalne ali pojačane funkcije centralnega živčnega sistema,
2. Aktivirajo oziroma stimulirajo normalno ali znižano funkcijo centralnega živčnega sistema,
3. Perturbirajo — vznemirjajo oziroma motijo normalne aktivnosti centralnega živčnega sistema.

Efekt psihotropnih substanc se vidi v spremembah obnašanja posameznika. V tem smislu se lahko razume in opraviči definicija po kateri so psihotropne substance zdravila, ki vplivajo na obnašanje. Po mnenju dr. Dimitrija P. Milovanoviča, docenta medicinske fakultete univerze v Beogradu, je najprikladnejši sistem oziroma grafikon za hitro orientacijo pri izbiri preparatov pri različnih psihičnih motnjah, grafikon Delay-Denikerja. S pomočjo tega grafikona je tudi razvrstitev drog, ki jih pri nas srečujemo, preglednejša. Prva skupina preparatov v tem grafikonu se imenuje PSIHOLEPTIKI. Preparati te skupine povzročajo upadanje pretirane psihične aktivnosti. V to skupino spadajo tudi opijati (heroin, opij, morfij).

PSIHOANALEPTIKI povzročajo stimulacijo na večjo psihično aktivnost, (kokain, revibol) dočim preparati tretje skupine PSIHODISLEPTIKI, motijo normalno psihično aktivnost.

(Od drog, znanih v naši sredini spadajo k psihodisleptikom naslednje: LSD, meskalin, hašiš, marihuana, psilocibin, khat tip itd.)

Če sledimo Dealy-Denikerjevim preglednicam, lahko razvrstimo navedene »droge« po njihovem učinku.

PSIHOLEPTIKI:

Opijati (Opij, Morfij, Heroin) so se zadnja leta pogosto pojavili, predvsem opij. Kar se tiče zastopanosti heroina v Mariboru, ni popolnejših podatkov. Možnost zasvojenosti je velika.

PSIHOANALEPTIKI

(Kokain)-Deluje vzburjajoče na centralni živčni sistem. Procent zasvojenosti je prav tako kot pri opijati relativno velik. Pri kokainistih je v zadnjem obdobju močno potencirana želja po agresivnem reševanju konfliktov.

PSIHODISLEPTIKI:

— Imajo v medicini različna imena; deliriogeni disleptiki, halucinogeni (hašiš, LSD, psilocibin, meskalin). V tem sklopu je zanimiv LSD 25, ki je bil deležen velikega navdušenja psihiatrov. V tem preparatu so videli pripomoček, pri zdravljenju svojih pacientov. Dejstvo je, da ta substanca povečuje samozavest, ispodbija angsioznost in neugodne občutke.

Vendar so se negativne posledice prav kmalu pokazale tako, da se je navdušenje prav kmalu poleglo. Po uporabi LSD-ja, kakor po uporabi drugih psihotropnih substanc te skupine, prihaja do podobnih reakcij (raznih vrst

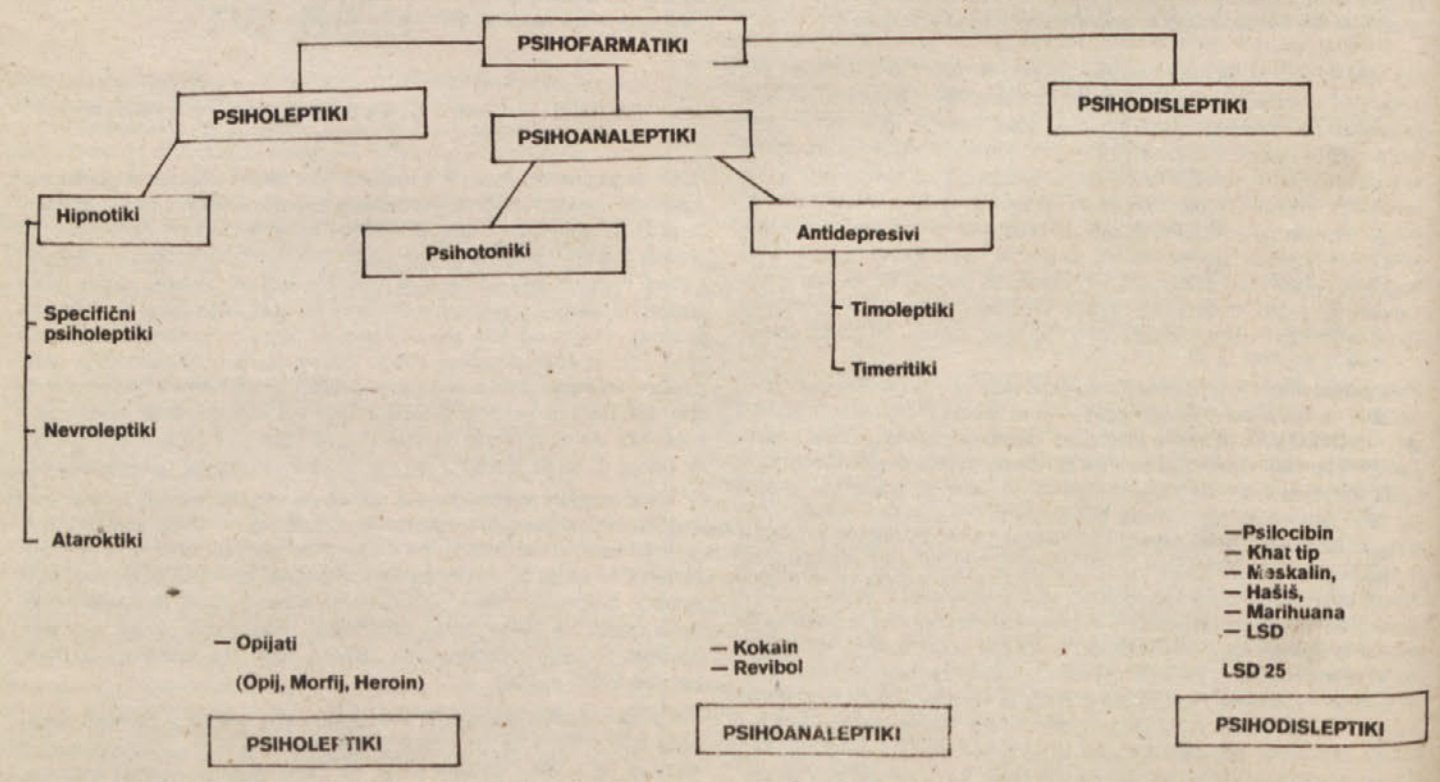

halucinacij, pomanjkanja občutka za stvarnost, tako imenovanega lebdenja itd.) In le za psilocibin obstaja mnenje, da ima ta »droga« določeno terapijsko vrednost. Povdariti pa je treba tudi to, da »droge« te skupine pri zdravih osebah ne povzročajo zasvojenosti

SODOBNO RAZUMEVANJE ODVISNOSTI—TOKSIKOMANIJE:

Na podlagi podatkov SZO je narejena klasifikacija toksikomanij. Formatsko gledanje:

— vrsta toksikomanije:
— morfinska odvisnost
— barbituratno-alkoholna odvisnost
— afitominska odvisnost
— halucinogena odvisnost

— sredstvo:
klasični narkotiki
analgetiki, hipoanalgetiki
hipnotiki, ataroksiki, alkohol
psihostimulansi
psihodisleptiki
hašiš, LSD, meskalin, psilocibin

Odvisnost je duševno stanje, ki nastane med medsebojnim delovanjem živega organizma in sredstva odvisnosti, karakterizira ga obnašanje in drugi duševni procesi, ki vedno vključujejo prisilo za rednim ali občasnim jemanjem sredstev v namenu, da se doživi njegov učinek na duševni proces, včasih pa, da se izogne nelagodnosti, zaradi odsotnosti takšnega sredstva. Oseba je lahko odvisna od enega ali več sredstev odvisnosti. Ob tej definiciji svetovne zdravstvene organizacije je važno tudi to, da je potreba po »uživanju« sredstva odvisnosti tako močna, da dobi karakter prisile, zato se posameznik tudi če je motiviran, težko upre z lastnimi silami. Pomembno je tudi to, da je velik procent tistih ki uporabljajo sredstvo odvisnosti zgolj za preprečevanje abstinenčnih kriz.

Ločimo psihično in fizično odvisnost.

— Psihična odvisnost je stanje pri čemer psihotropna substanca povzroča občutek zadovoljenja in pri katerem redno ali občasno »uživanje« doseže ugodje ali preprečuje neugodje. Kakšnega merljivega, univerzalnega fizičnega pokazatelja takšne odvisnosti ni. Psihična odvisnost je lahko povezana z fizično, lahko pa nastopa tudi brez te in predvsem pri »uživanju« mehkih »drog« ni sonastopanja fizične odvisnosti.

— Fizična odvisnost (organizma na sredstvo odvisnosti) je stanje prilagoditve, ki se manifestira z izrazitimi fizičnimi motnjami, (znojenje, driska, krči) v primeru uvedbe abstinence. V tej fazi nastopi abstinencijski sindrom, ki se lahko konča tudi s smrtjo, prestane pa takrat ko pacient dobi sredstvo odvisnosti. Najnevarnejša odvisnost je odvisnost od opijatov. Abstinencijski sindrom pomeni torej skupek manifestacij, psihičnih in fizičnih, ki nastopajo ob prekinitvi doziranja. Sploh pa sredstva odvisnosti kot kemijske substance ne delujejo na anatomskem ampak malekularnem biokemijskem nivoju. Kot druga zdravila, tudi sredstva odvisnosti ne morejo ustvariti novih funkcij lahko pa spremenijo in poškodujejo obstoječo biokemijsko funkcijo v osrednjem živčnem sistemu.

ZDRAVLJENJE:
— V vzgojnih zavodih (zaporih)
— V bolnišnici
— V dispanzerju
Obvezno zdravljenje alkoholikov in narkomanov;

ČLEN 162

Varnostni ukrepi obveznega zdravljenja alkoholikov in narkomanov, izrečeni skupaj z nepogojno kaznijo zapora, se izvršujejo v kazensko poboljševalnem zavodu, ki ima pogoje za takšno zdravljenje. (!?) Po končanem zdravljenju, se obsojenci, ki kazni še niso prestali, napotijo na prestajanje kazni v kazensko poboljševalni zavod po navodilu o pošiljanju in razporejanju obsojencev.

Členi 163,164 in 165 prav tako obravnavajo zdravljenje narkomanov in alkoholikov v vzgojnih zavodih. Vsi navedeni členi skupaj z nekaterimi poglavji »knjige« (Zbirka predpisov o izvrševanju kazenskih sankcij), torej določajo pravni način zdravljenja v vzgojnem zavodu.

TERAPIJA V MARIBORSKIH ZAPORIH:

V naši republiki se zaporska terapija izvaja le v Mariborskih zaporih. Tako so tukaj zdravljenci-obsojenci iz vseh krajev Slovenije. Terapija se izvaja v »vzgojnem zavodu«, ki je del stavbe Mariborskega temeljnega sodišča. Prostorov, v katerih terapija poteka, nisem videl, ker bi to potreboval posebno dovoljenje RSPP v Ljubljani: (kaj kratica pomeni, samo ugibam), če sodim po sprejemnih zaporih niso ravno prijetni.

V sklop zavodskega zdravljenja prispejo obsojenci-zdravljenci šele takrat, ko se rešijo fizične odvisnosti. Ta stopnja zdravljenja naj bi bila opravljena v bolnišnici »Pohorski dvor«, ki je oddelek splošne bolnišnice v Mariboru. Ta postopek velja samo za Mariborske zdravljence. Po tej hospitalski fazi in po prihodu v zapor, poteka zdravljenje skupaj z alkoholiki.

To se opravičuje na dva načina:

1. Zdravljencev narkomanov je veliko manj in prihajajo posamezno v zavod. (l. 1981 sta bila v zavodu dva zdravljenca).

2. Kazen ki jo morajo prestati zdravljenci narkomani traja navadno le eno leto ali dve zato je praktično nemogoče sestaviti terapevtsko skupino. Sam proces terapije pa je za alkoholike in narkomane skoraj čisto enak, poteka pa po izdelanem terapevtsko zaporniškem načrtu, ki ga izvajajo trije vzgojitelji, dva socialna delavca, psiholog terapevt, in en vzgojitelj terapevt na način, ki ga bom opisal:

Obsojenec; x. y. (priimek) — to je tudi uraden naziv zdravljenca, dočim zdravljenec prav tako naziva terapevta samo po priimku, pride najprej v sprejemni oddelek. Tu se popišejo njegovi osebni podatki, izvrši se zdravniški pregled, zamenja se obleka, fotograf pa mu izdela doprsni portret.

TEMU sledijo uvodni razgovori s socialnim delavcem, vzgojiteljem in terapevtom. Ob tej priložnosti dobi obsojenec »Terapevtski pakt«. To je neke vrste dogovor ali pravilnik pravic in dolžnosti obsojenca in terapevta.

Pakt je prvenstveno namenjen obsojencem-alkoholikom, vendar ga morajo prebrati tudi obsojenci narkomani. Terapevti so namreč mnenja, da gre v obeh primerih za odvisnost in le te naj bi se skozi terapijo oboji rešili. S tem se ne strinjam, ker si teško predstavljam, kakšne občutke lahko doživlja obsojenec — narkoman ob branju obveznih knjig kot so: Ivan Cankar — Martin Kačur, Jack London — Kralj alkohol, . . .

(Cankar verjetno ne bi več karkoli zameril, ker je zlorab njegovih del tudi v ostalih socializacijskih aparati že zadosti, tako da ena več ali manj verjetno niti ne šteje več.) Še nekaj je takšnih točk »pakta«, ki se mi zdijo preveč enostranske, vendar zaradi nenatančnega poznavanja problemov v ustanovi ne bi govoril.

Po sprejetju pakta ima obsojenec dva do tri dni časa za premislek, šele nato sledi ponoven razgovor. Ob tej priložnosti poskuša terapevt pojasniti obsojencu nerazumljive ali nejasne točke pravilnika.

Hkrati je to tudi motivacijski razgovor, ki je odvisen od obsojenčeve starosti in začetne pripravljenosti na sodelovanje. Motivacijski razgovor naj bi bile neke vrste vspodbuda in iskanje upornih točk za vspostavitev kontakta. Vendar so ti prvi razgovori še zelo nevtralni. Temu sledijo individualna srečanja, ki so usmerjena ali neusmerjena, kar pa naj bi bilo odvisno od razpoloženja obsojenca.

V prvih dveh, treh mesecih zdravljenec praviloma »životari«, pri tem pa uporablja za svoj čustveni ventil terapevta. Ta si na podlagi temeljito proučenega življenjepisa obsojenega, in vtisih, dobljenih ob teh individualnih razgovorih poskuša sestaviti predstavo o zdravljencu. Razgovori so od začetka precej pogosti, pozneje se redčijo, v določeni fazi pa terapevt odloči ali je obsojenec sposoben za delo v skupini.

DELO V SKUPINI; se reče glavni fazi zdravljenja skozi katero naj bi se, preko primerjav in medsebojnih razgovorov, reševali problemi zdravljencev obsojencev. Zdravljenec, ki pride v skupino, določen čas delo samo pasivno spremlja, zahteve mu terapevt postavi šele, ko začne sam delati.

Poleg neposrednega dela v skupini, se v sklopu nje razvija neke vrste zaupna terapija. Izvaja se v obliki dnevnika ki ga mora zdravljenec pisati. S tem se poskuša poglobiti zaupanje v terapevta, saj naj bi zdravljenec v dnevniku navedel tudi stvari, ki jih iz različnih vzrokov v skupini ne more ali ne zna povedati. Ob dnevniku mora zdravljenec pisati tudi neke vrste domače naloge. Npr. (naslovi — »Družinsko življenje« in, »Moje doživljanje skupine od začetka do danes . . .).

Prav takšne naloge dobivajo zakonski partnerji ali najbližji sorodniki, znanci, ki pri terapiji na nek način aktivno sodelujejo. Povrh vsega hodi zdravljenec enkrat tedensko v dispanzer za psihohigieno odraslih, kamor je sprejet tudi pozneje po izhodu iz zapora. (Tu se terapija nadaljuje pri dr. Predanu).

Ob koncu zdravljenja imata terapevt in zdravljenec še daljši individualen razgovor, ki navadno traja dalj časa. Pri razgovorih v »vzgojnem zavodu so terapevti opozorili na naslednje nepravilnosti:

— pravni pristop, ki obravnava narkomane prvenstveno kot kriminalce in šele potem kot zdravljence, bi moral biti ravno obraten.

— skupinska terapija je nemogoča zaradi posamičnega prihajanja oziroma pošiljanja obsojencev v zavod,

— velika neosveščenost zdravniškega kadra, zaradi česa nastopijo posledice; (zlatenica, obolenja jeter, ledvic, zastrupitve . . .),

— pomanjkanje poklicnih profilov in sistematične organizacije na različnih nivojih,

— nezadovoljiv koncept terapije zaradi minimalnega pretoka informacij med terapevti, delo pa dodatno motijo organi UNZ, ki hočejo preko terapevtov priti do različnih informacij,

— nepravilnost skupnega zdravljenja s alkoholiki.

Preden gremo k hospitalnemu zdravljenju samo še to. Pohorski dvor kot hospital nerad sprejema te vrste bolnikov z izgovorom, da je njihova ustanova že tako večnamenska (TBC, ALKOHOLIKI . . .) in tudi zdravljenci sami nimajo interesa ostati v njihovi hiši in zato takoj ko prebrodijo fizično odvisnost odidejo. Zato so tukajšnji eventualni zdravljenci tisti, ki so v to prisiljeni in za katere je tudi ustanova prisiljena, da jih sprejme.

Torej nam ostane samo Ormož. Prav v Ormožu je psihiater Pregl prostovoljno pričel sprejemati zdravljence. Delno tudi zato ker je bil in je še sodni izvedenec za izrekanje skrbništva. Sedaj prihajajo v to bolnišnico zdravljenci poslani iz zapora, iz bolnišnice »Pohorski dvor« ali pa prihajajo prostovoljno, navadno v težjih krizah . . .

Na začetku je zdravljenje steklo s skupino petih ljudi in od takrat pa do sedaj si je dr. Pregl pridobil veliko izkušenj. V Slovenskem prostoru je verjetno eden izmed najizkušnejših praktikov na tem področju.

Danes poteka terapija po naslednjem sistemu:

1. Osnoven pogoj za uspešno zdravljenje je prostovoljna odločitev in želja po abstinenci. (!?)

2. Sprejemu v ustanovo sledi predstavitev, ki obsega pismeni življenjepis.

3. Skupinska terapija in individualen pristop.

4. Izpit iz knjige Viktorja E. Frankla (Zašto se niste ubili) in L. Milčinskega (Človek, droga, družba).

5. Vključevanje sorodnikov in po potrebi ali želji tudi DO.

6. Po končani terapiji redna mesečna srečanja.

Glede na to, da nekateri pacienti prihajajo v bolnišnico v abstinenčni krizi terapevt poskrbi, da se zasvojenec najprej reši fizične odvisnosti . . . (Za dodatno informacijo bi tukaj dodal mnenje rehabilitiranega zdravljenca in za nasprotno mnenje bom to počel tudi v nadaljevanju teksta, pač ob priložnosti za primerjavo mnenj med terapevtom in zdravljencem).

ZDRAVLJENEC: Poznamo dve metodi — (Rusko in Ameriško) za tako imenovano »spuščanje« zdravljenca, kar pomeni postopno odvajanje. »AMERIŠKA« METODA: pri tem procesu se vključuje uporaba psihotropnih substanc in to v vedno manjših količinah s tem, da se doziranje v določenem trenutku izloči. Pri »RUSKI« METODI, pa zdravljenec dobiva kot pomirilo le določene vitaminske tablete in zato proces spuščanja veliko težje prestaja. Pri nas se nasploh uporablja »ruska metoda«.

TEKOČI TEKST — Ob reševanju fizične odvisnosti tako nastopajo krize; prva kriza nastopi po odvzetju »droge« in traja do deset dni, druga kriza nastopi po dveh, treh mesecih abstinence in traja približno štiri tedne. Tretja faza; stabilizacija, je pravzaprav praznina v zdravljencu in ravno v tem stanju mu je terapevt najbolj potreben.

AD. 1. Prostovoljnost je prvi faktor za uspešno zdravljenje. Dr. Pregl meni, da se zdravljenec poslan v bolnišnico pod prisilo, v določeni fazi ukloni terapevtu, dočim se mu »prostovoljec« v tem istem trenutku upre.

ZDRAVLJENEC: Zdravljenec se večkrat upre terapevtu tudi zaradi njegove agresivnosti, ki jo le ta kot upravljalec procesa vzpostavlja na psihičnem nivoju v prepričanju, da se določen rezultat da doseči z intelektualno represijo.

AD. 2. Predstavitev v obliki pisanega življenjepisa. Zdravljenec naj poskuša čim dosledneje obnoviti svoje dotedanje življenje, predvsem gre tu za povdarjanje občutkov, frustracij . . . V tej smeri težijo tudi poznejše pismene naloge, ki si sledijo vsak teden.

INDIVIDUALNA terapija je intenziven pogovor med terapevtom in zdravljencem. Do takšnega sestanka lahko pride tudi pogosteje, pač odvisno od želje posameznika. Terapevt pa sproti postavlja zdravljencu določene naloge v skladu s pacientovim stanjem. Te naloge mora zdravljenec sproti ispoljnjevati v nasprotnem primeru nima zdravljenje nobenih pravih učinkov, meni dr. Pregl. Terapevt naj bi zdravljencu prikazal njegovo resnično stanje, hkrati pa vzpodbudil v njem simbol lastne vrednosti in ga s tem motiviral za delo. Kot najuspešnejši pripomočki naj bi pri tem bili pismeni sestavki, ki jih mora vsak posameznik sproti pisati.

SKUPINSKA terapija pa pomeni neke vrste javno priznanje, saj skupina raspravlja o problemih vsakega posameznika. To je praktično delo kjer prihajajo zdravljenci do takšnih ali drugačnih zaključkov. V tem procesu je terapevt le vodja in usmerjevalec debate, nikakor pa si ne more privoščiti inprovizacij, ker pacienti od vsakega sestanka veliko pričakujejo. Teme so različne in večkrat nimajo nobene zveze s primarnim problemom.

AD. 4. Vsi zdravljenci delajo izpit iz že prej omenjenih knjig. Knjiga L. Milčinskega je ene vrste učbenik namenjen staršem in pedagogom v vzgoji in izobraževanju in je na tovrsten način tudi napisana.

»Zašto se niste ubili«, pa je veliko bolj življenska knjiga in predstavlja uvod v — Logoterapijo; (logos — pomeni v tem primeru smisel), skratka gre za nek način iskanja smisla življenja. Knjiga je sestavljena iz dveh delov. V prvem delu pripoveduje avtor kako je preživel vse fizične in psihične pritiske koncentracijskega taborišča. Drugi del pa predstavlja uvod v Logoterapijo. Po Franklovem mnenju je vsak človek sposoben najti smisel življenja ne glede na starost, spol, karakter, življensko sredino, izobrazbo, ne glede na to če je religiozen, in če je, ni važno kateri religiji pripada. Življenje torej ima smisel in obdrži ga do konca, zato je torej važno v življenju vsakega posameznika, da ta smisel pozna in se mu preda, meni Dr. Frankl

Ad 5. Vključevanje sorodnikov, zakonca . . ., sestoji iz tega, da ti, prav tako prečitajo omenjene knjige in da se enkrat mesečno udeležijo terapije. Delovne organizacije za sedaj pasivno spremljajo zdravljenje svojih delavcev in še to le v toliko, kolikor so zainteresirane za posameznega delavca, nujno potrebnega za delovni proces.

AD, 6. Srečanja po končani terapiji so navadno enkrat mesečno in teme pogovorov redkogdaj nanesejo na minulo zdravljenje. Razpravlja se v glavnem o tekočih problemih vsakdanjega življenja bivših zdravljencev. Sestanek ni strogo zastavljen, vendar se mora terapevt kljub temu dobro pripraviti. Niti v tej fazi naj ne bi bilo improvizacije.

ZDRAVLJENEC: Eden največjih problemov pa po končanem zdravljenjů šele nastopi. Gre zato, kako naj zdravljenec nadoknadi izgubljeni čas, ujame nekdanji ritem. In ravno v tej točki odpovejo vsi naši socializacijski aparati.

TEKOČI TEKST; Pacient, ki je prestal Ormožko terapjo in je ponovno zapadel v odvisnost ima teoretično možnost vrnitve v zavod. Zanimivo je tudi to, da so vsi zdravljenci po končanem zdravljenju ob priložnosti ponovno »uživali drogo«, tudi tisti, ki še sedaj abstinirajo. Od enaindvajsetih pacientov (do leta 81), je dvajset zdravljencev že ob prvem stiku z »drogo« začelo z »uživanjem« »trdih drog«, dočim je le eden na trdo substanco prešel po daljšem uživanju hašiša. Torej so po iskušnjah dr. Pregla postavke večine strokovnjakov, češ, da so junki-ji v začetku praviloma »uživalci« mehkih »drog«, neresnične. Za konec opisa Ormoške terapije, pa navajam še mnenje Dr. Pregla: Narkomani so osebe, ki že primerno težijo k disocialnosti. (!?) Biti disocialna oseba bi torej pomenilo, da je določen posameznik potencialni prestopnik, in da ni nič čudnega, če to po nekaterih kriterijih tudi postane. S tem se nikakor ne bi strinjal, v kolikor pa res obstaja določena »deformacija« posameznika, to nikakor ne more biti vzrok za sankcijo in širšo družbeno agresijo.

Namesto zaključka pa navajam ustanovno listino organizacije »Demokratična spihiatrija«. Ta organizacija deluje v Italiji od 1973. leta, dalje in bi lahko bila, (dobesedno) vzor za tovrstno udejstvovanje tudi pri nas, sicer pa presodite sami!

DEMOKRATIČNA PSIHIATRIJA: (Osnovanje, oktobra 1973 v Milanu; iniciator Franko Bazalja)

Demokratična psihiatrija je organizacija, ki je imela na svojem začetku »2000 zdravnikov, bolniškega osebja socialnih delavcev in ostalih ljudi iz levo orientiranih partij. Njen osnovni princip je, da vrši stalni pritisk na vladajoče sile, za menjanje obstoječih psihiatrijskih struktur. Podrazumevajo se v glavnem politične akcije in apeli na lokalne mestne oblasti, zveze in skupščine za spremembo dosedajšnjih psihiatrijskih zakonov, administracije in organizacije. Borba »demokratske psihiatrije vključuje zraven zahtev o odstranitvi norišnic, tudi borbo proti vsem vrstam pedagoško medicinskih-institucij, povdarjajoč pri tem njihovo nasprotujoče si delovanje.

»To je politična akcija brez pripadanja politični partiji«.

Program obsega:

1. Borbo proti »norišnici« kot prostoru za izločanje marginalcev, in produciranje mehanizmov za ustvarjanje novih marginalnih oseb.

2. Nakazovanje na nevarnost, ki grozi v širjenju institucionalnih mehanizmov za izločanje oseb tudi v psihiatrijskih strukturah zunaj norišnic.

3. Borba za aktualizacijo konkretne in neobhodne reforme, ki se sestoji na novi socialni logiki.

Tekst ni lektoriran.

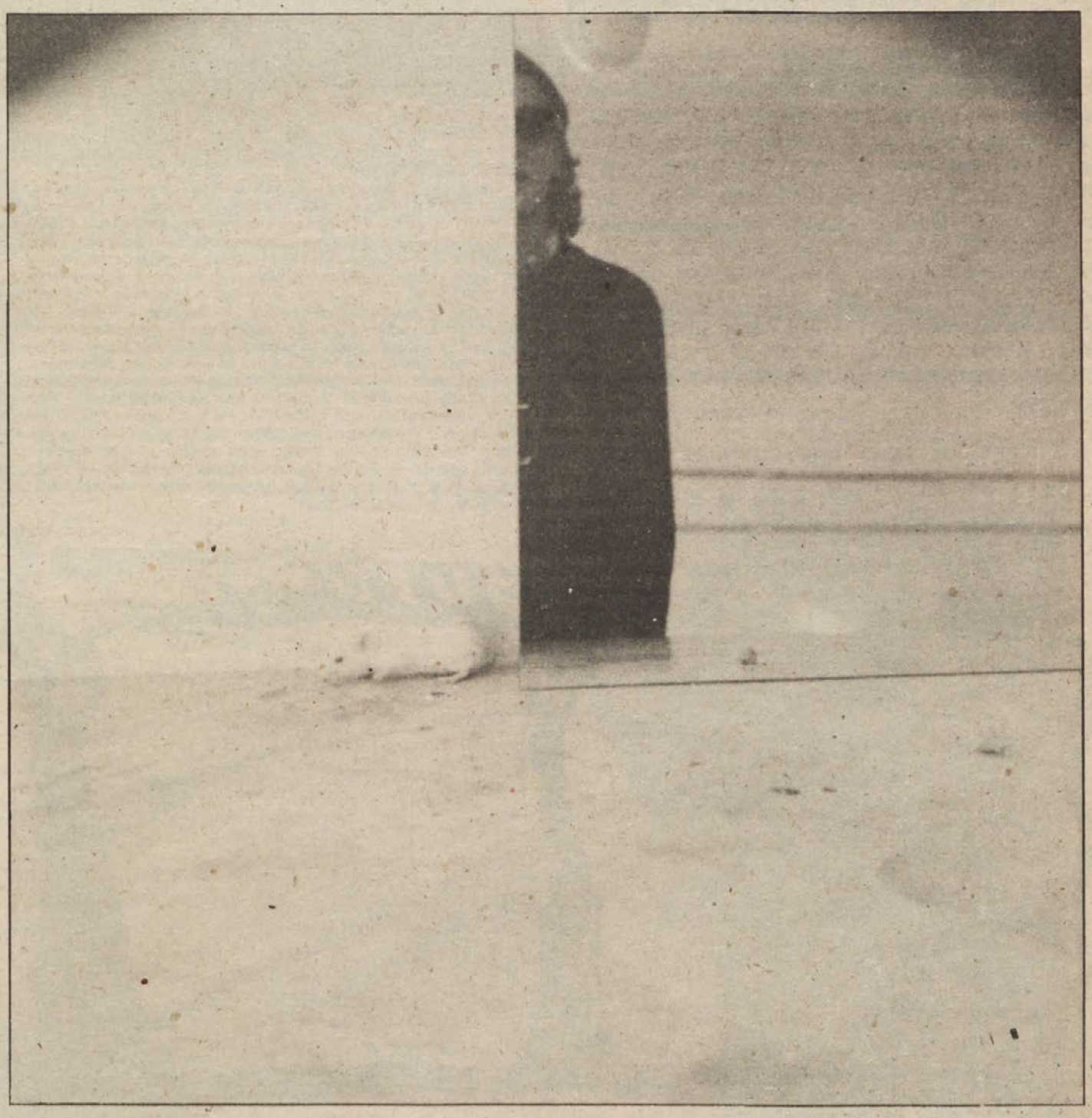

4. seja sveta univerze

Na četrti seji sveta univerze smo med drugim slišali:

— da je posebna delovna skupina na Višji agronomski šoli sestavila osnutek elaborata, na osnovi katerega naj bi se razvilo sodelovanje z organizacijo FAO (mednarodna organizacija v sklopu OZN). Ta organizacija je pokazala zainteresiranost za razvoj Višje agronomske šole in je pripravljena ustrezen razvojni program tudi ekonomsko podpreti. VAŠ bi ob podpori FAO razvila študijsko raziskovalni center s povdarkom na kmetijski mehanizaciji.

— da je treba pospešiti urejanje materialnega položaja študentov, še posebej pa problema prehrane.

— da so se sredstva za financiranje originarnih nalog univerze v letu 1983 povečala za 11 % glede naprejšnje leto (11 % valorizacije)

— da je bistvena postavka v letošnjem finančnem načrtu računalniški center

— da bo komercialna uporaba računalnikov obsolutno podrejena (zaradi same koncepcije in sistema financiranja rač. centra) Uporaba v komercialne namene bo mogoča samo ob soglasju vseh članic univerze.

— da je o položaju in problemih visokega šolstva razpravljalo tudi predsedstvo Socialistične republike Slovenije.

— da so v stališčih predsedstva vprašanja o potrebnosti dveh slovenskih univerz (beri o potrebnosti mariborske univerze) odpravljena. V praksi še niso.

— da so zaradi neskladja med vpisnimi roki in trajanjem zdravstvenega zavarovanja študentje 15 dni nezavarovani. Svet univerze bo v zvezi s tem posredoval pri Zdravstveni skupnosti Slovenije.

— da je na pobudo UK ZSMS svet univerze sprejel priporočilo, naj računovodstva na šolah vodijo tudi finančno poslovanje mladinske organizacije.

ara

Uredništvo Katedre se mora zgornjemu mnenju seveda pridružiti. Nenazadnje je to mnenje UK ZSMS. Ljudje, saj to ja ni kar tako! Mislimo le, da je predlog v svoji mladostniški zaletavosti nekoliko preveč nedosleden. Morda bi lahko prenašanju raznih sestankov na zveznem nivoju posvetili celoten prvi program. Zakaj pa imamo televizijo, če ne zaradi čimboljšega obveščanja! In v imenu tega svetlega cilja predlagamo, da naj kamera na drugem programu vès dan zasleduje npr. Milko Planinc. Direktni prenos bi veljalo prekiniti le v času TV dnevnika. Na ta način bi bili naši delovni ljudje in občani informirani ko satan. Edini problem bi bil ta, da bi lahko tisti najreakcionarnejši mehanizmi namesto poučnih domačih oddaj spremljali TV spored prekletih kapitalistov. Vendar pa tudi to ni nerešljivo! Strokovnjaki pravijo, da bi stvar rešile posebne železne verige, napeljane okoli naše meje na 15 metrov visokih nosilcih, kar bi predstavljalo neke vrste — kako bi človek temu rekel — zaveso.

Tak ukrep bi bil seveda zaradi ustave samo začasen — prenehal bi veljati takoj, ko bi začela Milko Planinc prenašati tudi Evrovizija.

KO SEM V OCENI SOČEJEVE BROŠURE PREBRAL, DA JE TOV. PUGARTNIK NEKOČ NA ISTO TEMO NAPISAL „GORO" PAPIRJA, SEM POSTAL NEZNANSKO VESEL, DA SE TUDI ON TAKRAT NI SPOMNIL, DA TO „GORO" IZDA V KNJIŽNI OBLIKI, SAJ BI TO ŽE ZDAJ USI VEKSOVCI IMELI ZA OBVEZNO LITERATURO (SAJ JE ŽE VSE, KAR NAPIŠEJO NAŠI PREDAVATELJI OBVEZNA LITERATURA). UPAM, DA JE TA MOJA MISEL TUDI PRISPEVEK K SAMOUPRAVNI UNIVERZI!

Uredniški P.S.: Anonimnih pisem načeloma ne objavljamo. Tega se bomo v prihodnje načeloma tudi držali.

Univerzitetna konferenca ZSMS Maribor

Zadeva: PREDLOG

PREDLOG

Glede na vsesplošno zaostrovanje politične in ekonomske situacije v svetu in doma, ter ugotovitvah, da delegatski sistem ne funkcionira najbolje, da je informiranje delovnih ljudi in občanov po najkrajši in najhitrejši poti ter s čimbolj verodostojno informacijo, danes še kako pomembno predlagamo, da RTV neposredno prenaša ali pa predvaja posnetke (kjer naj bi bile izpuščene le nepomembne podrobnosti) zasedanja skupščine SR Slovenije in SFRJ, Zveznega izvršnega sveta ter CK ZKJ in predsedstva CK ZKJ.

Menimo, da bi s tem mnogo pripomogli k boljši informiranosti ljudi, izognili bi se subjektivno oblikovanih ter preveč posplošenih poročil o tem, prenekaterih govoric, nenazadnje pa bi delovnim ljudem in občanom na ta način približali odločanje tudi višje, kot pa samo v krajevnih skupnostih in OZD, pa tudi lažje bi vplivali na vsebino, obliko in dolžino referatov in na stališča, za katera se delegati zavzemajo.

Če pa prenosi niso izvedljivi, prosimo za podrobno obrazložitev vzrokov za to in za čim prejšnji odgovor.

Tovariški pozdrav!

Za predsedstvo UK ZSMS
Marjan Rožman, predsednik

Naročam se na KATEDRO, kajti uka želja me je speljala bla goljfiva kača.

ime in primek.....

naslov.....

.....

Naročnino 100 din (za študente) bom redno nakazoval na vaš žiro račun številka 51600-678-81846.

podpis.....

Uredništvu se vnaprej toplo zahvaljujem.

avtreben

Klub koroških študentov v Grazu

Klub koroških študentov v Grazu so ustanovili leta 1974. Šele lani pa je dobil klub na razpolago kolikor toliko zadovoljive prostore za delovanje. Prav prostorske težave so bile v preteklosti največja težava pri delovanju študentov, ki so včlanjeni v klub. Sedaj prihaja občasno v klub 40 koroških študentov, od 60, koliko jih v Grazu študira. Število je večje predvsem takrat, kadar organizirajo kakšna športna tekmovanja. V klubu organizirajo tudi razna predavanja, predvsem s področja narodnostnih skupnosti, o problematiki koroških Slovencev, o zatiranju nekaterih narodov (Palestinci) itd. Sedaj, ko imajo svoje prostore, bo organizacija predavanj še precej lažja. Najstarejša sekcija v klubu je pevski zbor, ki obstaja že 20 let in iz katerega je tudi nastal klub. Zbor precej nastopa, tako po Avstriji, kot tudi v Sloveniji, in na ta način širi koroško pesem. Precej aktivna je tudi športna sekcija.

Udeležujejo se tekmovanj v nogometu, organizirajo pa tudi smučarske tečaje. Sedaj se pripravljajo na ustanovitev dramske sekcije. Bodoči člani dramske sekcije Kluba koroških študentov v Grazu bi radi sodelovali z dramsko sekcijo Kulturno umetniškega društva Študent iz Maribora. Predvsem si želijo pomoči kakšnega režiserja, saj imajo na tem področju zelo malo izkušenj. Trenutno je v dramsko sekcijo včlanjenih 10 študentov, verjetno pa bi se, po uspešnem začetku, vanjo vključili še drugi.

Sodelovanje z domovino, ocenjujejo v klubu kot zadovoljivo. Imajo redne stike s Klubom koroških študentov iz Ljubljane, z Univerzitetno konferenco ZSMS v Ljubljani, z Univerzitetno konferenco ZSMS v Mariboru, in z Republiško konferenco ZSMS v Ljubljani. Največji problem kluba so organizacija in kadri. Sedaj, ko imajo lastne prostore, bodo uvedli tudi redno dežurno službo, tako da upajo, da bodo v delo kluba pritegnili še več študentov. Predvsem si želijo večje sodelovanje mariborskih in ljubljanskih študentov, ki študirajo v Grazu. Tega sodelovanja do sedaj ni bilo. Za boljše informiranje izdajajo glasilo Informator, v katerem pišejo o problemih koroških Slovencev in še seveda o marsikateri drugi temi. Želijo si še več pišočih sodelavcev.

Takole smo na kratko strnili nekaj vtisov in informacij ob kratkem obisku v klubu koroških študentov v Grazu. Mariji, Mili, Roman, Heinz in Toni, s katerimi smo se o težavah in delu kluba pogovarjali, si želijo še več stikov z Jugoslavijo, prav tako z mariborskimi in ljubljanskimi študenti. Zavedajo se, da morajo sami pričeti v klubu vsebinsko delovati, seveda pa jim bo vsakršna pomoč, pa naj bo to nastop pevskega zbora, folklorne skupine, ali pomoč režiserja pri delu dramske skupine, še kako dobrodošla.

psst

PREDLOG AKTIVNOSTI ZA IZVEDBO RAZPRAV O DOKUMENTIH KOMISIJE ZVEZNIH DRUŽBENIH SVETOV ZA VPRAŠANJA GOSPODARSKE STABILIZACIJE

Predlog poteka in nosilcev in sodelavcev za organizacijo posvetov:

Začetek aprila 1983 — VEKŠ
Izhodiš ča dolgoročnega programa gospodarske stabilizacije
Nosilca: **Tine LAH, Ostoj DURJAVA**
Vabljeni: **Sergej KRAIGHER,** član predsedstva SFRJ (iz komisije) **Miha RAVNIK,** sekretar CK ZKS

Začetek aprila 1983 — VEKŠ
Dolgoročni program gospodarske stabilizacije v prometu
Nosilec: **Danilo POŽAR,** sodeluje VTŠ Strojništvo
Vabljeni: ..... (iz komisije) **Lojze BLENKUŠ,** rep. skupnost za ceste, **Ivo MARENIK,** izv. sekretar CK ZKS, Rep. komite za promet in zveze, SOZD CERTUS, SOZD INTEGRAL, ŽG Ljubljana

Začetek aprila 1983 — VEKŠ
Vprašanja zaposlovanja in smernice za njihovo razreševanje
Nosilec: **Mitja NOVAK,** Marjan ROŽMAN
Vabljeni: **Jože MENCINGER** in **Jovo BREKIČ** (iz komisije). **Peter TOŠ,** rep. komite za delo, **Dušan ŠINIGOJ,** podpredsednik IS SRS, **Štefan KOROŠEC,** član P CK ZKS, **Igor BAVČAR,** član preds. RK ZSMS, **Francka HERGA,** podpredsednica RS ZSS, Skupnost za zaposlovanje

Konec aprila 1983 — PA
Temelji in okviri dolgoročne socialne politike
Nosilec: center za marksistične študije PA, sodeluje VPŠ **(Miroslava GEČ KOROŠEC)** in VAŠ **(Franci PIVEC)**
Vabljeni: **Nada MAJCEN, Stevan BEZDANOV** (iz komisije) **Tilka BLAHA,** PODPREDSEDNICA RK SZDL, **Maca JOGAN,** FSPN, **Franc ŠIFKOVIČ,** Univerzitetni klinični center, SOZD Združeno zdravstvo Maribor

Začetek maja 1983 — VEKŠ
Elementi politike in sistema ekonomskih odnosov s tujino
Nosilec: **Danilo VEZJAK**
Vabljeni: **Ivo FABINC,** rektor Univerze E. K. v Ljubljani (iz komisije) **Janez STANOVNIK, Rudi ČAČINOVIČ,** skupština SRS, **Borut ŠNUDERL,** predsednik SOZD Emona, Ivo VAJGL, CK ZKS, Medobčinska gospodarska zbornica za Podravje, TAM Maribor, Elkom, Jeklotehna, ECM Maribor

Konec maja 1983 — VTŠ
Dolgoročni program ekonomske stabilizacije stanovanjskega in komunalnega gospodarstva
Nosilca: **Peter SENČAR, Mirko PŠUNDER,** sodeluje VEKŠ **(Ermin KRŽIČNIK)**
Vabljeni: **Tone KLEMENČIČ** (iz komisije) Republiški komite za urbanizem, **Marija VIČAR,** izv. sekretarka CK ZKS, **Rafael RAZPET,** predsednik skupščine mesta Maribor, **Lojzka DOLTAR,** Stanivest, Zavod za izgradnjo mesta, Gradis, Stavbar, Republiški komite za varstvo okolja

Začetek junija 1983 — VAŠ
Dolgoročni program razvoja agroindustrijske proizvodnje
Nosilec: **Ivo MIKLUS,** sodeluje VEKŠ **(Ervin MAURIČ)**
Vabljeni: **Svetozar LIVADA** (iz komisije) **Ivo MARENK,** izvr. sekretar CK ZKS, **Katja VADNAL,** izvr. sekretarka CK ZKS, **Milan KNEŽEVIČ,** rep. komite za kmetijstvo, **Slavko GLINŠEK,** RK SZDL, Zadružna zveza Slovenije, SOZD Tima, SOZD Pomurka, SOZD Hmezad

September 1983 (dan Unniverze) — Univerza
Politika razvoja družbenih dejavnosti kot faktor gospodarske stabilizacije
Nosilec: **Franci PIVEC**
Vabljeni: **Dušan ŠINIGOJ** (iz komisije) **Milan KUČAN,** član P CK ZKJ, **Marija VIČAR,** izvr. sekretarka CK ZKS, **Mara BEŠTER,** EP Borisa Kidriča, **Dušan KIDRIČ,** Zavod SRS za plan

Začetek oktobra 1983 — VEKŠ
Protiinflacijski program
Nosilca: **Rudi CRNKOVIČ, Egon ŽIŽMOND**
Vabljeni: **Janko SMOLE** (iz komisije) **Jože FLORJANČIČ,** podpredsednik ZIS, **Štefan KOROŠEC,** član P CK ZKS, **Aleksander BAJT,** PF, **France ČERNE,** EF Borisa Kidriča

Konec oktobra 1983 — VTŠ
Strategija tehnološkega razvoja
Nosilec: **Marko STRBAN,** sodeluje VEKŠ (katedra za tehnologijo)
Vabljeni: **Vladimir ŠTAMBUK** (iz komisije) **Drago OCEPEK,** svet za znanost pri RK SZDL, **Zvone FILIPOVIČ,** izvr. sekretar CK ZKS, **Milan OSREDKAR, Emil Milan PINTAR,** tov. **SAKSIDA,** sociološki inštitut, **Lojze SOČAN,** Medobčinska gospodarska zbornica za Podravje

UK ZKS

ZA MOREBITNE SPREMEMBE NOSILCEV POSVETOV SE OPRAVIČUJEMO, KER ŠE NISO VSI POTRDILI UDELEŽBO.

Časopis univerzitetne sodobnosti Katedra. Naslov: Ob parku 5, 62000 Maribor, tel. 22-004. Štev. žiro računa: 51600-678-81846. Izdaja UK ZSMS Maribor. Uredništvo: Zvone Dorič (glavni urednik), Viktor Jovanović (odgovorni urednik), Srečko Pirtovšek (visoko šolstvo), Lucijan Vihar (kultura), Ivo Soče (teorija), Aleš Razpet, Jasmina Vidmar (informacije), Vasja Eigner (obrazi), Šenekar Didie (likovnost). Tajnica: Mira Manko-.Tehnični urednik: Marjan Hanl. Distribucija: Vasja Eigner. Lektor: Helena Zidarič. Sodelavci: Marjan Pungartnik, Franc Požgan, Franc Friškovec, Marjan Rožman. Izdajateljski svet: Tomaž Kšela (predsednik), Zinka Kolarič (podpredsednik), Mirko Križman, Miroslava Geč-Korošec, Boris Šovič, Mik Rebernik, Slavko Gerič, Alfonz Gramc, Jani Šaler, Franc Požgan, Vili Vuk, Mirč Pestiček, Marjan Rožman, Peter Andlovič. Katedra izhaja ob podpori UK ZSMS Maribor, Kulturne skupnosti SRS, Kulturne skupnosti Ljubljana, Raziskovalne skupnosti SRS, Izobraževalne skupnosti SRS in Zveza skupnosti za zaposlovanje. Tisk: ČGP Večer, Tržaška 14, Maribor. Cena izvoda 12 dinarjev. Letna naročnina za študente 100, za ostale 120 din, za DPO društva in organizacije 200 din. Nenaročenih slik in tekstov ne vračamo. Uradne ure: vsak dan od 12—13 ure, za kulturo četrtek od 16—17 ure. Sestanki uredništva vsak torek ob 14.15. Oproščeno temeljnega davka na promet po sklepu 421-1/70, z dne 11. i. 73.

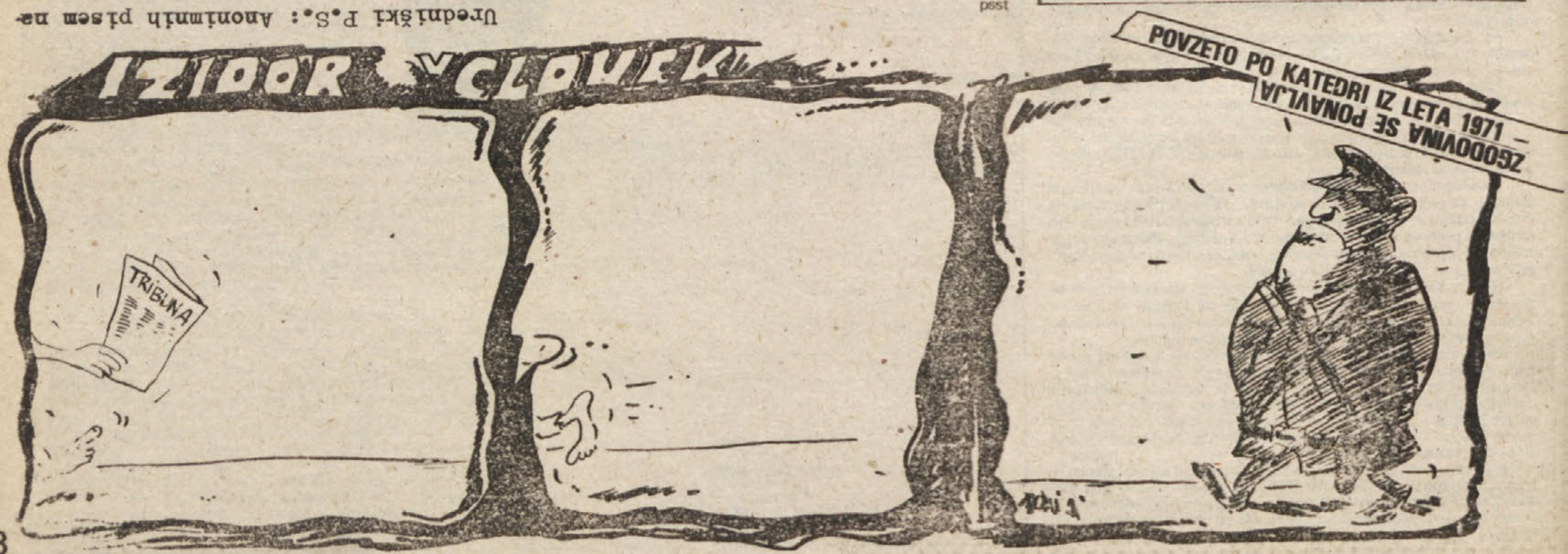

O'KULT

Se čudiš, da vas je narod tako sprejel?

Ne. Če jim je všeč, da žurirajo, naj. Koliko štekajo pa je druga stvar. Saj štekajo, ampak to se malo pozna. Iz tega je bolj malo.

Misliš, da se pridejo bolj praznit?

Ja, verjetno gre tudi za praznjenje. Sicer pa se prazni tudi bend, le na malo drugačen način. Mogoče bolj produktivno. Publika pa se vedno deli na dva dela. En del nori, ampak zato gredo stvari bolj mimo njega. Enostavno se ne more skoncentrirati, ne more slediti, če nori. Bolj aktivni so tisti, ki stojijo in poslušajo.

Kaj hočeš s teksti doseči?

Doseči bi se dalo vse živo, če bi bila družba bolj sprejemljiva. Tako pa so stvari preveč zaprte. V tekstih ciljamo na naše politike, na njihovo odtujenost, na centre politične moči itd.

Kaj pomeni »O« v imenu »O'Kult«?

Vzklik občudovanja: »Oooo . . .«. Nastali smo približno v istem času, kot novi ZIS. In že z imenom smo odlično zadeli, kako se bodo stvari razvijale. Nasploh je naša usmeritev zelo politična.

Ste imeli zaradi tega že kaj problemov?

Ne še. Lahko pa se zgodi tudi to. Pri nas je tako, da če nisi organiziran, sploh ne moreš govoriti. Nisi subjekt, ki bi lahko odločal.

Publika tu in v Ljubljani?

V Ljubljani se je folk blazno pasiviziral, zelo pasivno spremlja vse skupaj. Zgleda, da je nastalo zasičenje. Razlika med Ljubljano in okolico pa je v tem, da je folk v Ljubljani bolj na tekočem.

Kaj ti pomeni beseda punk?

— Punk? Nič. To ni kritika, pač nisem za to zvrst glasbe.
— Jaz bi rekla, da se ti fučka za vse druge.
— Pri nas sploh ni nobenega punka. Še najmanj pa v Mariboru.
— Punk mi pomeni protiunialno neonsko koalicijo.
— Punk mi predstavlja negacijo vsega, v kar nas hočejo vzgojiti.

Punk mi je predvsem muzika, včasih je za čudo celo dobra. No, mogoče je to tudi način mišljenja, mladinsko gibanje.

O Otrocih socializma vem samo to, kar sem prebral v časopisih, med vrsticami seveda. En dober štikl imajo, zato pa sem jih tudi prišel poslušat.

— Bila sem na njihovem nastopu že v Ljubljani. Pri Otrocih socializma me moti, da je pevec neprestano obrnjen od publike, sploh nima, frajer, pravega odnosa do nas tam spodaj. O'Kult pa so fajn, ni kaj.

Čuj, to je glasbena zvrst, pa tudi gibanje. Včasih so bili pač tedyboyi danes pa pankerji. Pri nas bi bolj težko govorili o pravem punku, pa še to kar je, zaostaja za svetovnim dogajanjem.

Punk je za mene upor. Pri nas pa gre predvsem za vpliv zahodnjaške mode. Pa še to je zanimivo, da so pri nas punkerji predvsem iz bogatih družin in zato za mene sploh niso punkerji.

Punk so predvsem štiri črke. Pa razbijanje po inštrumentih, besedila pa so včasih celo užitna.

Punk je nasprotovanje nečemu, kaj jaz vem čemu. Pa moda.

Pri nas punk zaostaja, je pa soliden. Pa tudi Otroci socializma in O'Kult so solidni. Vse je solidno.

Punk je nekaj, kar se ne vozi po tračnicah.

Nimam pojma kaj je punk. Všeč so mi Otroci socializma, ker ima kitarist dobro prečko.

Kaj veš o Otrocih socializma in O'Kultu?

— Čuj, kol'ko sem slišal po radiju.
— Nič. Samo, da sem jih slišala po radiju.
— Vem, da obstajajo.

Punk se mi zdi popolnoma izumetničen, kvazi kultura pač. Pa totalno se je skomercializiral. Pankrti so bili dober bend, zdaj pa so se podredili institucijam. Čisto so se prodali.

Otroci socializma se mi ne dopadejo, dobro pa je, da so naredili nekaj svojega.

Punk je navaden drek in še veliki po vrhu.

Otroci socializma — čudaki. Otroci pač.

— Nič. Najbolj mi punk ni všeč. Mislil sem iti na Mirta in Sajka, pa sta b'la že včeraj.

O punku — ako malo bolje razmisliš, sasvim je svejedno ko u kome vozu sedi, jer putovanje je divna stvar.

Strašno me moti napačno gledanje ljudi na punk pri nas. Policija nas vedno lahka. Zakj samó nas legitimirajo?! Če prideš v kak boljši lokal ti sploh ne postrežejo. Jaz v šoli nimam problemov, medtem ko so kolegici na ekonomski rekli, da naj spremeni obnašanje al' pa naj izgine. Ostali pravijo tud', da pri njih vpliva na ocene, za sebe to ne bi mogla rečt.

Drugače je v Mariboru še kar v redu, ne preganjajo nas. Najbolj me moti, da na plesih ne sučejo punk muzike. To me tud' najbolj moti na gimnaziji. Prej sem poslušala rock, ko pa je nastopil punk, se mi zdi punk tisto pravo — bolj moja stvar je punk kot rock. Negiram politiko. Kako? Enostavno ne jebem politike. Sistem se mi zdi v redu — eh ne, ne bom . . .

Novoustanovljena Katedrina rubrika (pripravlja jo kulturno uredništvo in Obrazi) z lastnim imenom "Državni bandi" v tej številki odpade zaradi odsotnosti Države.

Kdaj se vas bo dalo kupit na plošči?

Nekaj se dogovarjamo z Jugotonom, ampak ni pa še nič konkretnega. To bi naj bila longplejka skupaj z novosadko grupo Luna.

Sem študent. Tu pa sem zato, ker so to edine prireditve, na katerih lahko spoznaš in vidiš kaj mladina sploh dela. Organizacija je dobra, to moram priznati. Dobro pa bi bilo, če bi tukaj lahko videli tudi kakšno amatersko gledališče.

Sem srednješolec, v klubu sem bil že večkrat. Tuaj se dogajajo zanimive stvari, pa tudi če ne bi bile tako zanimive, bi verjetno včasih prišel, ker se v Mariboru itak nimaš kam dati. Še bolj pa bi mi bilo všeč, če bi bil klub odprt celo popoldne in bi se lahko mladina v njem zbirala tudi takrat, ko ne bi bilo nobenega koncerta. Ja, pa pivo manjka. Sicer lahko greš tudi v Martinov hram, vendar pa so tam cene previsoke.

1. Katero šolo obiskuješ?
Gradbeno.
2. Kolikokrat si že bil med počitnicami v KM?
Prvič sem.
Kaj se ti zdi slabo in kaj dobro?
Prostor je premajhen. Čuj, jaz bi podrla to steno pa bi bila stvar že veliko boljša.
4. Koga si želiš videti in slišati v KM?
Skupine od drugod, ne samo iz Maribora.

1. Katero šolo obiskuješ?
Gimnazijo.
2. Kolikokrat si bil že med počitnicami v KM?
Desetkrat.
3. Kaj se ti zdi dobro, kaj slabo?
Super so bili koncerti — Orgazam, Skakafci, pa ta danes. Slabo disco. Mislim, da bi se lahko v KM prirejali večeri s punk muziko nekak' tako kot je naprimer v Pristanu rock.
4. Koga si želiš videti in slišati v KM?
Idole, Paraf., Film, Pankrte.

1. Katero šolo obiskuješ?
VTŠ.
2. Kolikokrat si že bil med počitnicami v Klubu?
Na vseh prireditvah.
3. Kaj se ti zdi slabo in kaj dobro v Klubu?
Najbolšše se mi zdi, da je mladina spet dobila svoj klub. Slabo? Čuj, nič.
4. Koga bi rad videl in slišal v Klubu?
Žal mi je, da ni več stare družbe. Zvesti in nastopajoči so vsi. Mislim, da so vsi, ki so sposobni kaj igrati.
Najraje od vsega bi rad videl v klubu Lačne Franze. Priložnost pa bi morali dati predvsem neznanim mariborskim bendom.
Čuj, jaz ne bi. Pa dobro. Študentka sem, vse v klubu je dobro, nimam nobenih idej. Ne, res ne vem, kaj naj bi se tu noter dogajalo. Različno pač.

Ja, srednješolec sem. Velikokrat sem tukaj in je celo zanimivo. Največja pomanjkljivost kluba so redarji. Treba jih je po kratkem postopku „skinit". Dobro je to, da se je sploh v tem našem Mariboru kaj naredilo. Potrebno pa je več demokratičnosti, s tem mislim, da bi lahko vsak prišel in povedal svoje želje in kaj naredil, če bi hotel. Pa tudi pivo ali pa kakšno drugo pijačo bi lahko imeli v klubu. Rad pa bi slišal v klubu Slovensko grudo.

A veš kaj, najslabše je to, da je klub namenjen mladim, sem pa prihajajo stari. To ni način. Drugače je pa kar v redu, ker je bolj zanimivo, kot pa v Pristanu. Ja, večkrat sem tam, samo vedno pa tudi ne moreš samo plesat.

1. Katero šolo obiskuješ?
VTŠ.

2. Kolikokrat si že bil med počitnicami v Klubu?
Prvič sem danes. Vtisi? Slog veličasten, skratka bolje kot sem pričakoval.
3. Koga bi rad videl in slišal v KM?
Mirta in Sajka, Slovensko grudo, D'Drava Country Dečke.

OTROCI SOCIALIZMA

Odgovarja Brane Bitenc

Zakaj tako hitro »lahko noč«?

Saj smo zaigrali cel program. To je vse, kar imamo naštudirano. Pa tudi: saj sem čisto sfukan, saj vidita.

Zakaj si obrnjen od publike?

Saj nisem vedno.

Ortodoksni punk je lahko tudi samo poza. Mi pa z vsem tem vzpostavljamo do publike določeno distanco. Pa ne v smislu vzvišenosti.

Pa misliš, da folk to zašteka?

Vsi seveda ne zaštekajo. Pa to ni bistveno. Saj ne igramo komerciale, da bi morali igrati tako, kot oni hočejo.

Imaš ti svoj cinizem že od prej?

Ja, to ni stvar tega benda, če to misliš. Sicer pa sem bil prej že pri Berlinskem zidu.

Se ti zdi, da je ta publika kaj specifična, glede na to, da so poklicali O'Kult nazaj?

Niti ne. To se mi sploh ne zdi čudno. O'Kult so pač tak bend, da si hitro pridobijo publiko. Dá se plesat na njihovo muziko, publika pa je punkerska in to hoče.

Kaj pa glede na publiko v Ljubljani?

Mogoče si mi zdi zaradi starih tipov Maribor zakrknjen. Zaradi tipov, ki so tako dolgo furali edino svoj stari rock, in na ta način zavirali sceno. Tako se ta scena odpira šele zdaj.

Kdo je kriv za to?

Folk je za stvar, ni res, da folk izven Ljubljane ne šteka. Po moje je to zaradi monopola ljudi, ki sučejo muziko. Je pa prav fino, da se tudi ta scena odpira. Nikakor pa ni stvar v tem, da bi bil folk v Mariboru bolj fuknjen kot v Ljubljani.

VEČERI REVOLUCIONARNE GLASBE

Glasbene večere v Klubu mladih, ki se bodo začeli 24. marca in sta jih organizatorja — Marksistični center mariborske univerze in Klub mladih — imenovala „Večeri revolucionarne glasbe", bi seveda lahko naslovila tudi kako drugače. Tako bi lahko namesto „revolucionarne" — zapisali „angažirane" in podobno, vendar vse to pri tej stvari ni najbolj pomembno.

Najvažnejše se nam namreč zdi, da bomo takšno zvrst glasbe lahko v Mariboru sploh poslušali. Da se bomo lahko seznanjali s številnimi različnimi družbenimi praksami, ki so pogojevale takšno — rekli smo ji „revolucionarno" — glasbeno reflektiranje stvarnosti, ki pa s tem ni več samo „glasbena", ampak širše družbena in v toliko tudi obče človeška — torej tudi nas dotikajoča se.

V petih zaporednih večerih bomo tudi spoznali, kako je naš kulturni prostor (samo) relativno odprto sečišče številnih prevratnih dogajanj v svetu, četudi bi naj prav socialistični prostor bil tisti, kjer bi naj novo in mlado imelo svojo domovinsko pravico . . .

Večeri so zastavljeni stopnjevalno. Kar pomeni, da se bomo v prvem večeru, Kaje Šivic, najprej seznanili skozi prizmo festivala politične pesmi v Vzhodnem Berlinu izpred dveh let z nekaterimi pomembnejšimi avtorji in skupnami, ki so takrat bili na eno tedenskem — že trinajstem — zboru drugače pojočih. Prišli so iz 33-ih držav — predstavitev tega nam zagotavlja splošnost uvodnega večera, oziroma seznanitev s „sceno".

Pozornost naslednjih večerov bo že bolj izoblikovana, kar pomeni, da bomo v naslednjih štirih večerih spoznavali glasbo, ljudi in njihove načine mišljenja s posameznih področij. Največje področje v tem nizu bomo spoznali v drugem večeru, ko bo Maja Kirar na svoj način predstavila revolucionarno glasbo Južne Amerike . . . Sergia Ortego, enega najvidnejših čilskih skladateljev, avtorja čilskih revolucionarnih himn El pueblo unidonin Venceremos, ki sedaj seveda živi v izgnanstvu, skupino Inti Illimani, Violeto Para, Victor Jara . . .

Bongi Makeba, pevka revolucionarnih pesmi, rojena v Južni Afriki, sedaj pa živi v Gvineji. S festivala — rekli so tudi — „rdečih" pesmi v Vzhodnem Berlinu 1981. leta. (foto: Wolfgang Gebhardt)

Tretji večer se bomo premaknili proti severu. V goste nas bo sprejela velika severna soseda in znan ameriški črnski pesnik, dramatik in teoretik Amiri Baraka alias Leroy Jones, katerega delo predstavlja zanimivo sintezo jazzovske glasbe, skozi katero bi se naj predvsem v zadnjem času konstituirala nacionalna ali etična zavest ameriškega črnskega prebivalstva, in angažirane poezije. Nekaj naslovov Barakove poezije: Proti buržuazni umetnosti, Razredni boj v glasbi I in II . . . Večer bo pripravil Jure Potokar.

Proletarski pasion avstrijske skupine Schmetterling, torej njihov trojni album, bo naš predzadnji gost. Gosti iz Avstrije so namreč na tem trojnem albumu glasbeno uprizorili najbolj znane in najpomembnejše „postaje" v konstituiranju in razvoju delavskega gibanja. Album se prične s Prologom, ki z uvodno pesmijo Kdo piše zgodovino, nakaže osnovno tematsko os, realizirano v poglavjih, „postajah" — Nemška kmečka vojna, Francoska revolucija, Pariška komuna, Oktobrska revolucija in Fašizem . . . Avtor večera je Matjaž Hribar.

Zadnji večer bo večer italijanske angažirane glasbe sedemdesetih let, katere „povzročitelj" je bila recesija levega političnega življenja v Italiji . . . kar je vse skupaj pripeljalo do različnih delavnih projektov in avtorjev. Skozi analizo plošč, ki so bile posnete med stavkami v tovarni Fiat in liričnih obratov socialne problematike v popularni glasbi, nam bo Ervin Hladnik pokazal nekatere probleme kulturne proizvodnje na politični levici in njeno umeščenost — kot smo rekli — v sporne okvire tako imenovane „revolucionarnosti"

Večeri so plod sodelovanja z osrednjo radijsko hišo v Ljubljani, Glasbeno mladino Slovenije, v veliki meri z Radiom Študent iz Ljubljane, avtorji večerov pa se bodo posluževali seveda tudi privatnih diskotek. Na večerih bo tudi možno priti do informacij, kje vse (v tujini) si lahko omislimo nakup tovrstnih plošč in kaset. af

DIALEKTIKA? Dialektika je takrat, kadar govorimo v dialektu.

„Mladi kitarist impresionira predvsem s preciznostjo tinij, kulturo interpretacije in fluidnostjo fraziranja." Il Piccolo, Italija

„Poroni je instrumentalist velikega razreda . . . njegov Bach predstavlja, s svojo živahnostjo in spoštovanjem teksta, vzor interpretacije" Demières Nouvelles d'Alsace, Francija

„Fascinanten koncert virtuoza Poronija . . . v Poroniju imamo kitarista razreda Breama in Williamsa" Fyens Stiftidende, Danska

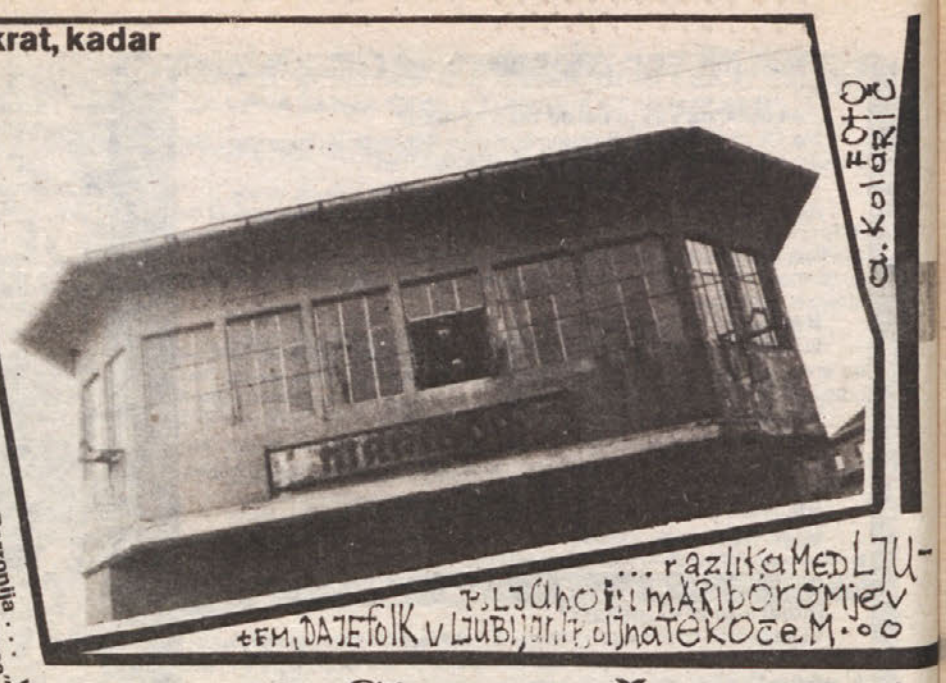

FEST 83

Kot vsako leto, bomo tudi letos videli v Mariboru majhen izbor filmov, ki so sodelovali na letošnjem FEST-u.

To sicer niso najboljši filmi, vendar bomo lahko videli nekaj zelo dobrih filmov. Vzroki, zakaj to ni izbor najboljših filmov, ki so bili prikazani na FEST-u, so predvsem v problemih z odkupom, pa tudi v težavah, ki se pojavljajo pri prevajanju. Vseeno pa si bo nekatere filme vredno ogledati. (Čas se je ustavil — to je samo predlog).

Za razliko od prejšnjih let, pa si bomo (ali boste) lahko filme ogledali več kot en mesec, saj bodo vrteli filme vsako soboto, ne pa vsak dan, kot je bila navada v prejšnjih letih.

Predstavitev filmov s FEST-a, bo torej vsako soboto ob 19.30 v Kinu Gledališče.

Ogledali pa si boste lahko:
Victor, Victoria — ameriški, 5. marec
Čas se je ustavil — madžarski, 12. marca
Somrak — jugoslovanski, 19. marca
Zakaj ste me obsodili na življenje — ameriški, 26. marca
Jamstvo za leto dni — vzh. nemški, 2. april
Častnik in gentleman — ameriški, 9. april
Bolnica Britannia — britanski, 16. aprila

V petek, 18. marca pa bo v Unionu koncert svetovno znanega Bartok kvarteta — godalnega kvarteta iz Budimpešte.

RAZSTAVIŠČE SINAGOGA

Po razstavi **Original.ii gledališki in filmski plakat sveta,** je bila v Sinagogi 3. 3. otvoritev **razstave fotografij Dušana Osterca,** mladega člana foto kluba Akademski kolegij iz Ljubljane.

Razstava bo odprta do 20. marca.

NAŠA BESEDA '83

Od 12. do 20. marca bo v Mariboru teklo medobčinsko srečanje odraslih in mladinskih gledaliških skupin in krožkov: Naša beseda '83. Več o tem v naslednji številki (Katedre, seveda).

NESmrtne

So trenutki, v katerih je tudi laž najsvetejša dolžnost.
(Eugen Labiche)

Lažje je verjeti laži, ki si jo stokrat slišal, kot pa resnici, ki je nisi še nikoli.
(Robert Lynd)

Sodil sem 14 let pošteno in vestno. Zaradi svojega poštenega sojenja sem bil tepen in šestkrat hudo poškodovan, zaradi česar sem moral prebiti skupno dve leti in pol v bolnišnici.
(Andrić Momčilo)

Dobrota je sirota.
(ljudska)

PRIPOROČAMO VAM:
Dialogi, št. 8—9, 1982

Draga mladež!

V apartmaju najdražjega hotela v našem mestu se je pretegovala na baržunasti zofi Revolucija. Ni hodila med ljudi, ni se ji ljubilo, saj so itak ljudje sami prihajali k njej. Bila je podobna krompirju in je napovedovala bodočnost. Ne vemo, kaj početi z njo, zato je poklanjamo mladini. Zase bomo obdržali le hotel.

(Jani Kovačić: Pliskovke)

City LAČNEGA NE*razume*

Mariborska skupina Preporod je posnela svojo prvo malo ploščo. Na njej boste lahko (če boste hoteli) slišali dve skladbi, za kateri je besedilo napisal Teodor Lorenčič, glasbo pa Boris Bobek. Plošča bo izšla nekje med prvim in desetim marcem, in to v veliki nakladi — 5000 izvodov (zdaj veste, da se ne boste mogli izgovarjati, da je niste mogli kupiti, ker je več ni bilo). To, kar je napisano v oklepaju je napisano zato, ker je snemanje velike plošče odvisno od dobre ali slabe prodaje te plošče. Zato, navali narode!

Plošče

Do svoje prve plošče, in to velike, pa bo prišla tudi Slovenska gruda. Kdaj bo plošča izšla še ni čisto jasno, kajti z izdajami plošč so pač vedno težave. Verjetno nekje konec marca. Na njej so zbrane slovenske ljudske pesmi, ki so jih vzeli iz zbirke Slovenske ljudske pesmi, v kateri je kar 6000 pesmi, tako, da jim dela še dolgo ne bo zmanjkalo, glasbo pa so prispevali sami.

Sicer pa, dela jim res ne bo zmanjkalo. V načrtu imajo promocijski koncert v Cankarjevem domu, pa druge koncerte, nato pa še nastop na Opatijskem festivalu.

Tisto ta pravo z luknjo v sredini pa so posneli tudi Lačni Franzi. In to že kar tretjo. Ce se ne motim, so edini Mariborčani, ki imajo (bodo imeli) tri velike plošče. Katedraši jim že vnaprej čestitamo.

Iz dobro obveščenih krogov pa smo zvedeli, da bo ta plošča manj »komercialna«, kot pa prejšnji dve (ki sta bili seveda GROZNO komercialni). Ploščo bo treba zavrteti najmanj petkrat, da si bomo potem pesmice lahko prepevali. Zato se naj bodoči interesenti temeljito pripravijo.

Moj oče je daljnoviden, kar še ne pomeni, da se ukvarja s črno magijo, ampak, da nosi očala.

VIS NEBO išče virtuoza na harmeniki.
Prednost imajo Evropejci.
Naslov: Miran Plohl.
Ul. Pohorskega bataljona 9, 62342 Ruš

Vse naše spoštovane bralce in obiskovalce koncertov obveščamo, da je koncert skupine ČAO PIČKE odpadel zaradi nerodnosti enega izmed članov skupine, ki si je zlomil nogo, ne pa zaradi strahu naših tovarišev na občini.

(Tovariši naj bi se, po govoricah, zgrozili nekoralnega imena skupine.

Zdravo!

VEČERI
revolucionarne
GLASBE

(Klub mladih, četrtki ob 17,30. uri)

— 24. marec 83 — Festival politične pesmi v Vzhodnem Berlinu, avtor: Kaja Šivic

— 31. marec 83 — Revolucionarna pesem Južne Amerike, avtor: Maja Kirar

— 7. april 83 — Amiri Baraka — New Music, New Poetry, avtor: Jure Potokar

— 14. april 83 — Schmetterling-Proletenpassion, avtor: Matjaž Hribar

— 21. april 83 — Italijanska angažirana glasba, avtor: Ervin Hladnik

(Organizatorja Večerov sta Marksistični center mariborske univerze in Klub mladih, vstopnina 30 dinarjev)

NAGRADE SO PODELJENE

Na naš natečaj za maskoto Glasbenega kluba smo dobili izredno veliko prispevkov, zato je bila odločitev uredniškega odbora zelo težka.

Na koncu se je uredniški odbor odločil, da podeli dve prvi nagradi. Maskoti, ki bosta odslej predstavljali Glasbeni klub, si lahko ogledate prav na tem mestu.